

KOIRATURHEILUN LÄPIMURTO

Agilityn organisoituminen suomalaisessa liikuntakulttuurissa

Tiina Kemppainen

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2019

TIIVISTELMÄ

Kempainen, T. 2019. Koiraurheilun läpimurto: agilyn organisoituminen suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 80 s., 1 liite.

Agility on suosittu koiraurheilulaji, joka rantautui Suomeen 1980-luvulla. Agility saapui eriytyneen liikuntakulttuurin aikakaudelle, jolloin uudet liikuntamuodot laajensivat perinteistä liikuntäkäsitystä. Eriytymisen seurauksena liikuntaseuroista tuli entistä monipuolisempia ja yksityisen sektorin tarjoamat palvelut kehittyivät. Samalla harrastajien odotukset liikunta-alan toimijoita kohtaan kasvoivat. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten agilyn organisoituminen suomalaiseen liikuntakulttuuriin tapahtui ja mitkä tekijät vaikuttivat sen taustalla.

Tutkimus nojaa liikuntasosiologiseen tutkimusperinteeseen. Se toteutettiin laadullisten menetelmien avulla, jotka mahdollistivat ilmiön kokonaisvaltaisen kuvaamisen. Aineisto koostui toimintakertomuksista, kokoukspöytäkirjoista, kilpailijatilastoista ja agilyn lajiliittoselvityksestä. Asiakirjoja täydennettiin teemahaastatteluilla, joihin valittiin viisi henkilöä agilyn eri toimintasektoreilta. Aineiston analysoinnissa käytettiin teemoittelua ja sisällönanalyysia.

Tutkimus nosti esille tärkeitä käännekohtia agilyn historiassa. Aluksi agility organisoitui kolmannen sektorin koiraharrastusyhdistyksiin, jonka jälkeen alettiin perustaa lajin erikoisseuroja. Agilyn kattojärjestönä toimi Suomen Kennelliitto, joka vastasi lajin hallinnosta. Koirayhdistysten lisäksi agility haluttiin saada mukaan valtakunnallisiin liikuntajärjestöihin, jotta harrastajat pääsisivät liikuntalain piiriin ja saisivat osansa urheiluavustuksista. Suomen Agilityliigan toiminta johti pitkien neuvottelujen jälkeen Suomen Agilityliiton perustamiseen, joka mahdollisti jäsenhakemusten lähettämisen liikuntajärjestöihin. Viimein vuonna 2016 opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyi agilyn valtionapukelpoiseksi liikuntalajiksi, ja agility sai niin sanotun ”urheilustatuksen”.

Agilyn kehitys koiraharrastuksesta liikuntalajiksi oli pitkä ja monivaiheinen. Agilyn lajikulttuuri muuttui vuosien saatossa, joka näkyi esimerkiksi valmennus- ja koulutusjärjestelmän tehostumisessa. Muutosta edistivät myös lajin ammattimaistuminen ja kaupallistuminen, jotka kasvattivat agilyn medianäkyvyyttä sekä vaikuttivat kilpa- ja harrasteurheilun eriytymiseen. Agilyn urheilullistumista jarruttivat puolestaan harrastajien naisvaltaisuus ja korkea ikäryhmä, vaikka juuri ne tekivät siitä yhteiskunnallisesti merkittävän liikuntalajin.

Asiasanat: agility, koiraurheilu, liikuntaseurat, lajiliitot, organisaatiotutkimus

ABSTRACT

Kemppainen, T. 2019. Breakthrough in dog sports: the organization of dog agility in Finnish sports culture. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Social Sciences of Sport, 80 pp., 1 appendix.

Dog agility is a popular sport that first found its way to Finland in the 1980s. Agility's introduction can be seen as a larger cultural shift in the field of sports, where new and differentiated activities expanded the traditional concept of sports. At the time, sports clubs got more diverse and services offered by the private sector were improved. Simultaneously, people's expectations toward the sport industry increased. The objective of this study is to clarify how agility was organized as a part of the Finnish sports culture and examine the factors contributing to this process.

The study is based on traditional theoretical framework of sports sociology. It was conducted using qualitative methods, which enabled the comprehensive depiction of the phenomenon. The research material consisted of annual reports, meeting minutes, contestant statistics, and a report on the agility federation. In addition, five interviews were carried out with people working in different sectors of agility. The data was analyzed by using thematics and content analysis.

The study highlighted important turning points in the history of agility. Agility training was first organized under the various dog associations operating in the third sector, whereafter specialized agility clubs were established. The Finnish Kennel Club took on the administrative operations of agility and functioned as an umbrella organization of the sport. In addition to the dog associations, there was also an aspiration to incorporate agility into national sports organizations: this would place the dog handlers within the range of the Act on the Promotion of Sports and Physical Activity and entitle them to financial benefits. After long negotiations, the actions of Finnish Agility League (Suomen Agilityliiga) led to the founding of Finnish Agility Association (Suomen Agilityliitto), which, in turn, made applying to sports organizations possible. Finally in 2016, the Ministry of Education and Culture approved agility as an eligible sport for state aid, thus granting it a so called "sport status".

Evolution of agility from pastime hobby to sport was long and diverse. Agility culture changed over the years, which reflected on the increased efficiency in the training systems. The change was further advanced by the intensifying professionalism and commercialism within the sport: visibility in media increased and agility soon diverged into elite sport and sport-for-all. However, the sportification of agility was somewhat hindered by the predominantly female contestant pool and the high average age of the participants, even though these were the exact qualities that made agility such a significant sport in our society.

Keywords: agility, dog sports, sports clubs, sports federations, organisational research

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	5
2.1 Tutkimustehtävä	5
2.2 Metodologiset valinnat	6
2.3 Aineisto.....	7
2.4 Tutkimuksen eteneminen.....	10
2.5 Tutkimusetiikka	12
3 AGILITY RANTAUTUU SUOMEEN.....	15
3.1 Agility organisoituu kolmannella sektorilla	15
3.2 Suomen Kennelliiton alaisuudessa	17
3.3 Kohti lajiliittoa.....	20
4 AGILITY KAMPPAILEE URHEILUSTATUKSESTA	25
4.1 Agilityliitto hakee rooliaan.....	25
4.2 Koulutus- ja valmennusjärjestelmän kehitys.....	31
4.3 Urheilustatuksen saavuttaminen.....	34
5 AGILITYN ERIYTYNYT TOIMINTAKENTTÄ	37
5.1 Lajiliitto vastaa hallinnosta.....	37
5.2 Seurat muodostavat toiminnan perustan.....	41
5.3 Yksityinen sektori vahvistuu	46
6 AGILITYN ORGANISOITUMISEEN VAIKUTTANEET TEKIJÄT	50
6.1 Lajikulttuuriset muutokset.....	50

6.2	Ammattimaistuminen	53
6.3	Kaupallistuminen.....	56
6.4	Media	59
6.5	Harrastajien naisvaltaisuus ja ikärakenne.....	61
7	POHDINTA.....	64
7.1	Agilityn organisaatorakenteiden muodostuminen.....	64
7.2	Agilityn tulevaisuus	66
7.3	Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset	69
	LÄHTEET	72
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vuonna 2016 suomalaiset agilityharrastajat juhlivat. Pitkään jatkunut taistelu vauhdikkaan koiraurheilulajin aseman vakiinnuttamisesta suomalaisessa liikuntakulttuurissa oli tullut päätökseen. Suomi ensimmäisenä maailmassa hyväksyi agilityn valtionapukelpoiseksi liikuntalajiksi, jonka seurauksena koiraharrastajat pääsivät osaksi urheiluyhteisöä. Muissa maissa ihmeteltiin: ”Miten te sen teitte?”

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten agilityn organisoituminen suomalaiseen liikuntakulttuuriin oikein tapahtui. Rantala (2014, 11) määrittelee liikuntakulttuurin tarkoittamaan järjestäytyneiden liikuntaorganisaatioiden toimintaa sekä niiden ulkopuolella työ- tai vapaa-ajalla tapahtuvaa liikuntaa ja liikkumista. Itkonen ja Laine (2015, 8) laskevat siihen mukaan myös poliittisen päätöksentekojärjestelmän. Liikuntakulttuuri on jatkuvassa muutoksessa, joka vaikuttaa liikuntajärjestelmien rakenteeseen ja toimintaan.

Pohjoismaiset liikuntajärjestelmät organisoituvat pyramidirakenteen tavoin. Ihmiset ovat liikuntaseurojen jäseniä, jotta voivat osallistua seurojen järjestämään toimintaan. Seurat ovat puolestaan kansallisten lajiliittojen jäseniä, ja lajiliitot kuuluvat kansainvälisiin liittoihin. (Lämsä 2004, 70.) Suomessa liikuntajärjestöille on perustettu valtakunnallinen yhteistoimintaelin, Suomen Olympiakomitea, jonka varsinaiseksi jäseneksi Suomen Agilityliitto hyväksyttiin myönteisen valtionapupäätöksen jälkeen. Lisäksi valtion tasolla opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sen asiantuntijaelimenä toimiva valtion liikuntaneuvosto vaikuttavat merkittävästi liikuntajärjestelmässä tehtäviin päätöksiin.

Itkonen (1996, 215–229) luokittelee suomalaisen kansalaistoiminnan neljään kauteen, jotka kertovat liikuntakulttuurissa tapahtuneista muutoksista. Luokittelun mukaan 1900-luvun alusta 1930-luvulle kestänyt ajanjakso oli järjestökulttuurin aikaa, jolloin keskusjärjestöinä toimineiden Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton (SVUL) ja Suomen Työväen Urheiluliiton (TUL) jäsenseurojen määrä kasvoi. 1930-luvulta 1960-luvulle vallalla oli harrastukselliskilpailullinen kausi, joka lisäsi liikuntalajien merkityksen kasvua. Samalla kunnallinen liikun-

tapolitiikka vahvistui ja liikuntapaikkojen rakentaminen oli vilkasta. 1960-luvulta 1980-luvulle vallitsi ajanjakso, jota kutsutaan kilpailullis-valmennukselliseksi kaudeksi. Tuolloin valmennus, koulutus ja liikuntajärjestöt kehittyivät. Huomio kiinnittyi myös kuntoliikuntaan, mutta lisääntynyt kuntoiluharrastus ei kuitenkaan löytänyt paikkaansa liikuntaseuroissa. Viimeisimpänä puhutaan 1980-luvulta alkaneesta eriytyneen toiminnan kaudesta, joka johti liikuntakulttuurin pirstoutumiseen ja uusien lajien syntymiseen. (Itkonen 1996, 215–229.) Agilityn voidaan sanoa sijoittuneen ajallisesti eriytyneen toiminnan kaudelle, jolloin se monien muiden lajien tavoin laajensi perinteisen liikuntakulttuurin käsitettä. Eriytymisen lisäksi tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten muiden kansalaistoiminnan kausien piirteet ovat näkyneet agilityn kehityksessä.

Suomalainen liikuntakulttuuri on sidoksissa yhteiskunnallisiin rakenteisiin, joten niissä tapahtuvat muutokset vaikuttavat väistämättä myös liikuntajärjestöjen toimintaan. Viime vuosikymmeninä merkittävä yhteiskunnallinen muutos on ollut yhteisöllisyyden käsitteen laajeneminen. Bauman (2002, 237–239) määrittelee nykyajan yhteisöt naulakkoyhteisöiksi, jotka ovat luonteeltaan lyhytkestoisia ja hauraita. Yhteisöt muodostuvat jonkinlaisen tapahtuman ympärille, joka kerää erilaisia yksilöitä samaan tilaan ja yhdistää niitä hetken. Yhteisöjä on paljon tarjolla, ja ne mahdollistavat levähdyspaikan arkisista askareista. Naulakkoyhteisöt ovat kuitenkin lyhytkestoisia, sillä ihmisten kerättyä takkinsa naulakosta ja poistuessa tilanteesta roolit muuttuvat takaisin arkipäivän rooleihin. (Bauman 2002, 237–239.) Naulakkoyhteisöllisyyden teoria kuvaa vapautta valita omia yhteisöjään. Kulttuurinen muutos näkyy yksilön kohdalla nimenomaan siten, että enää ei olla sidoksissa yhteiskuntaluokkiin samalla tavalla kuin ennen (Koski 2000b, 19). Ihmiset voivat kuulua samanaikaisesti useaan eri yhteisöön ja valita roolinsa sen mukaan.

Yhteiskunnallisten muutosten lomassa myös vapaa-aika on saanut uuden merkityksen. Ihmiset hakevat elämäänsä hyvää oloa ja lyhytkestoisia elämyksiä pitkäjänteisen toiminnan sijaan (Koski 2000b, 19). Muutos on haastanut liikuntaseuroja kehittämään erilaisia toimintatapoja perinteisen seuratyön rinnalle ja tarjonnut kaupallisille yrityksille uudenlaisen markkinaraon. Vapaa-ajan merkityksen muuttuessa liikunnalle ja urheilulle on ollut kysyntää enemmän kuin koskaan aikaisemmin (Heikkala ym. 2003, 19). Liikunta on ottanut paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa niin vapaa-ajanviettotapana kuin kasvavana kulutustuotteenakin. Yhteiskun-

nan voidaan sanoa urheilullistuneen, jolla tarkoitetaan liikunta- ja urheilukulttuurin tunkeutumista yhteiskunnan eri osa-alueiden läpi (Vehmas 2010, 46).

Yhteiskunnalliset ja liikuntakulttuuriset muutokset kuvaavat niitä rakenteita, joiden puitteissa liikuntalajien toiminta määrittyy. Agility on laajentanut yleistä liikuntakäsitystä ja nostanut koira-urheilun kiinnostavuuden aivan uudelle tasolle. Se on omaleimaisuudellaan jakanut urheiluvaikuttajien mielipiteitä puolesta ja vastaan sekä herättänyt median huomion. Agility on liikuttanut historiansa aikana suuren määrän eri-ikäisiä harrastajia vaikuttaen myönteisesti kansanterveyteen. Mielestäni näiden seikkojen valossa laji on tutkimisen arvoinen ilmiö suomalaisessa liikuntakulttuurissa.

Tässä tutkimuksessa keskitytään agilityn organisaatorakenteiden tarkasteluun: miten laji on järjestäytynyt yksityisellä, julkisella ja kolmannella sektorilla. Liikuntaorganisaatioiden tutkiminen on tärkeää, koska niiden toiminta määrittää urheilulajin suuntaviivat ja toimintatavat. Lüschen (1981, 320) onkin ihmetellyt, miksi liikuntaorganisaatioiden tehokkuutta ja suorituskykyä harvemmin kyseenalaistetaan tai edes tutkitaan, vaikka niillä on suuri vaikutus urheilumenestykseen. Organisaatorakenteiden lisäksi tutkimuksessa selvitetään agilityn järjestäytymisen taustalla vaikuttaneita liikunta- ja lajikulttuurisia tekijöitä.

Agility on liikuntatieteellisessä tutkimusperinteessä vielä nuori aihe, jota on tutkittu maailmanlaajuisesti hyvin vähän. Aloitin agilityn tutkimisen vuonna 2016 valmistuneessa kandidaatintutkielmassani ”Agility ja sen harrastamisen motiivit eriytyneen seuratoiminnan kentällä”. Halusin jatkaa saman aihepiirin parissa myös pro gradu -tutkielmassani, sillä huomasin siihen liittyvän paljon tutkimuksellisia aukkoja. Sain kimmokkeen tähän tutkimusaiheeseen Pehkosen ja Ikosen (2016) tutkimuksesta, joka käsitteli agilityn urheilustatuksen saavuttamista. Siitä kertova artikkeli julkaistiin myös Liikunta & Tiede -lehdessä (Ikonen & Pehkonen 2017a), joka lisäsi agilityn näkyvyyttä liikuntatieteiden saralla. Tässä tutkielmassa syvennytään tarkemmin agilityn historiaan ja käydään läpi lajin kulkua suomalaisen urheiluyhteisön jäseneksi.

Seuraavassa luvussa tarkastellaan tutkimuksen toteuttamista ja metodologisia valintoja sekä esitellään tutkimuksen aineisto. Kolmannesta luvusta eteenpäin kuvataan aineistosta nousseita tutkimustuloksia, jotka keskustelevat aiemman tutkimuskirjallisuuden kanssa. Tulokset kertovat agilityn alkuvaiheista, lajin organisoitumisesta kolmannella sektorilla sekä lajiliittoon johdaneesta kehityskulusta. Neljännessä luvussa jatketaan tulosten tarkastelua agilityn urheilustatuksen tavoittelun näkökulmasta, jossa Suomen Agilityliitolla on keskeinen rooli. Viidennessä luvussa laajennetaan tarkastelukulmaa koko agilityn toimintakenttään, eli tutkitaan kolmannen sektorin lisäksi myös yksityisen ja julkisen sektorin rooleja agilityssa. Kuudennessa luvussa selvitetään liikuntatieteellisen kirjallisuuden pohjalta, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet agilityn organisoitumiseen suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Lopuksi pohditaan tutkimuksen yhteiskunnallisia vaikutuksia ja luodaan Itkosen (1996, 215–229) kansalaistoiminnan kausien avulla kokonaiskuva agilityn organisaatiorakenteiden muodostumisesta. Lisäksi pohdinnassa tarkastellaan tutkimuksen etenemistä ja esitetään jatkotutkimusehdotuksia aiheeseen liittyen.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämä tutkimus toteutetaan laadullisten menetelmien avulla. Tutkimuksessa on hyvä kertoa aineiston kokoamisesta ja analysoinnista yksityiskohtaisesti, jotta sen tulokset ovat arvioitavissa. Tarkka kuvaus tutkimuksen etenemisestä parantaa myös tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163–164.) Seuraavaksi esitellään tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset, jonka jälkeen pureudutaan tutkimuksen metodologisiin valintoihin. Kolmannessa alaluvussa tarkastellaan tutkimuksen aineistoa, jota seuraa kokonaisvaltainen kuvaus tutkimuksen toteuttamisen vaiheista. Lopuksi käydään läpi tutkimukseen liittyviä eettisiä valintoja.

2.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tehtävänä on kuvata agilityn organisoitumista suomalaisessa liikuntakulttuurissa ja sen taustalla vaikuttaneita tekijöitä. Tutkimus nojaa liikuntasosiologiseen tutkimusperinteeseen, jossa tutkitaan urheilujärjestelmän yhteiskunnallista vuorovaikutusta (Heinilä 2018, 245). Liikuntasosiologialla on haasteellinen tehtävä myös liikuntakulttuurin toimijoiden ja niiden välisten suhteiden selvittämisessä. Laaja toimijakenttä edellyttää rajattujen tutkimustehtävien asettamista, eikä kaikkea voi tutkia kerralla. (Itkonen 2012, 11.) Tutkimustehtävä on rajattu koskemaan ainoastaan Suomessa tapahtunutta agilityn organisoitumista, koska muualla maailmassa agility ei ole vielä päässyt valtakunnallisten liikuntajärjestöjen jäseneksi. Lisäksi asiakirja-aineisto ohjaa tutkimusta lajiliiton järjestäytymisen suuntaan, joka nousee tutkimuksessa muita agilityn toimijoita voimakkaammin esille. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten agility on organisoitunut suomalaisessa liikuntakulttuurissa?

2. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet agilityn organisoitumiseen?

Ensimmäistä tutkimuskysymystä käsitellään kronologisesti etenevän kertomuksen tavoin. Kertomuksen kautta välittyy modernille ajalle tyypillinen kokemus historiasta ja ajallisista muutoksista (Alasuutari 2011, 127). Kronologinen jäsenys puolestaan välittää tutkittavan asian kehityssyklin (Hirsjärvi & Hurme 2000, 193). Toiseen tutkimuskysymykseen vastataan kuudennessa luvussa, jossa tehdään liikuntatieteellisen kirjallisuuden pohjalta tulkintoja agili-

tyn organisoitumisen taustalla vaikuttaneista tekijöistä. Tulkinalla tarkoitetaan sitä, että johdankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden avulla muodostetaan päätelmiä tutkittavasta ilmiöstä (Alasuutari 2011, 44).

2.2 Metodologiset valinnat

Laadullinen tutkimustraditio sai alkunsa, kun huomattiin, ettei tilastollisin keinoin pystytä tukimaan ihmisen inhimillistä toimintaa kovinkaan pitkälle (Eskola & Suoranta 2008, 32). Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkittavan ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Aineisto vie tutkijan jonkun toisen ihmisen kokemusmaailmaan, jonka tapahtumia kerrotaan usein tarinan tavoin (Patton 2002, 47). Narratiivinen tutkimusote onkin tässä tutkimuksessa vahvasti läsnä, sillä agilyn kehityskulku esitetään juonellisesti etenevänä kertomuksena (ks. Alasuutari 2011, 131).

Aihetta lähestytään tapaustutkimuksen näkökulmasta. Tapaustutkimuksessa valitaan yksittäinen tapaus, jota tutkitaan suhteessa sen ympäristöön. Tutkimuksessa kuvaillaan tyypillisesti erilaisia ilmiöitä useita aineistonkeruutapoja hyödyntäen. (Hirsjärvi ym. 2009, 134–135.) Olennaista tapaustutkimuksessa on, että aineisto on jollain tavalla yksi kokonaisuus, joka muodostaa tapauksen (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 181). Tässä tutkimuksessa agility yksittäisenä urheilulajina edustaa tapausta, jonka järjestäytymistä suomalaisessa liikuntakulttuurissa selvitetään erilaisten aineistojen avulla. Tapaustutkimus tavoittelee kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä kuin mitä yhteen tiedonhankintamenetelmään perustuvalla tutkimuksella voidaan saada. Tutkimuksessa teoria ja empiria vuoropuhelevat keskenään, ja luovat näin uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 189.)

Tapaustutkimukselle on tyypillistä aineistolähtöisen analyysin käyttö, jossa kerätyn aineiston pohjalta muodostetaan kiinnostava tutkimus (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 182). Tutkimussuunnitelma elää aineistonkeruun mukana, jonka sain konkreettisesti huomata tutkimuksen edetessä. Lähdin aluksi tarkastelemaan agilyseurojen toimintaa, mutta asiakirja-aineisto

suuntasi tutkimusta lajiliiton organisoitumisen suuntaan. Pidin perusteltuna muuttaa tutkimussuunnitelmaa kattavan ja informatiivisen asiakirja-aineiston vuoksi, koska se sisälsi tärkeää tietoa koko lajin kehitysvaiheista Suomessa. (ks. Eskola & Suoranta 2008, 16; Alasuutari 2011, 276.)

2.3 Aineisto

Tämän tutkimuksen aineisto koostui pääasiassa asiakirjoista ja haastatteluista. Aihepiirin laajuuden vuoksi tutkimuksessa käytettiin aineistotriangulaatiota, jolla tarkoitetaan useampien aineistojen yhdistämistä samassa tutkimuksessa (Eskola & Suoranta 2008, 69; Patton 2002, 247) sekä tiedon keräämistä eri tiedonantajaryhmiltä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 168). Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä kerätä sellaista aineistoa, joka mahdollistaa monenlaiset tarkastelukulmat (Alasuutari 2011, 84). Varsinaisen aineiston lisäksi kysyin sähköpostilla muutamia epäselväksi jääneitä asioita asiakirjojen luovuttajilta. Tutkimusongelman kokonaiskuvan hahmottamiseksi perehdyin myös lajiliiton vaiheista kertoviin lehtiteksteihin sekä seurasin agilityyntä liittyvää uutisointia.

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa on usein paljon saatavilla, joten on olennaista osata rajata se tarkasti (Eskola & Suoranta 2008, 64). Keräsin tutkimukseen kattavan asiakirja-aineiston lajiliitosta ja agilityn parissa toimineilta henkilöiltä, joilla oli paljon yksityiskohtaista tietoa lajiliiton järjestäytymisestä ja sitä edeltäneistä vaiheista. Aineisto koostui pääosin Suomen Agilityliigan (A-liiga) ja sitä seuranneen Suomen Agilityliiton (SAGI) asiakirjoista. Asiakirjat sisälsivät erilaisia kokouspöytäkirjoja, vuosikertomuksia, tilastotietoja, lehtitekstejä sekä muita yhdistysten toimintaa kuvanneita dokumentteja. Aineisto ei siis ollut millään tavoin yhtenäinen kokonaisuus, vaan se koostui eri lähteistä peräisin olevista asiakirjoista. Tämä asetti haasteita ensinnäkin aineiston keräämiseen, mutta myös olennaisimman tiedon rajaamiseen. Asiakirja-aineisto oli hyvin rikkonainen, josta poimin tutkimustehtävän kannalta tärkeimmät asiakokonaisuudet. Seuraavan sivun taulukossa esitetään tutkimuksessa käytetyt asiakirjat (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Tutkimuksessa käytetty asiakirja-aineisto.

Vuosi	Toiminta-/ vuosikertomus	Kokouspöytäkirja	Kilpailijatilastot	Lajiliittoselvitys
1999	X	X	X	
2000	X	X	X	X
2001	X	X	X	
2002		X	X	
2003		X*	X	
2004			X	
2005				
2006				
2007	X		X	
2008	X		X	
2009	X		X	
2010	X		X	
2011	X		X	
2012	X		X	
2013	X		X	
2014	X		X	
2015	X		X	
2016	X		X	

* Vuodelta 2003 ei ole varsinaista kokouspöytäkirjaa, vaan ainoastaan kokouksen lehdistötiedote.

Vuosien 1999–2004 asiakirjat ovat A-liigan toiminta-ajalta. Kokouspöytäkirjat pitävät sisälleen vuosikokousten pöytäkirjat vuosilta 1999, 2000 ja 2001, hallituksen kokouksen pöytäkirjan vuodelta 2002 sekä lehdistötiedotteen vuoden 2003 vuosikokouksesta. Vuodelta 2003 ei siis ole varsinaista kokouspöytäkirjaa, mutta kokouksen keskeisimmät asiat on esitetty lehdistötiedotteessa. Aineistossa on lisäksi kaksi A-liigan toimintakertomusta hallituskausilta 1999–2000 ja 2000–2001 sekä Agility Sports Bulletin (ASB) -lehden keräämät kilpailijatilastot vuosilta 1999–2004. Lajiliittoselvityksellä tarkoitetaan vuonna 2000 laadittua selvitystä agilityn lajiliiton perustamisesta.

Vuodesta 2007 eteenpäin olevat asiakirjat kertovat Suomen Agilityliiton toiminnasta. Asiakirjat sisältävät jokaiselta vuodelta toiminta- tai vuosikertomuksen sekä niiden liitteet. Toiminta- ja vuosikertomuksista selviää SAGIn toiminnan keskeisimmät vaiheet, joten en kokenut tarpeelliseksi kerätä lajiliiton ajalta muita asiakirjoja. Vuodesta 2007 eteenpäin olevat kilpailijatilastot on kerätty vuosikertomusten liitteistä.

Asiakirja-aineistot puuttuvat lähes kokonaan vuosilta 2004–2006. A-liiga ei pitänyt kokouksia enää silloin, koska seurojen valitsemat ehdokkaat pääsivät Kennelliiton agilitytyöryhmän kautta vaikuttamaan suoraan lajiliiton etenemiseen. Näin ollen asiakirjoja ei ole tuolta ajalta saatavilla. Agilityliiton ensimmäistä toimintakertomusta vuodelta 2006 en saanut myöskään käsiini, sillä lajiliitossa oli toimintakertomukset vasta vuodesta 2007 alkaen.

Täydensin kattavaa asiakirja-aineistoa haastatteluilla, joiden myötä kuulin omakohtaisia kokemuksia agilityn organisaatorakenteissa tapahtuneista muutoksista. Vaikka haastattelu on aikaavievä aineistonkeruumenetelmä, on sen etuna ilmiön syvälinen tarkastelu sekä haastateltavan puheen sijoittaminen laajempaan kontekstiin (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35). Haastattelut toivat esille agilityn parissa toimineiden henkilöiden kokemuksia lajin järjestäytymiseen liittyen, joita en olisi pelkistä asiakirjoista saanut selville. Haastattelujen tarkoituksena olikin päästä katsomaan ilmiötä haastateltavien näkökulmasta (ks. Patton 2002, 341).

Tutkimuksen suunnittelussa täytyy ottaa huomioon käytettävissä olevat resurssit (Mason 2002, 44), joten rajasin haastatteluaineiston viiteen haastateltavaan. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein harkinnanvaraista tai tarkoituksenmukaista otantaa, joka tuottaa mahdollisimman paljon informaatiota (Eskola & Suoranta 2008, 61; Patton 2002, 46; Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Tutkimus voi tämän vuoksi perustua melko pieneen tapausmäärään (Eskola & Suoranta 2008, 61). Mielenkiintoisia haastateltavia olisi ollut todella paljon, mutta valitsin harkiten erilaisissa rooleissa toimineita henkilöitä, jotka olivat olleet pitkään agilityn parissa mukana. Haastateltavat olivat joko seura-aktiiveja, lajiliiton edustajia tai yksityisellä sektorilla työskennelleitä henkilöitä. Haastattelun etu onkin juuri se, että tutkimukseen pystyy valitsemaan henkilöt, joilla on parhaiten tietoa tutkittavaan ilmiöön liittyen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86).

2.4 Tutkimuksen eteneminen

Kiinnostus tutkimusaiheeseen lähti liikkeelle kandidaatintutkielmastani, jossa tarkastelin agilita eriytyneessä liikuntakulttuurissa. Silloin huomasin, kuinka vähän agilitystä oli saatavilla tutkimustietoa, joten halusin jatkaa aiheen tutkimista. Tämä pro gradu -tutkielma alkoi tutkimustehtävän hahmottamisella ja tutkimussuunnitelman laatimisella syksyllä 2017. Jouduin muokkaamaan tutkimussuunnitelmaa tutkimuksen edetessä, mutta ajattelin sen olevan osa tutkimusprosessia. Asiakirja-aineiston ensimmäisen osan sain käsiini vuoden 2017 marraskuussa ja toisen osan toukokuussa 2018.

Tein haastattelut keväällä 2018 maalisi- ja huhtikuun aikana. Haastattelupaikat vaihtelivat haastateltavien kodeista lajiliiton ja yliopiston tiloihin. Eskolan ja Vastamäen (2015, 30) mukaan haastattelupaikan on hyvä olla riittävän rauhallinen sekä haastateltavalle tuttu ja turvallinen. Toteutin haastattelut teemahaastatteluina, joista käytetään joissain teksteissä myös nimeä puolistrukturoitu haastattelu (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47; Tuomi & Sarajärvi 2018, 87). Teemahaastattelussa aihepiirit on etukäteen mietitty, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Teemojen laajuus voi vaihdella haastattelujen välillä. (Eskola & Suoranta 2008, 86; Eskola & Vastamäki 2015, 29; Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Haastattelun laadukkuutta parantaa etukäteen tehty haastattelurunko (Hirsjärvi & Hurme 2000, 184), joten laadin ennen aineistonkeruuta haastattelurungon kolmen keskeisen teeman ympärille, joita tarkensin vielä tarvittaessa lisäkysymyksillä. Varsinaisten teemojen lisäksi kysyin samat taustatiedot kaikilta haastateltavilta. Haastattelurunko löytyy tutkimuksen liitteistä (liite 1). Painotin haastattelutilanteissa niitä teemoja, joihin haastateltava osasi parhaiten vastata; en kysynyt lajiliitossa toimineilta henkilöiltä yksityisen sektorin asioista ja päinvastoin. Haastattelujen etuna voidaan pitää juuri niiden joustavuutta, sillä tutkija pystyy esittämään kysymyksiä siinä järjestyksessä, jonka kokee haastattelutilanteessa toimivimmaksi (Hirsjärvi ym. 2009, 205; Tuomi & Sarajärvi 2018, 85).

Haastattelutilanne on eräänlainen tutkijan aloitteesta tapahtuva keskustelu, jossa tutkija pyrkii tiedustelemaan haastateltavalta tutkimuksen kannalta kiinnostavia asioita (Eskola & Suoranta

2008, 85; Eskola & Vastamäki 2015, 27). Keskustelun kautta etenevä haastattelu ei ole yhtä muodollinen kuin tarkkoihin kysymyksiin perustuva haastattelu (Mason 2002, 62). Pysin pitämään haastattelutilanteen mahdollisimman kiireettömänä, jotta haastateltavat saivat aikaa kertoa omia ajatuksiaan. Muutamassa haastattelussa jouduin jopa karsimaan ennalta mietittyjä kysymyksiä, jotta haastattelut pysyivät aikataulussa. Nauhoitettua aineistoa haastatteluista kertyi yhteensä 4 tuntia 43 minuuttia.

Viiden haastattelun jälkeen huomasin, että osa vastauksista alkoi toistua, eli oli saavutettu saturaatiopiste. Saturaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa aineistosta ei nouse enää tutkimusongelman kannalta uutta tietoa, vaan aineisto alkaa toistaa itseään (Eskola & Suoranta 2008, 63; Tuomi & Sarajärvi 2018, 99). Tässä vaiheessa haastattelujen määrää pidetään riittävänä tutkimukseen (Eskola & Vastamäki 2015, 41).

Haastattelujen jälkeen litteroin aineiston tietokoneelle. Viidestä haastattelusta tuli yhteensä 53 A4-kokoista sivua litteroitua tekstiä. Alasuutarin (2011, 85) mukaan litterointitekniikka tulee valita sen perusteella, mihin asioihin tutkija aikoo analyysissaan keskittyä. Tutkimuksen kannalta haastattelujen asiasisältö oli olennaisempaa kuin tekstin tulkitseminen, joten päädyin muokkaamaan litterointiaineistoa luettavampaan muotoon. Toisin sanoen tekstistä on poistettu puhekieleen kuuluvaa epäröintiä, toistoa ja tunnistettavaa murretta. Tällä tavoin turvasin myös haastateltavien anonymiteettiä.

Aineiston analyysimenetelmänä käytin teemoittelua ja sisällönanalyysia. Ryhmittelin haastattelut erilaisten aihepiirien mukaan, joita nousi esiin hyvin paljon. Osa aihepiireistä perustui haastattelun teemoihin, mutta Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 173) havaintojen mukaisesti esille nousi muitakin aihepiirejä. Haastattelujen jälkeen teemoittelin myös asiakirja-aineiston, joka auttoi muodostamaan yhteyksiä eri aineistojen välille. Aineistosta löytyi paljon mielenkiintoisia näkökulmia agilityyhin liittyen, mutta keskityin ainoastaan niihin teemoihin, jotka vastasivat parhaiten tutkimuskysymyksiin (ks. Eskola & Suoranta 2008, 174). Teemoittelun jälkeen analysoin aineiston sisällönanalyysilla, jonka avulla sain selkeän kokonaiskuvan agilitiivien organisoitumisen vaiheista (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 117).

Aineiston keräämisen ja analysoinnin jälkeen kokosin tutkimustulokset tiivistettyyn muotoon raportin kirjoittamista varten. Tutkimustulosten esittämisessä käytän paljon kursiivilla merkittyjä suoria sitaatteja, koska ne ilmentävät hyvin laadullisen analyysin tuloksia. Tästä huolimatta olen pitänyt mielessä Eskolan ja Suorannan (2008, 175) esittämän ajatuksen siitä, että aineiston esittäminen ei saisi jäädä ainoastaan sitaattikokoelmaksi, vaan onnistunut teemoittelu vaatii toisiinsa lomittuvan teorian ja empirian vuorovaikutusta. Laadullisen tutkimuksen tulosten luotettavuutta voi parantaa etsimällä tukea omille tulkinnoilleen toisista tutkimuksista (Eskola & Suoranta 2008, 212) ja yhdistelemällä eri tutkimustuloksia (Patton 2002, 500). Tutkimuksen edetessä olen tutustunut monipuolisesti suomalaista liikuntakulttuuria ja urheiluorganisaatioita käsittelevään kirjallisuuteen, jonka avulla etsin selityksiä agilityn järjestäytymisen vaiheisiin. Toisen tutkimuskysymyksen osalta olen saanut vahvistusta omille tulkinnoilleni peilaamalla tuloksia yhteiskunnallisiin ja liikuntakulttuurisiin muutoksiin.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on tietynlaista vapautta tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa, jolloin tutkija voi käyttää mielikuvitusta esimerkiksi kirjoitustapaan liittyen (Eskola & Suoranta 2008, 20). Tuomi ja Sarajärvi (2018, 165) kyseenalaistavat perinteisen tutkimusrakenteen ja pohtivat, voisiko laadullisen tutkimuksen raportointi olla perinteisestä poikkeava tieteellistä statustaan menettämättä. Tutkimustulosten esittämisessä uudistan rakennetta siten, että tutkimuksen alussa ei ole erillistä teoriaosuutta, vaan kirjallisuus kietoutuu tutkimustulosten ympärille. Näin tutkimuksesta muodostuu kronologisesti etenevä kertomus. Tällä ratkaisulla pyrin välttämään asioiden toistoa ja luomaan lukijalle miellyttävämmän lukukokemuksen.

2.5 Tutkimusetiikka

Tutkimuksen toteuttamiseen liittyy vahvasti tutkimusetiikka, sillä kaikissa tutkimuksissa tehdään eettisiä ratkaisuja (Hirsjärvi & Hurme 2000, 19). Tutkimuksen eettinen kestävyys kertoo myös tutkimuksen luotettavuudesta. Tutkijan on huolehdittava laadukkaasta tutkimussuunnitelmasta, sopivasta tutkimusasetelmasta ja selkeästä raportoinnista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149.) Tutkimusetiikkaa ei voi unohtaa missään vaiheessa, koska tutkimuksen tulee noudattaa kauttaaltaan hyvää tieteellistä käytäntöä (Hirsjärvi ym. 2009, 23).

Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa eettisten kysymysten kanssa tulee olla erityisen tarkkana. Suurimmat haasteet liittyvät tiedon käyttöön, luottamuksellisuuteen ja yksityisyyteen. Haastateltavilta pitää saada myös lupa haastatteluaineiston käyttöön. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 20.) Lähestyin haastateltavia joko sähköpostilla tai puhelimella, riippuen siitä, kummalla tavalla sain henkilön paremmin kiinni. Selvitin haastateltaville tutkimuksen taustatiedot ja tarkoituksen sekä kysyin lupaa haastattelun tekemiseen. Kun haastateltava oli lupautunut osallistumaan tutkimukseen, sovittiin haastattelun paikka ja aika. En suostutellut ketään tutkimukseen, koska halusin antaa haastateltaville mahdollisuuden päättää itse osallistumisestaan (ks. Hirsjärvi ym. 2009, 25).

Haastattelut nauhoitettiin nauhurilla, mihin jokainen haastateltava antoi luvan. Haastatteluaineiston käsittelyssä pidin huolen siitä, että aineisto oli vain minun käytettävissäni (ks. Patton 2002, 409). Keräsin tutkimusaineiston haastateltavien anonymiteetin turvaten, eli tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden nimiä ei julkaista. Nimet eivät olleet esillä edes tutkimuksen kirjoitusvaiheessa, vaan litterointitekstissä haastattelut erotettiin toisistaan erillisten haastattelunnuusten avulla. Tunnuksia H1–H5 käytetään myös tutkimustuloksissa sitaattien yhteydessä. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden asuinpaikkakuntia ei mainita, koska agilityn harrastajapiirit ovat varsin pienet ja asuinpaikan kertominen saattaisi vaarantaa haastateltavien henkilöiden anonymiteetin. Henkilötietojen suojausta puoltaa toukokuussa 2018 voimaan astunut Euroopan Unionin tietosuojasetus.

Eettiset kysymykset ulottuvat haastattelujen lisäksi myös asiakirja-aineiston sisältämään tietoon. Asiakirjoissa saatetaan viitata aineiston luovuttajan lisäksi sellaisiin ihmisiin, jotka eivät ole antaneet lupaa aineiston käyttöön (Mason 2002, 118). Asiakirja-aineiston luovuttajat toivoivat, ettei yksittäisiä henkilöitä nostettaisi tutkimuksessa esille, vaan keskityttäisiin ainoastaan ilmiön kuvaamiseen. Kunnioitan tätä pyyntöä, sillä luottamuksellisuuden rakentaminen on minulle tärkeä tutkimuseettinen valinta (ks. Patton 2002, 408). Näin ollen tutkimuksessa ei käsitellä lainkaan agilityn kehittämisessä mukana olleita henkilöitä, vaan tarkastellaan ainoastaan lajissa tapahtuneita muutoksia.

Tutkijan asemalla ja esiyymmärryksellä on keskeinen rooli tutkimuksen luotettavuudessa. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 18) huomauttavat, että tutkimuksen tulee heijastaa tutkittavien maailmaa, vaikka tutkijan subjektiiviset näkemykset vaikuttavat tutkimuksen tekemiseen. Oma harrastustaustani agilityn parissa alkoi vuonna 2013, kun ilmoittauduin koirani kanssa agilityn pentukurssille. Sen jälkeen olen harrastanut lajia aktiivisesti ja kilpaillut aina SM-tasolla asti. Minulla on siis jonkinlainen ennakkokäsitys agilityssa tapahtuneista muutoksista viimeisten kuuden vuoden ajalta, mutta sitä edeltäneitä tapahtumia tutkin täysin ulkopuolisen silmin. Näin ollen kokonaiskuva agilityn organisoitumisesta suomalaisessa liikuntakulttuurissa perustuu tutkimusaineistoon sekä aihetta käsittelevään kirjallisuuteen.

Tiedostan, että tutkimuksessa kuvatut asiat eivät ole edenneet yhtä suoraviivaisesti ja yksiselitteisesti kuin mitä ne seuraavissa luvuissa esitetään. Ihmisillä on erilaisia näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä, eivätkä kaikki ole olleet samaa mieltä lajin historiassa tehdyistä päätöksistä. Haluankin korostaa, että tämä on vain yksi tulkinta agilityn organisaatorakenteiden muodostumisesta, joka on tehty tässä luvussa esitetyn tutkimusaineiston ja liikuntatieteellisen kirjallisuuden pohjalta. Jonkun toisen todellisuudessa asiat ovat voineet saada erilaisia merkityksiä, jotka ovat yhtä oikeita näiden tulkintojen kanssa.

3 AGILITY RANTAUTUU SUOMEEN

Agility on vauhdikas urheilulaji, jossa koira ohjataan tuomarin suunnitteleman radan läpi mahdollisimman nopeasti ja virheettömästi. Agilityn juuret ovat 1970-luvun Englannissa, jossa se kehitettiin hevosten esteratsastuksen pohjalta Cruftsin koiranäyttelyn viihdelajiksi (Lund 2010, 133). Suomeen agility rantautui vuonna 1986, jolloin siitä esitettiin näytös Helsingin koiranäyttelyssä. Ensimmäiset viralliset kilpailut Suomessa järjestettiin vuonna 1989. (Unhola 2014, 288.) Agility saapui keskelle eriytyneen liikuntakulttuurin aikakautta, jonka voidaan katsoa alkaneeksi 1980-luvulla. Eriytyminen merkitsi liikunnan kentällä sekä organisatorista että sisällöllistä toimintojen muutosta. Samalla se pirstoi liikuntaseuroja erilaisiksi seuratyypeiksi. (Itkonen 2015, 53–54.)

Eriytyneen liikuntakulttuurin ilmapiiri tarjosi otollisen maaperän uuden lajin kehittymiselle. Agility oli osa Rinehartin (2000) kuvailemaa vaihtoehtoista liikuntakulttuuria, joka nosti esille uusia urheilulajeja televisiosta näytettävän valtavirtaurheilun rinnalle. Vaihtoehtoisen liikuntakulttuurin myötä lajien kirjo kasvoi ja liikunnan harrastamisen tavat monipuolistuivat (Zacheus 2010). Monet harrastivat vaihtoehtoisen liikuntakulttuurin lajeja puhtaasta innostuksesta urheiluun, ilman mahdollisuutta taloudelliseen hyötyyn. Perinteisen urheilun näkökulmasta nämä harrastajat olivat amatöörejä, vaikka niiden taitotaso ja lajiin sitoutuminen olivat korkealla. (Rinehart 2000, 511.)

3.1 Agility organisoituu kolmannella sektorilla

Kolmas sektori on ollut aina 1800-luvun lopulta lähtien merkittävin toimija suomalaisessa liikuntakulttuurissa (Ilmanen 2015, 20). Liikuntaseurojen toiminnan kannalta keskeistä oli vuoden 1980 alussa voimaan astunut liikuntalaki, joka määrittäi virallisesti seurojen vastuun liikunnan kentällä. Lain mukaan seurojen tuli vastata liikuntatoiminnan järjestämisestä, kun taas valtion ja kuntien tehtävänä oli luoda yleiset edellytykset liikuntatoiminnalle (Liikuntalaki 1979, 2§). Liikuntalaki vahvisti jo ennestään vankan yhdistystoiminnan asemaa suomalaisessa liikuntakulttuurissa, jonka lisäksi se määrittäi selkeän työnjaon julkisen ja kolmannen sektorin välille.

Eriytyneen liikuntakulttuurin seurat joutuivat laajentamaan tarjoamiaankin liikuntamahdollisuuksia, sillä ihmisten odotukset liikuntaa kohtaan tulivat entistä moninaisemmiksi (ks. Itkonen & Nevala 1991, 23). Näin myös agility pääsi organisoitumaan kolmannella sektorilla hyvin pian lajin rantautumisen jälkeen. Ensin agility otettiin mukaan suurten koiraharrastusyhdistysten lajivalikoimaan, joihin perustettiin erilliset agilityjaostot lajin toimintaa varten. Varsinaisten koiraharrastusyhdistysten lisäksi monet Kennelpiirit ja koirarotua harrastavat järjestöt alkoivat järjestää agilitykursseja, joiden kautta oli mahdollista tutustua lajiin. Agilityn kasvun esteeksi muodostui varsin pian harrastustilojen puute, sillä yhdistyksillä ei ollut resursseja tarjota lajin vaatimustason mukaisia tiloja.

Silloin treenattiin ihan alkuun ilman valoja siellä kentällä ja kun pimeä tuli, niin laitettiin auton valot, että näki vielä treenata. Esteet kannettiin aina sieltä jostain kopista ulos ja sitten vietiin takaisin, kun lopetettiin treenit. (H1)

Resurssien puute yhdessä kasvavien harrastajamäärien kanssa johti agilityn seurakentän laajenemiseen. Eriytyneen liikuntakulttuurin tavoin harrastustoimintaa ei kanavoitu ainoastaan olemassa oleviin järjestelmiin, vaan uusia seuroja perustettiin jatkuvasti lisää (ks. Koski 2000b, 82). Itkosen (1991, 191) mukaan eriytymisen seurauksena muodostuneet seurat poikkesivat toisistaan esimerkiksi organisaatioiden, tavoitteiden ja tehtävien suhteen. Seurakentän rakenne alkoi muuttua yleisseuroista kohti erikoisseuroja, josta konkreettinen esimerkki oli ensimmäisen agilityyn keskittyneen erikoisseuran, Agility ry:n, perustaminen Helsinkiin lokakuussa 1988 (Agility ry 2018). Muita erikoisseuroja perustettiin lajin varhaisessa vaiheessa muun muassa Turkuun, Mikkeliin ja Jyväskylään. Erikoisseurojen myötä resurssit pystyttiin käyttämään suoraan agilityn tarpeisiin, mikä vaikutti merkittävästi harjoitteluolosuhteiden ja lajin kehittymiseen. Seurojen erikoistuminen jatkui voimakkaana tuolta ajalta eteenpäin, sillä suurin osa uusista yhdistyksistä oli joko täysin agilityyn keskittyneitä tai ainakin vahvasti siihen painottuneita erikoisseuroja.

Seuroja on tullut lisää. Ja musta tuntuu, että ne seurat mitä tulee lisää, on usein niitä agilityyn keskittyneitä seuroja. (H2)

Vuonna 2000 laaditussa lajiliittoselvityksessä agilityseurat jaettiin toimintansa painotuksen puolesta suuriin yleisyhdistyksiin, muihin yleisyhdistyksiin, agilityyn keskittyneisiin yhdistyksiin sekä rotua harrastaviin yhdistyksiin. Agilitykilpailuissa edustettuja seuroja oli kaiken kaikkiaan noin 120, joista 22 oli täysin agilityyn keskittyneitä seuroja. Sen lisäksi 22 oli agilityyn merkittävästi panostavia yleisseuroja ja 76 muita yleisseuroja. (Lajiliittoselvitys 2000.) Erikoistumiskehityksestä huolimatta suurin osa seuroista oli siis vielä pitkän historian omaavia yleisseuroja, mutta monen seuran toiminnan painopiste oli kuitenkin siirtynyt agilityn suuntaan.

Monessa seurassa on käynyt niin, että niistä seuroista on tullut ns. agilityseuroja, koska se on niin suuri se agilitytoiminta siellä, vaikka ne on edelleen jotain Kennelkerhoja tai Koirakerhoja, mut et se muu toiminta on siellä tosi pientä. (H2)

No isoissa yleisseuroissa, siellä on sitten se agility jaostunut melkeen samanlaiseksi kuin erikoisseurassakin. (H1)

Seuratoiminnan kehittyminen oli lajin alkuajoista lähtien hyvin vilkasta ja seurasi liikuntakulttuurin yleistä linjaa eriytymisen ja erikoisseurojen muodostumisen suhteen (ks. Heikkala ym. 2003, 14; Itkonen 2015, 53; Koski 2006). Seurat vastasivat agilityn ruohonjuuritason toiminnan järjestämisestä ja olosuhteiden tarjoamisesta, mikä kasvatti harrastajamääriä vuosi vuodelta. Agilityssa kilpaili 2000-luvulle tultaessa jo lähes 2 500 koiran ja ohjaajan käsittävää kilpapiaaria. Kilpailuja järjestettiin vuoden aikana noin 300 ja kilpailustarttien määrä kasvoi yli 30 000:een. (ASB-lehden kilpailijatilastot 1999–2004.) Seurat eivät kuitenkaan ottaneet vastuulleen kasvavan lajin hallintoa, vaan siihen tarvittiin suurempi kattojärjestö. Tehtävä annettiin muiden koiraharrastuslajien tavoin Suomen Kennelliitolle.

3.2 Suomen Kennelliiton alaisuudessa

Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry on vuonna 1889 perustettu valtakunnallinen koira-alan asiantuntijajärjestö, jonka tavoitteena on edistää rekisteröityjen rotukoirien kasvatusta, monipuolista koiraharrastusta sekä parantaa koiranpitoa. Kennelliitto toimii koirien

omistajien, kasvattajien ja harrastajien edunvalvojana Suomessa. (Suomen Kennelliitto 2018.) Agilityn harrastaminen kanavoitiin koiraharrastuslajien keskusjärjestönä tunnetun Kennelliiton toimintaan heti lajin alkuvaiheista lähtien. Kennelliitto vastasi muun muassa kilpailu- ja koulutustoiminnasta sekä muista agilityn hallintoon liittyvistä asioista. Suomen Kennelliitto kuului kansainväliseen Fédération Cynologique Internationale -koiranjalostusliittoon (FCI), joka hallinnoi agilityn kansainvälisiä arvokilpailuja. Näin ollen Kennelliiton tehtävänä oli lähettää Suomen maajoukkue agilityn maailmanmestaruuskilpailuihin.

Agility oli Kennelliitossa koiraharrastus muiden joukossa, eikä siihen kohdistettu harrastajamäärän kasvusta huolimatta suuria resursseja. Haastatteluista ilmeni, että agilityyn liittyneitä asioita hoiti Kennelliitossa aluksi vain yksi työntekijä, jonka lisäksi lajin ympärille kerättiin erillinen agilitytyöryhmä. Kennelliiton nimittämän työryhmän vetäjä sai valita haluamansa henkilöt ryhmään, eivätkä agilityn harrastajat päässeet vaikuttamaan henkilövalintoihin. Agilitypiireissä koettiin, ettei harrastajien ääni noussut kuuluviin päätöksenteossa. Lisäksi agilityn ei katsottu saaneen riittävästi tukea ja avustusta Kennelliitolta, koska järjestön keskittyminen koirien jalostukseen vei siltä liikaa resursseja.

Kennelliitto kuitenkin on rotua jalostava ja koirien jalostukseen keskittyvä [järjestö]. Siellä on paljon harrastuksia [mm. koiranäyttelyt ja toko], mutta kaikki päätökset silloin tehtiin sen rodun jalostamisen ja kasvattamisen perusteella. (H5)

Kennelliiton toimintakulttuuri herätti hämmennystä harrastajien keskuudessa. Se nähtiin hankalasti lähestyttävänä organisaationa, jonka toimintaan oli vaikea vaikuttaa. Kennelliiton rooli agilitysta erillisenä kattojärjestönä korostui ajan saatossa, sillä Kennelliitossa oli paljon muitakin koiraharrastuslajeista kiinnostuneita ihmisiä, kuten haastatteluissa esiin nousseita ”näyttelyihmisiä” ja ”metsästyskoiraihmisä”.

Se [Kennelliitto] on niinku joku virasto tavallaan, vaikka se on kuitenkin vaan yhdistys niinku kaikki muutkin. Mut se on vähän ottanut semmosen roolin ja ehkä sille on vähän annetukin semmonen rooli. (H3)

Yksi haastatteluissa esiin noussut ristiriita agilityharrastajien ja Kennelliiton välillä liittyi koirien puhtasrotuisuuteen. Kennelliitto vaali rotukoirien jalostusta, jonka takia agilityssa ei saanut aluksi kilpailla lainkaan sekarotuisella koiralla. Sekarotuisille koirille hyväksyttiin oma kilpailuluokka vuoden 1996 alusta alkaen, tosin kolmen vuoden koeajalla (Ottavainen 1995). Kyse ei ollut vain pientä harrastajakuntaa koskevasta asiasta, sillä vuonna 1999 kaikista kilpailustarteista 8,9 prosenttia käytiin sekarotuisilla koirilla (ASB-lehden kilpailijatilastot 1999–2004). Myöhemmin sekarotuisille koirille annettiin kilpailuoikeus yleisiin luokkiin, mutta Kennelliiton ajatusmalli puhtasrotuisten koirien jalostamisesta säilyi yhä SM- ja MM-kilpailujen osallistumiskriteereissä. Näihin arvokilpailuihin ei saanut osallistua sekarotuisilla koirilla, eikä sääntöihin ole tehty muutosta vielä tähän päivään mennessä. Asia on kerännyt paljon kritiikkiä agilityharrastajien keskuudessa.

Se [Kennelliitto] on hankala, sanottaisko, se on niin kaksijakoinen. Et kun siinä on mun mielestä myös huonot puolet, et se rajoittaa monissa asioissa. Esimerkiksi just tää puhtasrotuisuushomma, et onko se pelkästään hyvä asia, et me rajataan. Et vaikka tietysti agilitya voi harrastaa minkä rotuisella koiralla vaan vaikka ei ois rotukoira, niin sitten tavallaan se, että kuitenkin Suomessa arvostetaan niin paljon niitä suomenmestaruuskisoja ja maailmanmestaruuskisoja, mitkä on sitten puhtasrotuisten tapahtumia. (H4)

No jos laji-ihmiset sais päättää, niin koirarotuajattelulla ei olis varmaan niinku mitään tekemistä koko lajin kanssa (--) et agility ei oo mikään rodunjalostuskoe missään muotoa kenenkään mielestä. (H3)

Ristiriidoista huolimatta Kennelliitolla oli keskeinen tehtävä agilityn alkutaipaleella. Organisoitu kilpailutoiminta ja tuomarikoulutus aloitettiin Kennelliiton toimesta, mikä myöhemmin mahdollisti agilityn lajikulttuurin kehittymisen ja harrastajamäärien kasvun. Kennelliitto vastasi kansainvälisten asioiden hoidosta ja määritteli agilityn kansalliset säännöt. Kennelliitto teki merkittävää työtä lajin kehittymisen eteen, vaikka harrastajat ovatkin olleet sen toimintatavoista montaa mieltä.

Agilityihmiset on vähän semmosessa ajatuksessa, että se [Kennelliitto] on ollut semmonen jarru tavallaan jossain määrin. Mut jos me nyt oikeesti katotaan sitä ihan koko isoa kuvaa taas realistisesti, niin onhan aikanaan tietysti agilityn kehitys, se että Kennelliitto on jossain kohtaa ottanut sen koiraharrastelajien piiriin ja sieltähän se organisoitunut kilpailutoiminta on alkanut. (H3)

3.3 Kohti lajiliittoa

Agility pääsi heti lajin alkutaipaleelta lähtien mukaan kansallisiin ja kansainvälisiin koiraharrastusyhdistyksiin, mutta varsinaisiin liikuntajärjestöihin sillä ei ollut Suomessa asiaa. Lajilta suljettiin ovi myös liikunnan keskusjärjestöihin, jotka olivat Suomessa 1990-luvulla suurten muutosten edessä. Vuonna 1993 päätettiin luopua pitkään toimineesta neljän keskusjärjestön mallista ja siirryttiin yhden palveluorganisaation malliin (Koski & Heikkala 1998, 16). Palvelu- ja edunvalvontaorganisaatioksi perustettiin Suomen Liikunta ja Urheilu ry (SLU), joka kokosi yhteen lajiliittoja, muita itsenäisiä liikuntajärjestöjä sekä aluejärjestöjä (Lehtonen 2014, 6–7). SLU:n perustamisen tavoitteena oli uuden, ohuen ja vähemmän muodollisen organisaation muodostaminen, jonka toiminta lähti liikkeelle seurojen ja lajiliittojen tarpeista. Järjestön tehtävänä oli tuottaa jäsenilleen sellaisia palveluita, joiden avulla ne pystyivät toteuttamaan toimintaansa paremmin. (Koski & Heikkala 1998, 17–18.)

Agilityn harrastajat toivoivat pääsevänsä uudistettuun liikuntajärjestöön mukaan, mutta laji ei voinut hakea SLU:n jäsenyyttä sen toimiessa Suomen Kennelliiton alaisuudessa. Jäsenyyteen olisi tarvittu oma kansallinen lajiliitto, jota agilitylla ei ollut. Muuten SLU:ssa ei nähty mitään estettä jäsenyydelle, vaan lajiliittoa lukuun ottamatta agility täytti kaikki jäsenyyden ehdot (Valkonen 2001b). Halu päästä osaksi suomalaista urheiluperhettä (Valkonen 2001b) sekä harrastajien turhautuneisuus Kennelliiton organisaation hitautta kohtaan (Mähönen 2001) johtivat lopulta siihen, että agilityn kenttäväen keskuudessa alettiin puhua oman lajiliiton perustamisesta. Lajiliiton avulla haluttiin saada erään haastateltavan sanoin ”*agilityasiat agilityn haltuun*”.

Lajiliittoajatuksen edistämiseen vaikutti merkittävästi vuonna 1997 perustettu Suomen Agilityliiga, jonka tehtävänä oli kehittää agilitya harrastavien yhdistysten toimintaa sekä toimia tiedotuskanavana agilityn kenttäväen ja Kennelliiton välillä. A-liiga oli ikään kuin agilityseurojen yhteistyömuoto, joka keräsi jäseniä eri koiraharrastusyhdistyksistä. Hallitukseen valittiin edustajia Etelä-, Itä-, Länsi- ja Pohjois-Suomesta, jotta koko maa saatiin edustettua. (Mähönen 2001.) A-liiga ei saanut kuitenkaan minkäänlaista virallista asemaa Kennelliitosta, joten sen päätäntävalta lajin asioihin jäi heikoksi.

Ja sitten kun se Liiga lähti toimimaan, se oli vähän silleen, et Liiga yritti tehdä jotain, se yritti tehdä tämmösiä Itä-Länsi-Etelä -otteluita ja jotain yhteisiä tapahtumia ja ajaa sitä agilitya. Mut kun sillä ei ollut mitään virallista asemaa Kennelliiton suhteen, niin siinä oli vähän silleen et no että, onko tästä mitään hyötyä. (H5)

Agilityn organisoitumisen alkuvaiheita voidaan tarkastella Kikulisin, Slackin ja Hiningsin (1992) luoman urheilujärjestöjen elinkaarimallin avulla (ks. myös Koski & Heikkala 1998, 31). A-liigan perustaminen ja oman lajiliittoajatuksen eteenpäin vieminen vastasivat mallin ensimmäistä vaihetta, ”keittiön pöytää”, jossa vapaaehtoisuuden pohjalta nousseen organisaation toiminta oli epämuodollista ja päätöksenteko keskittynyt ainoastaan muutamille luottamushenkilöille. A-liiga järjesti yhteisiä kokouksia, mutta asioista keskusteltiin paljon myös niiden ulkopuolella.

Mä sanoisin, et se on lähtenyt niinku nuotiokeskusteluista ja semmosista saunakeskusteluista, et kyl meillä pitäis olla liitolle oma juttu. (H5)

Ensimmäisen kerran ehdotus lajiliiton perustamisesta oli esillä A-liigan kokouksessa vuonna 1998 (A-liigan vuosikokouksen pöytäkirja 2000). Kasvaneiden harrastajamäärien myötä lajin parissa alkoi tulla painetta koulutus- ja valmennustason kehittämiseen, johon lajiliitolla katsottiin olevan Kennelliittoa paremmat resurssit. Agilityliiton ajateltiin tuovan lajille myös urheilullista mainetta, joka edesauttaisi agilityn pääsemistä urheiluliittojen alaisuuteen. (A-liigan vuosikokouksen pöytäkirja 1999.) Agilityn urheilustatuksen tavoittelua puolsivat seurojen toiminnassa ilmenneet vaikeudet, sillä urheiluseurojen kaltaisten toimintaperiaatteiden

pohjalta kehittyneet agilityseurat eivät saaneet minkäänlaista tukea liikuntalaista (Mähönen 2001).

Lajiliiton toteuttaminen osoittautui odotettua haastavammaksi. Ensinnäkin agilityn asema Suomen Kennelliiton alaisuudessa koettiin esteenä oman lajiliiton eteenpäin viemisessä, sillä Kennelliiton säännöt eivät hyväksyneet lajiliittojen jäsenyyttä. Toisekseen lajiliittoasiaa ei ollut tutkittu tarpeeksi kustannusten, organisaatorakenteen ja rahoituksen osalta. (A-liigan vuosikokouksen pöytäkirja 1999.) Lähtökohtaisesti agilityharrastajien ei ollut tarkoitus perustaa Kennelliiton kanssa kilpailevaa liittoa tai edes erkaantua kattojärjestöstään, vaan A-liiga ainoastaan toivoi Kennelliiton hyväksyvän lajin urheilupyrkimykset. Kennelliittoa pidettiin arvokkaana yhteistyökumppanina, jonka kautta agility olisi jatkossakin mukana FCI:n järjestämissä kansainvälisissä kilpailuissa. (Mähönen 2001.) Vuoden 1999 vuosikokouksessa päätettiin, että hallitus valmistelisi selvityksen lajiliitosta ja pohtisi sen toimintamalleja (A-liigan toimintakertomus 1999–2000; A-liigan vuosikokouksen pöytäkirja 1999).

Lajiliittoselvitys valmistui sovitussa aikataulussa, mutta Suomen saadessa yllättäen järjestettävään agilityn MM-kilpailuun vuonna 2000 asiakirjan julkaisu viivästyi. Selvitystä käsiteltiin ainoastaan A-liigan vuosikokouksessa. Lajiliittoselvityksessä esitettiin, että Suomen Agilityliiton perustaisivat agilitya harrastavat yhdistykset yhteistyöelimekseen. Koiratoiminnan ylimpänä järjestönä toimisi edelleen Suomen Kennelliitto, joka hoitaisi agilitya yhteistoiminnassa Agilityliiton kanssa. Samalla ehdotettiin, että Agilityliitto liittyisi SLU:n jäseneksi, jotta lajin harrastajat pääsisivät liikuntalain piiriin ja laji tunnustettaisiin urheiluksi. Lajin parissa toimineet henkilöt pitivät epäoikeudenmukaisena sitä, että agilityn harrastajat olivat jääneet kokonaan liikuntalain ulkopuolelle. Vuosikokouksessa päätettiin perustaa työryhmä, joka laatisi lajiliiton toimintakäytänteet ja säännöt sekä keskustelisi Kennelliiton kanssa lajiliiton perustamisesta. (A-liigan vuosikokouksen pöytäkirja 2000.) Lajiliittoesityksen vieminen Kennelliittoon oli vaikeaa, koska keskusteluyhteys oli ollut huono jo ennen lajiliittoajatuksen muodostumista. Lajia harrastaneilla seuroilla ei ollut juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa lajin kehitykseen, ja tiedonkulku Suomen Kennelliiton sekä harrastajien välillä oli ollut puutteellista. (Lajiliittoselvitys 2000.)

Sehän [Kennelliitto] vaan aikanaan tunnettiin semmosena byrokraattisena ja hirveän hankalasti lähestyttävänä organisaationa, et se oli jotenkin niinku kasvoton ja tavaltaan ne vaan päätti jotain kysymättä keneltäkään. (H3)

A-liiga ja Kennelliitto pitivät yhteisen palaverin agilityn kehittämistä vuonna 2001, jota ohjasi voimakkaasti ajatus lajiliiton perustamisesta. Kennelliitto ilmoitti kuitenkin A-liigan edustajille, etteivät sen säännöt mahdollistaneet lajiliiton toimimista Kennelliiton jäsenenä. Sen sijaan Kennelliitto ehdotti, että agilyharrastajien järjestäytyminen toteutettaisiin lajiliiton sijaan neljän alueyhdistyksen kautta. (A-liigan toimintakertomus 2000–2001.) Tähän toimintamalliin A-liiga ei suostunut, vaan se piti sitkeästi kiinni omasta lajiliittoajatuksestaan. A-liigan ja Kennelliiton edustajat tapasivat uudelleen myönteisemmissä merkeissä vuonna 2002, jolloin käytiin läpi lajiliittoesityksen luonnosta. Lajiliittoa koskevan selvityksen myötä A-liiga päätti ehdottaa Kennelliitolle, että se perustaisi työryhmän lajiliiton valmistelemiseksi (A-liigan hallituksen kokouksen pöytäkirja 2002).

Agilityn lajiliiton suunnittelu lähti nopeasti käyntiin. A-liiga pääsi kommentoimaan tulevaa sääntöehdotusta ja vaikuttamaan lajiliiton perustamiseen. Yhdistyksen tavoitteena oli tehdä lajiliiton valmistelemisen myötä oma toimintansa tarpeettomaksi. (A-liigan vuosikokouksen lehdistötiedote 2003.) Pitkän työn jälkeen Suomen Agilyliitto perustettiin ensimmäisenä agilityn lajiliittona maailmassa Tampereella pidetyssä perustamiskokouksessa 14.1.2006, ja samana keväänä lajiliitto rekisteröitiin yhdistysrekisteriin. Perustamisasiakirjan allekirjoitti 22 perustajayhdistystä. (SAGIn toimintakertomus 2007.) Lajiliiton perustamisen oli mahdollistanut Kennelliitossa tehty sääntömuutos, jonka seurauksena lajiliitot hyväksyttiin järjestön jäseneksi.

Ja nyt jos ajatellaan, et me saatiin sen Liigan kautta ja niiden neuvotteluiden kanssa mitä siihen liittyi, Kennelliiton säännöt muuttumaan, et sinne tuli lajiliitto mainittuna. Eli lajiliitot tuli yhdeksi jäsenyhdistysmuodoksi (--) ja se Kennelliiton sääntöjen muuttaminen mahdollisti liiton perustamisen. (H5)

Agilityliiton perustaminen oli lopulta kompromissiratkaisu molemmille osapuolille. Toisaalta agilityn harrastajat saivat haluamaansa autonomiaa, mutta samalla Kennelliitto pystyi kontrolloimaan lajia ja siinä tehtäviä päätöksiä. Lajiliittoon johtaneessa tapahtumaketjussa on kuitenkin hyvä huomioida, kuinka pitkäjänteistä työtä A-liiga sen kanssa teki. Liiton valmistelussa ei haluttu katkaista yhteyttä Kennelliittoon, vaikka yhteiset tavoitteet ja toimintamallit eivät aina kohdanneetkaan. Sen sijaan hyvällä valmistelulla, perusteellisen lajiliittoselvityksen kirjoittamisella ja päättävällä asenteella Kennelliitto saatiin myöntymään lajiliittoajatukseksi. A-liigan vuosikokouksen lehdistötiedotteen (2003) lausahdus kuvaa hyvin organisaation toimintatapaa: *”Yhteiskunnan mekanismeihin täytyy liittyä yhteiskunnan ehdoin.”*

4 AGILITY KAMPPAILEE URHEILUSTATUKSESTA

Agilityliiton perustamisen taustalla näkyi vahva halu päästä mukaan suomalaiseen urheiluyhteisöön. Lajiliittoselvityksessä (2000) todettiin, että lajia ei vielä tuohon aikaan mielletty urheiluksi, vaan ”hauskaksi puuhasteluksi koiran kanssa”. Lajiliiton tarvetta perusteltiin sillä, että Suomen Kennelliiton tehtäviin kuului vain koirien jalostukseen liittyviä asioita, ei ihmisten liikuntaa ja urheilua koskeneita toimintoja. Agilityliiton perustamisen katsottiin olevan välttämätön askel agilityn matkalla liikuntalain ja sen alaisten toimintojen piiriin, joka lisäisi samalla myönteistä suhtautumista koiriin ja koiraharrastuksiin. (Lajiliittoselvitys 2000.) Lajiliiton ajateltiin valtakunnallisiin liikuntajärjestöihin liittymisen lisäksi avaavan agilitylle mahdollisuuden hakea liikuntapuolen rahoitusta ja tuovan tavallisille harrastajille urheiluseuran etuuksia esimerkiksi lisensseihin sidottujen vakuutusten kautta (Mähönen 2001). Matka liikuntajärjestöihin oli kuitenkin odotettua monimutkaisempi, vaikka oma lajiliitto olikin viimein saatu perustettua.

4.1 Agilityliitto hakee rooliaan

Suomen Agilityliiton toiminta käynnistettiin innokkaiden vapaaehtoistyöntekijöiden voimin, jotka lähtivät ennakkoluulottomasti uudistamaan agilityn toimintakulttuuria. Uutena organisaationa Agilityliiton tuli ensimmäisinä vuosina laatia liiton toimenkuva sekä löytää oma paikkansa koira- ja urheilumaailman välillä. Agilityliitossa merkittävä uudistus oli lisenssijärjestelmän käyttöönotto, joka annettiin hallituksen vastuulle (SAGIn toimintakertomus 2007). Lajiliittojen tehtävät rakentuvat lajista riippuen talous- ja hallintopalvelujen, koulutuksen ja seurojen kehittämisen ympärille (Mäkinen ym. 2015, 19).

Ensimmäiset vuodet meni siihen, että otettiin tavallaan se oma rooli, et mitä SAGI tekee, missä sillä on rooli ja yhä edelleenkin siellä vielä niinku luodaan tiettyjä prosesseja. (H5)

Liikunnan keskusjärjestönä toimi tuolloin yhä SLU, jonka tärkeimpiä tehtäviä olivat lajiliittojen edunvalvonnan lisäksi lakiasioissa auttaminen, konsulttiavun tarjoaminen sekä liikuntapo-

liittisenä keskustelufoorumina toimiminen (Koski & Heikkala 1998, 167). Agilityliiton tavoitteena oli päästä osaksi näihin liikuntajärjestöjen saavuttamiin etuihin, joten se oli perustamisensa jälkeen välittömästi yhteydessä SLU:n toimihenkilöihin ja kävi neuvotteluita lajiliiton jäsenyydestä. Neuvotteluista huolimatta jäsenhakemusta ei voitu toimittaa ensimmäisten vuosien aikana, sillä SLU sanoi ottavansa uusia jäseniä vasta sääntöprosessin valmistumisen jälkeen. (SAGIn toimintakertomus 2007; 2008.) Kennelliitto oli jo pitkään suhtautunut varovaisesti agilityn urheilupyrkimyksiin, sillä kansainvälisesti FCI:ssä lajin kytkös urheiluliittoihin ei ollut herättänyt kiinnostusta. Kennelliiton agilitytyöryhmän edustajat pelkäsivät, että lajin luokittelu urheiluksi toisi mukanaan ikäviä lieveilmiöitä, kuten dopingin käytön. Lisäksi oltiin huolissaan koirien terveydestä ja hyvinvoinnista, kun lajista tulisi kilpailullisempaa. (Valkonen 2001a.)

Ei. Se [Kennelliitto] alkuun ei puoltanut sitä [urheilustatusta]. Sit se on muuttunut suopeammaksi siihen niinku koko ajan. (H5)

Kennelliiton huolestuneista mietteistä huolimatta SAGI lähetti jäsenhakemuksen SLU:n toimistoon keväällä 2009, kun SLU oli saanut laadittua uudet kahdeksanportaiset jäsenkriteerit (SAGIn vuosikertomus 2009). Agilityliiton katsottiin täyttävän SLU:n laatimista jäsenkriteereistä seitsemän. Ainoa miinus tuli siitä, ettei lajiliitto ollut itsenäinen kansainvälisessä toiminnassaan, vaan sitä johti edelleen Suomen Kennelliitto. (Rakkolainen 2009.) Tästä puutteesta huolimatta agilityharrastajien pitkään elänyt haave toteutui osittain lokakuussa 2009, kun SAGI hyväksyttiin SLU:n tukijäseneksi (Rakkolainen 2009; SAGIn vuosikertomus 2009).

Agilityliiton organisoituminen suomalaiseen liikuntajärjestelmään ei kuitenkaan muuttanut sitä, että lajin vahvin kytkös säilyi yhä kattojärjestönä toimineeseen Kennelliittoon. Toimiva yhteistyö edellytti hyvien keskusteluyhteyksien säilymistä, jotta saataisiin muodostettua sujuvat toimintatavat uuden organisaatorakenteen keskellä. SAGIn hallitus kävi neuvotteluja Kennelliiton kanssa muun muassa agilityn sääntöihin, sponsorointiin, maajoukkueeseen ja arvokilpailuihin sekä kurinpitoon liittyvissä asioissa (SAGIn toimintakertomus 2007). Neuvotteluista huolimatta yhteistyö alkoi vähitellen rakoilla, kun Kennelliiton koettiin kontrolloivi-

van liikaa SAGIn toimintaa. Esimerkiksi kaikki lajiliiton päätökset tuli vahvistaa Kennelliitossa, mikä hidasti päätöksentekoprosessia. Kennelliiton päämääröinti ei miellyttänyt SAGIn edustajia, jotka olisivat halunneet pitää päätösvallan omissa käsissään.

Kennelliitto on halunnut hirveän vahvasti kontrolloida, toki niillä varmaan oli alkuun semmonen kysymys tai ihmettely, että miten me pystytään hoitamaan asioita. Mut kyl-lähän ne on nähnyt, että agility elää ja tekee ja vahvistuu koko ajan ja hoidetaan asioita hyvin. (H5)

Uusien toimintatapojen muodostuminen SAGIn ja Kennelliiton välillä vei aikansa. Kennelliitto osallistui vielä lajiliiton ensimmäiset vuodet agilityn arvokilpailujen järjestämiseen, jonka jälkeen ne siirtyivät SAGIn vastuulle. Lajiliitossa kehitettiin myös hallinnollista toimintaa ja lähdettiin uudistamaan kansainvälisen sääntöuudistuksen innoittamana agilityn kansallisia sääntöjä.

Ensimmäinen tehtävä oli kyllä miettiä sitä hallinnollista toimintaa ja sitten tehdä säännöt. Niinku lajin ensimmäiset omat säännöt. (H5)

Täysin uudistettu agilitysäännöstö astui voimaan 1.6.2009. Sääntökirja piti sisällään kilpailusäännön, agilitytuomarin ohjeen ja agilitykilpailujen järjestämisohjeen. (SAGIn vuosikertomus 2009.) Sääntöuudistus koettiin merkittävänä askeleena agilityn urheilustatuksen tavoittelussa, sillä agilityn virallisissa säännöissä nostettiin viimein esille lajin liikunnallisuus. Sääntöuudistuksen hyväksyminen oli Kennelliitolta suuri myönnytys ottaen huomioon sen vastahakoisen suhtautumisen agilityn urheilupyrkimyksiin. Muista urheilulajeista tunnetut reilun pelin säännöt saatiin kirjoitettua agilitysääntöihin vasta seuraavassa sääntöuudistuksessa vuonna 2012.

Kennelliitolle oli tosi, tosi iso juttu, et sinne saatiin sääntöihin kirjoittaa se urheilupuoli mukaan. Et se oli, se nieltiin pitkin hampain, et se sai tulla sinne. Ja nyt joka sääntökierroksellahan sitä [urheilupuolta] on lisätty. (H5)

Agilityliiton toiminta kasvoi ensimmäisinä vuosina niin mittavaksi, että liittoon päätettiin palkata ensimmäiset työntekijät. Osa-aikainen toimistos sihteeri aloitti työnsä syyskuussa 2008, ja saman vuoden marraskuussa palkattiin liittoon ensimmäinen toiminnanjohtaja (SAGIn toimintakertomus 2008). Samalla liiton voidaan katsoa siirtyneen Kikulisin ym. (1992) organisaatiomallissa ”keittiön pöytä” -vaiheesta ”lautakunnan huoneeseen”, jossa vapaaehtoisten työntekijöiden rinnalle palkataan kokopäiväisiä toimihenkilöitä. Mallin mukaan tässä vaiheessa organisaatio ottaa paikkansa lajin kansallisena hallintorakenteena ja sen asema urheiluyhteisössä virallistuu.

Lautakunnan huoneelle on tyypillistä, että työnjaot muodollistuvat ja erilaiset valiokunnat ja työryhmät määrittyvät (Koski & Heikkala 1998, 32). Agilityliiton ylin päätöksentekovalta annettiin jäsenyhdistyksille, mutta liiton hallitus vastasi juoksevista asioista sääntöjen mukaisesti. Agilityliitto päätti säilyttää toimintansa rakenteessa A-liigan aikana valmistellun toimikuntamallin (A-liigan vuosikokouksen pöytäkirja 2001), joten liiton perustamisen yhteydessä muodostettiin kilpailu-, koulutus-, nuoriso-, harrastus-, tiedotus-, talous- ja työtoimikunta sekä tekninen toimikunta. Toimikunnat suunnittelivat käytännön toimintaan liittyviä asioita hallituksen ohjauksessa ja valvonnassa. Toimikuntien lisäksi perustettiin erilaisia työryhmiä hallituksen alaisuuteen. (SAGIn toimintakertomus 2007.)

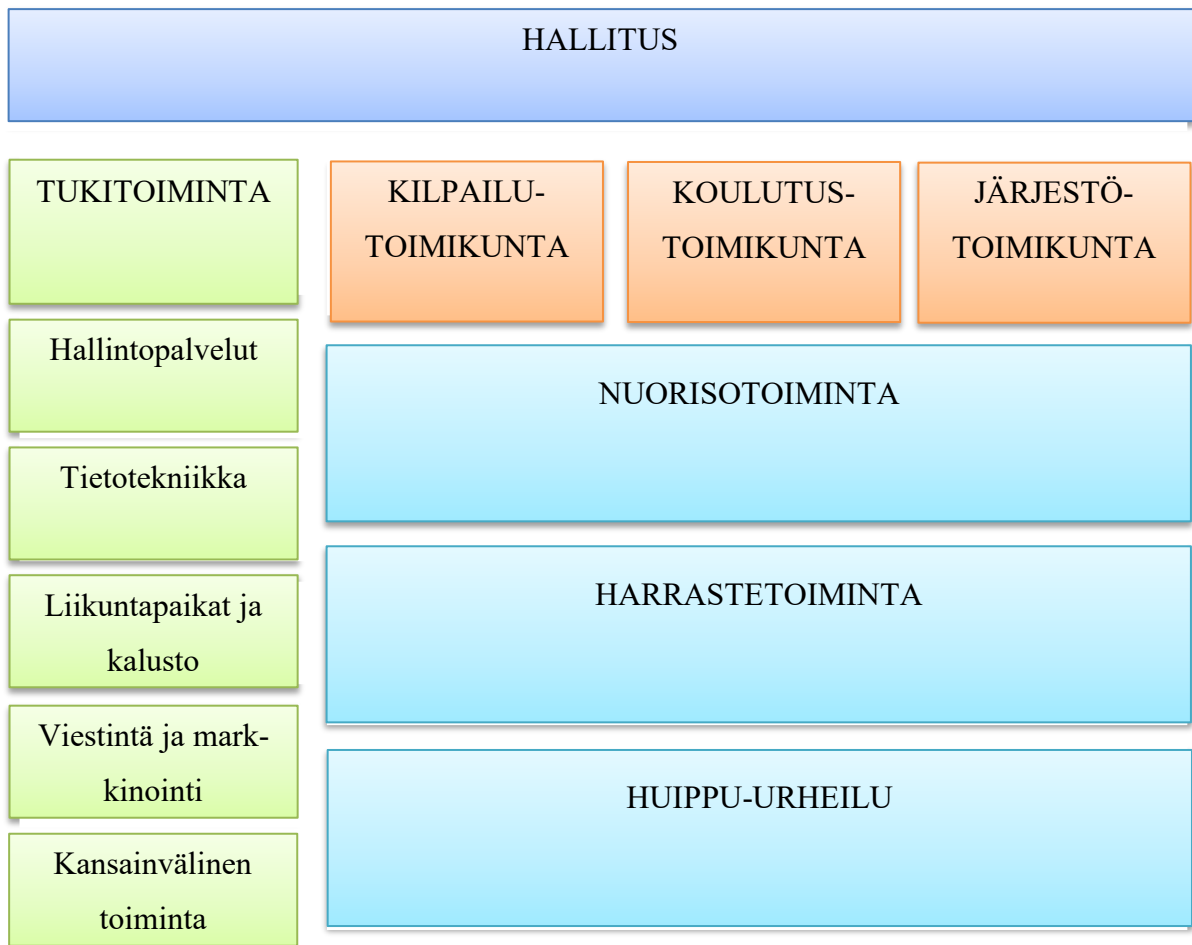
Toimikuntarakenne oli raskas toimikuntien suuren lukumäärän johdosta, joten sitä päätettiin pian keventää. Liiton toiminta organisoitiin ainoastaan kilpailu-, koulutus- ja järjestötoimikuntien alaisuuteen. Hallitus nimitti toimikuntiin johtoryhmät, joiden lisäksi niissä toimi väliaikaisia projektiryhmiä. Projektiryhmien vastuuhenkilöt toimivat esittelijöinä johtokunnille, jotka puolestaan veivät päätösesitykset hallituksen käsiteltäväksi. (SAGIn vuosikertomus 2009.) Lajiliiton päätöksenteko jäi vielä toimikuntarakenteen karsimisen jälkeenkin varsin moniportaiseksi. Hallituksella oli lopullinen päätösvalta asioista, jota se myös osasi käyttää tarvittaessa. Liitossa koettiin, ettei toimikuntatyölle annettu riittävästi arvoa, kun pitkään valmisteilla olleet asiat saatettiin kääntää hallituksessa täysin pääläelleen. Byersin (2013) mukaan tämänkaltaiset ristiriitatilanteet ovat tyypillisiä silloin, kun organisaatiossa pitkään mukana olleet ja siihen vahvasti kiinnittyneet henkilöt kohtaavat uusilta jäseniltä erilaisia näkemyksiä organisaation toiminnasta. Kosken ja Heikkalan (1998, 32) mukaan organisaation

toiminnan vakiintuessa on myös yleistä, että päätöksenteon rakenteet ja auktoriteettisuhteet määrittyvät selvemmin.

Meidän päätöksenteko on ollut liian sellaista monitasoista, että se meidän järjestelmä oli liian byrokraattinen aikaisemmin. Meillä oli toimikuntaa, meillä oli työryhmää ja asiat piti viedä hirveen tarkassa järjestyksessä. Ja sit kuitenkin joku saattoi päättää ja muuttaa niitä asioita, jolloin se meidän toimintakulttuuri oli vähän ehkä semmoinen lannistava. (H4)

Toimikuntien rinnalle perustettiin erityiset tukitoiminnot, joiden tarkoituksena oli avustaa toimikuntatyöskentelyä. Liiton varsinainen toiminta jaettiin vielä nuorisotoiminnan, harraste-toiminnan ja huippu-urheilun sektoreihin (kuvio 1). Jokaisen sektorin vastuhenkilö osallistui johtoryhmien kokouksiin, jos käsittelyssä oli sektorin toimintaan liittyviä asioita. (SAGIn vuosikertomus 2009.) Vuonna 2011 organisaatiomalliin lisättiin nuoriso- ja harrastetoiminnan sekä huippu-urheilun rinnalle paragilityn sektori (SAGIn vuosikertomus 2011).

Vuonna 2012 Agilityliiton toimintaa tehostettiin kokoaikaistamalla hallinto- ja kilpailusihteerin toimenkuva sekä palkkaamalla liitolle osa-aikainen koulutussuunnittelija. Lisäksi koulutustoiminnan hallintoon ja suunnitteluun sekä IT-järjestelmien ylläpitoon liittyneitä palveluita hankittiin ostopalveluina. (SAGIn vuosikertomus 2012.) Koulutussuunnittelijan paikka lakautettiin seuraavana vuonna, mutta sen tilalle palkattiin kesätyöntekijä, joka jatkoi syksyllä toimenkuvaansa toimistoassistenttina (SAGIn vuosikertomus 2013). Vuonna 2014 hallinto- ja kilpailusihteerin nimike muutettiin järjestösihteeriksi ja toimistoassistentin nimike kilpailu- ja koulutussihteeriksi. Kilpailu- ja koulutussihteerinä toimi kaksi osa-aikaista työntekijää. (SAGIn vuosikertomus 2014.)

KUVIO 1. SAGIn organisaatorakenne vuonna 2009 (muokattu SAGIn vuosikertomuksesta 2009).

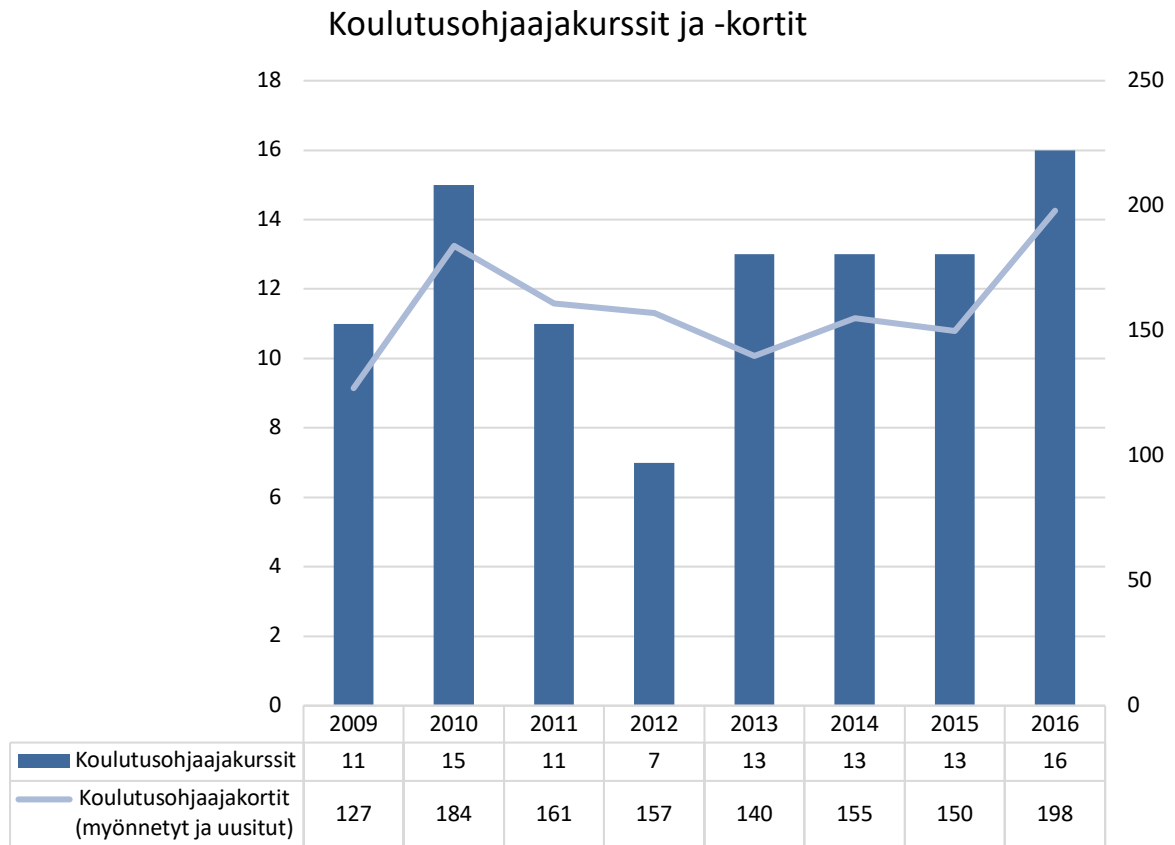
Vuonna 2013 Agilityliiton organisaatorakennetta uudistettiin jälleen. Järjestötoimikunta muutettiin hallintotoimikunnaksi ja uutena rakenteena muodostettiin viestintätoimikunta. (SAGIn vuosikertomus 2013.) Toimikunnille pyrittiin antamaan lajiliitossa aiempaa enemmän vastuuta ja päätäntävaltaa, jotta vapaaehtoistoiminnan pohjalta noussut toimikuntatyöskentely koettaisiin mielekkäänä. Jos toimikunta pysyi budjetissa, sen päätökset hyväksyttiin hallituksessa.

Sellaiset isot asiat, niinku strategiset asiat, pitää käyttää hallituksella. Kaikki pienemmät asiat, niin jos toimikunta on tiettyä mieltä ja se pysyy budjetissa, niin se saa päättää ja se menee. Ja sit hallitus vaan nuijii. (H4)

Agilityliitosta muodostui vuosien saatossa toimikunnissa työskentelevien vapaaehtoistyöntekijöiden ja palkattujen toimistotyöntekijöiden kokonaisuus, joka vastasi melko itsenäisesti lajiin liittyvistä asioista. Keskusteluyhteys Kennelliittoon säilyi hyvänä ja sopivat toimintamallit eri yhteistyötahojen kanssa saatiin muodostettua. Lajiliiton painopisteinä oli vastata lajin taloudesta, sidosryhmätoiminnasta, viestinnästä, kilpailutoiminnan kehittamisestä ja monista muista hallinnollisista tehtävistä. Yksi merkittävä liiton tavoite oli tehokkaamman koulutus- ja valmennustoiminnan järjestäminen, johon perehdytään seuraavaksi tarkemmin.

4.2 Koulutus- ja valmennusjärjestelmän kehitys

Agilityn koulutus- ja valmennusjärjestelmää on pyritty tehostamaan koko lajin historian ajan. Koulutusmateriaalien valmistelu aloitettiin hyvin varhain Kennelliitossa ja sitä jatkettiin Agilityliiton perustamisen jälkeen. Vuonna 2008 työ saatiin osittain valmiiksi uudistamalla koko koulutusohjaajan peruskurssin opetusmateriaali (SAGIn toimintakertomus 2008), joka otettiin käyttöön seuraavan vuoden koulutusohjaajakursseilla (SAGIn vuosikertomus 2009). Koulutusohjaajakurssit ovat lajiliiton järjestämiä koulutuksia, jotka käsittävät sekä perus- että jatkokurssin. Ne tarjoavat harrastajille mahdollisuuden kehittyä lajin parissa myös kouluttajana ja edesauttavat seuratoiminnan pyörittämistä. Seuraavan sivun kuviosta huomataan, kuinka kiinnostus koulutusohjaajakursseja kohtaan on säilynyt koko SAGIn toiminta-ajan, vaikka koulutusohjaajakorttien myöntämisessä ja uusimisessa on tapahtunut muutamana vuonna pieniä notkahduksia (kuvio 2). Kosken (2009, 88) mukaan seuratoimijoille järjestettävän koulutuksen tarjonta on kohentunut sekä määrällisesti että laadullisesti koko liikunnan kentällä.

KUVIO 2. Koulutusohjaajakurssien ja koulutusohjaajakorttien lukumäärä vuosina 2009–2016 (muokattu SAGIn vuosikertomuksesta 2016).

Koulutusohjaajakurssista seuraavan valmennustason suunnittelu aloitettiin vuonna 2010 uuden työryhmän turvin (SAGIn vuosikertomus 2010). Kokonaisvaltaisen valmennusjärjestelmän kehittäminen pohjautui SLU:n rakentamaan valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen (VOK) malliin (SAGIn vuosikertomus 2011). VOK-koulutusmalli koostuu viisiportaisesta järjestelmästä, joista kolme ensimmäistä porrasta kuuluvat vapaan sivistystyön kenttään. Vastuu näiden koulutusten järjestämisestä on lajiliitoilla. Neljäs ja viides porras ovat tutkintotavoitteisia koulutuksia, joista vastaavat urheiluopistot, ammattikorkeakoulut ja Jyväskylän yliopisto. (Aarresola 2010, 7.)

Lajiliitossa käytössä olleet koulutusohjaajan perus- ja jatkokurssit muodostivat VOK1-tason ohjaajakoulutuksen (SAGIn vuosikertomus 2011). Ensimmäinen VOK2-tason agilityvalmen-

tajan vuosikurssi järjestettiin vuonna 2012 Varalan Urheiluopistossa, johon otettiin hakemusten perusteella 22 koulutettavaa. Kurssin suorittaneista henkilöistä tuli hakemuksen lähetettyään myös liiton kouluttajia, jotka pystyivät vetämään VOK1-tason ohjaajakoulutuksia sekä VOK2-tason kursseja. (SAGIn vuosikertomus 2012.) Kaiken kaikkiaan kurssilta valmistui 15 liittokouluttajaa (SAGIn vuosikertomus 2013). Syksyllä 2014 aloitettiin toinen VOK2-tason valmentajakoulutus, joka toteutettiin edellisen kurssin suorittaneiden liittokouluttajien toimesta (SAGIn vuosikertomus 2014). Vuonna 2015 SAGilla olikin yhteensä jo 21 liittokouluttajaa (SAGIn vuosikertomus 2015). Syksyllä 2016 aloitettiin kolmas VOK2-tason koulutus, joka jatkui seuraavan vuoden puolelle ja toi lajiliitolle taas uusia liittokouluttajia (SAGIn vuosikertomus 2016). Agilityliiton tavoitteena on kehittää valmennusjärjestelmää jatkossa vielä VOK3-tasolle, jotta lajin parista pääsisi jatkamaan aina valmentajan ammattitutkintoon asti.

Ensin oli koulutusohjaajia ja sitten kun lähettiin sinne urheilupuolelle halajamaan niin alettiin kouluttamaan valmentajia. Ja nyt itse asiassa uudistetaan koko järjestelmä niin, että me tehdään niinku suoraan valmentajia. Eli me lähetään siihen VOK123-tason ajatteluun. Meillä on nyt niinku peruskurssi, jatkokurssi ja VOK2, ja sitten pitäis olla VOK3, jotta nää valmentajat pääsisi valmentajan ammattitutkintoon tai valmentajan erikoisammattitutkintoon käsiksi. Mutta me luodaan sitä polkua, että ne pääsisi aikaisemmin sinne. (H5)

VOK2-tason läpäisseet liittokouluttajat olivat lajiliiton toiminnan kannalta arvokkaita toimijoita. Ne osallistuivat SAGIn koulutustoimikuntaan, toimivat TopTeam-valmennusryhmän kouluttajina, vetivät koulutusohjaajakursseja sekä osallistuivat valmentajakurssin suunnitteluun ja toteutukseen (SAGIn toimintakertomus 2016). Kouluttajat eivät kuitenkaan itse olleet asemaansa kovin tyytyväisiä. Liittokouluttajana toimiminen koettiin taloudellisesti huonona ratkaisuna, kun täytyi sitoutua lajiliiton asettamaan liittokouluttajien hintatasoon. Lisäksi se toi byrokratiaa koulutusjärjestelmään.

Se [liittokouluttaja]systeemi pitäis saada niin, et molemmat hyötyisi. Nyt tuntuu, että vaan tässä tapauksessa liitto hyötyy. Sillon meidän on vähän vaikee tehdä semmoista

järjestelmää, minne ihmiset haluais tulla mukaan. Et se ei voi olla pelkästään niinku rakkaudesta lajiin. (H4)

Agilityn koulutus- ja valmennusjärjestelmässä tapahtui paljon myös muuta kehitystä, joka ei heijastunut VOK-järjestelmään. Kokonaisvaltainen valmennusjärjestelmä sisälsi valmennuksen lisäksi koirakon ja tuomarin urapolkua tukevia toimenpiteitä, jotka mahdollistivat kehittymisen aina kansainväliselle tasolle asti. Koirakon urapolku eteni paikallistason koulutustoiminnan kautta alue- ja liittotason toimintoihin. Lisäksi lajiliitto järjesti kansainvälisille kentille tähtääville koirakoille TopTeam-valmennusta, joka toteutettiin leiriviikonloppujen avulla. Tuomarin urapolulla pystyi puolestaan kouluttautumaan koetoimitsijaksi, ratamestariksi tai tuomariksi. (SAGIn vuosikertomus 2016.)

4.3 Urheilustatuksen saavuttaminen

Agilityliiton organisaatorakenteen kehittämisen rinnalla tehtiin paljon töitä urheilujärjestöjen kanssa. SLU muodosti vuonna 2012 yhdessä Nuori Suomi ry:n ja Kuntoliikuntaliitto ry:n kanssa valtakunnallisen liikunta- ja urheiluorganisaatio Valo ry:n (Kokkonen & Stenvall 2015, 6), jonka kumppanuusjäseneksi SAGI liittyi vuonna 2013 (SAGIn vuosikertomus 2013). Urheilujärjestöjen jäsenyydestä huolimatta agility ei päässyt opetus- ja kulttuuriministeriön veikkausvoittovaroista koostuvan avustusjärjestelmän piiriin, joka perustui voimassa olevaan liikuntalakiin ja sitä täydentävään asetukseen. Hossain, Suortti ja Kallio (2013, 25–27) kritisoivat tuon ajan liikuntalainsäädäntöä jäykäksi, sillä yksikään pykälä ei antanut mahdollisuutta kumota järjestölle myönnettyä valtionapukelpoisuutta, mikäli se vain toimi liikuntalain edellyttämällä tavalla. Tästä johtuen valtionapukelpoiset järjestöt pysyivät pitkään avustusjärjestelmän piirissä, eikä ministeriö ollut kovin halukas ottamaan uusia lajeja avustusjärjestelmään mukaan. Järjestelmä ei siis pystynyt vastaamaan eri liikunta- ja urheilumuotojen kehityskulkuun, vaan samat lajit nauttivat valtionavustuksia vuodesta toiseen.

Valtionapu koettiin tärkeänä perusresurssina lajiliittojen toiminnassa. Etenkin pienille liitoille valtionapu oli elinehto, joka takasi toiminnan pyörittämisen. Toisaalta valtionapu nähtiin myös ongelmallisena, koska ”ilmaisen rahan” ympärillä pyörinyt poliittinen valtataistelu ai-

heutti suurimmat ristiriidat ja konfliktit liikunnan järjestökentässä. (Koski & Heikkala 1998, 137.) Muiden urheilulajien pitäessä tiukasti kiinni valtionapukelpoisuudestaan ei agilitylla ollut juurikaan mahdollisuuksia päästä avustusjärjestelmään mukaan. Muutoksen toi vasta vuonna 2015 voimaan astunut liikuntalaki, joka nosti esille uusia arvoja liikunnan kentällä. Laki määritteli uudelleen myös lajiliittojen valtionapukelpoisuuden ehdot.

Lajiliitoista avustettaviksi voidaan hyväksyä vain yksi valtakunnallinen liitto kustakin lajista. Hyväksymisen edellytyksenä on, että lajiliitolla on kansainvälinen organisaatio tai kilpailujärjestelmä taikka että laji on kansallisesti merkittävä. Lajiliiton valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon liiton toiminnan laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä se, miten liitto edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä noudattaa liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita ja Suomea sitovia kansainvälisiä säännöksiä. (Liikuntalaki 2015, 10§)

Salasuon, Bergin, Lehtosen ja Laineen (2016) mukaan uuden liikuntalain taloudellisen avustuspolitiikan taustalla huokuivat tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta korostavat toimintakäytännöt sekä tavoite väestön laaja-alaisesta liikuttamisesta. Painopisteen siirtäminen kilpaurheilusta väestön liikuttamiseen helpotti Agilityliiton toiminta-avustuksen hakemista ja laji otettiin vihdoin tosissaan liikuntaneuvostossa. Vuoden 2015 äänestyksessä agilitya ei vielä hyväksytty liikunta-avustusten piiriin, mutta toiseen äänestyskertaan varauduttiin paremmin. Äänestykseen pyrittiin vaikuttamaan poliittisella lobbauksella, mediahuomion hakemisella sekä lajin sääntöjen ja käytäntöjen muuttamisella ammattimaisempaan suuntaan (Pehkonen & Ikonen 2016).

Me tiedettiin, että nyt ollaan menossa äänestykseen, niin sit niinku vähän patarumpua soimaan, et kuka tuntee liikuntaneuvoston jäseniä sieltä sun täältä. (H5)

Viimein helmikuussa 2016 enemmistö liikuntaneuvoston jäsenistä puolsi agilityn valtionapukelpoisuutta. Suomen Agilityliitto hyväksyttiin opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämien avustusten piiriin ja lähes 20 vuotta kestänyt urheilustatuksen tavoittelu oli päättynyt. Asiasta uutisoitiin useassa mediassa ja laji sai huomiota enemmän kuin koskaan ennen. Esimerkiksi

Ylen urheilusivuilla kirjoitettiin agilityn loikanneen vihdoin viralliseksi urheilulajiksi (Talas-terä 2016). Agilityn urheilustatuksen saavuttaminen herätti arvostusta myös ulkomailla, jossa kansallisiin urheilujärjestelmiin pääseminen oli ennen kuulumatonta. Agility jatkoi voittokul-kuuan urheilurintamalla muutettuaan vielä Suomen Olympiakomitean, entisen Valon, kump-panuusjäsenyyden varsinaiseksi jäsenyydeksi marraskuussa 2016.

Sanotaan näin, että kun FCI:ssä on kerrottu ensimmäistä kertaa, että Suomen agility on nyt Suomen Olympiakomitean jäsen, niin kaikki on vaan: ”Vau, miten te ton teit-te?” (H5)

Urheilustatuksella uskotaan olevan agilitylle kauaskantoisia vaikutuksia. Sen toivotaan madal-tavan jatkossa agilitypalveluiden verotusta, joka on tällä hetkellä korkeampi kuin muilla lii-kuntalajeilla. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan agilityhallin vuokrausta ei lueta palveluksi, jolla annetaan mahdollisuus liikunnan harjoittamiseen, vaan tilojen luovut-tamisen tarkoituksena katsotaan olevan koiran kouluttaminen ja koiran esteradan suorittami-nen. (Verohallinto 2018.) Lisäksi urheilustatuksen toivotaan muuttavan agilityn imagoa urhei-lullisemmaksi ja tuovan sille näkyvyyttä myös lajin ulkopuolella.

5 AGILITYN ERIYTYNYT TOIMINTAKENTTÄ

Agilityn hyväksyminen suomalaisen urheiluyhteisön jäseneksi pitkään kestäneen kamppailun jälkeen toi lajille uusia haasteita liikunnan kentällä. Lajin tulee sopeutua liikuntajärjestöjen toimintakulttuuriin ja olla valmiina liikuntajärjestelmässä tapahtuviin muutoksiin. Liikuntalan toiminta ja palvelut ovat perinteisesti asettuneet kolmen sektorin alueelle: yksityinen sektori tarjoaa tuotteita ja palveluja, julkinen sektori luo liikunnan edellytyksiä ja kansalaistoiminta järjestää liikuntatoimintaa (Koivisto 2010, 1). Liikunnan järjestökentän muutokset ovat seurausta näiden kolmen sektorin suhteiden uudelleenjäsentymisestä (Heikkala 2000, 128).

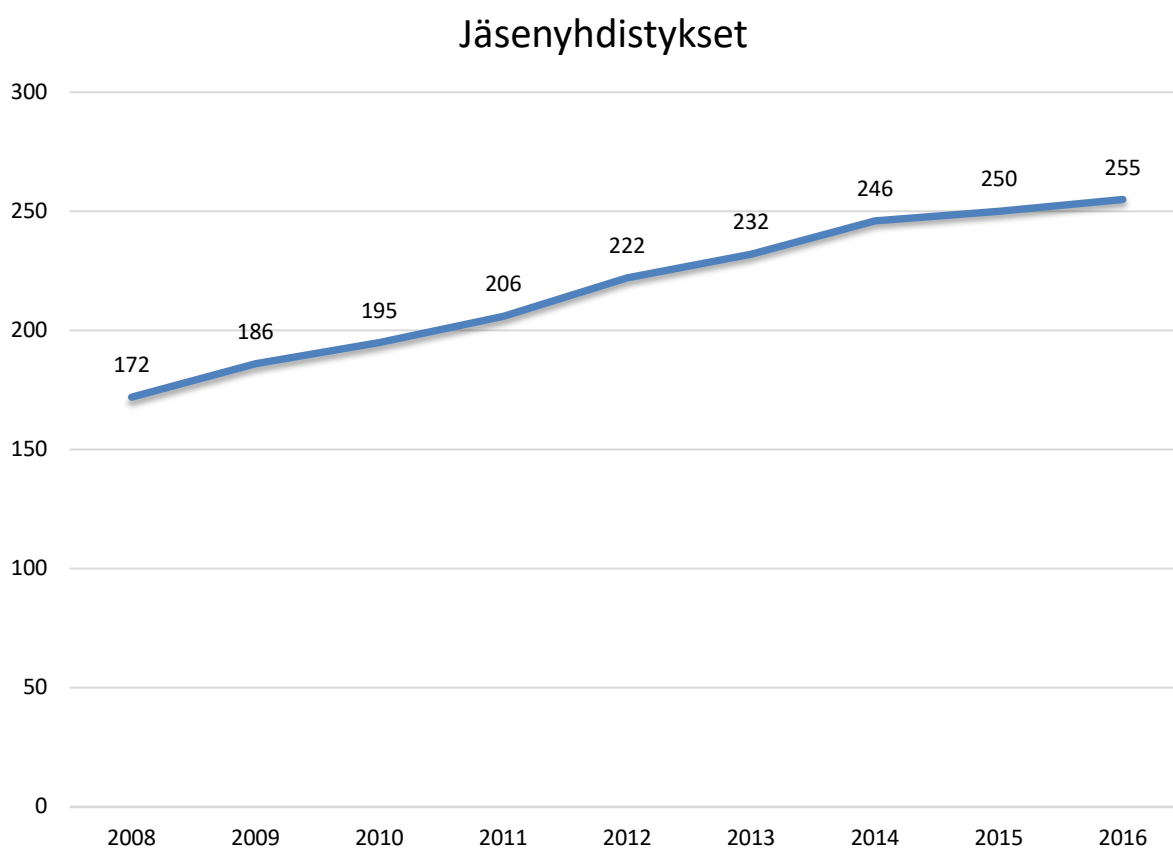
Tässä luvussa tarkastellaan, minkälaisia rooleja agilityn eri toimijoille on muodostunut suomalaisen liikuntakulttuurin kontekstissa. Ensin pureudutaan Suomen Agilityliiton toimintaan, jonka jälkeen tarkastellaan ruohonjuuritasolla toimivien seurojen ja kaupallisten yritysten tehtäviä. Agility on päässyt vasta hiljattain julkisten liikunta-avustusten piiriin, joten julkinen sektori jää tässä tutkimuksessa yksityistä ja kolmatta sektoria vähemmälle huomiolle.

5.1 Lajiliitto vastaa hallinnosta

Suomen Agilityliitto oli ensimmäinen agilityn lajiliitto maailmassa. Se muodostettiin seurojen yhteistyöelimeksi, joka vastasi kansallisen agilitytoiminnan kehittämisestä. Harrastajien keskuudessa toivottiin, että muu maailma ottaisi Suomesta mallia ja agility siirtyisi kokonaisuudessaan kansallisten lajiliittojen alaisuuteen. Muut maat Ruotsia lukuun ottamatta eivät kuitenkaan lähteneet tähän muutokseen mukaan, vaan agilityn kansainväliset asiat jäivät edelleen Kennelliittojen hoidettaviksi.

Sillain oli unelmissa, että tulis se lajiliitto ja tulis myös kansainväliset lajiliitot. Sehän on jäänyt tavallaan vähän nyt polkemaan tietyllä tavalla, et kun siellä on se FCI ja ne MM-kisat järjestetään sitä kautta ja sit lajipuoli on kuitenkin Kennelliittojen alla monessa maassa, vaikka se on mennyt sillä tasolla eteenpäin. Mut kyl mä itse näkisin sen tulevaisuuden haaveen ja vision, et ois kiva, jos sit tulis kansallisia lajiliittoja, mitkä vois sit loppujen lopuks laittaa sen yhteisen kattojärjestön. (H3)

Vaikka agilityn lajiliitot eivät ole yleistyneet maailmalla, on SAGIn toiminta kasvanut vuosi vuodelta. Agilityliiton jäsenyhdistysten lukumäärä ylsi vuonna 2016 jo 255 yhdistykseen (kuvio 3). Lajiliitto hallinnoi myös kansallisia kilpailuja, joita järjestettiin samana vuonna 1 480 kappaletta. Näissä kilpailuissa tehtiin yhteensä 130 554 kilpailusuoritusta. (SAGIn vuosikertomus 2016.) Agilityliiton toiminta on siis ollut tilastojen puolesta nousujohteista, vaikka organisaatorakennetta on uudistettu useaan otteeseen.

KUVIO 3. SAGIn jäsenyhdistysten lukumäärä vuosina 2008–2016 (muokattu SAGIn vuosikertomuksesta 2016).

Agilityliiton rooli suomalaisten agilitoimijoiden keskuudessa on puhuttanut koko sen historian ajan. Harrastajat toivovat lajiliitolta käytännön toimintaa, kun taas liiton toimijat kokevat kouluttamisen ja valmentamisen olevan enemmänkin seurojen tehtävä. Haastatteluista nousi hyvin esille, miten erilaisia rooleja lajiliitolle tarjotaan ja kuinka vaikeaselkoinen asema sillä edelleen agilityn toimintakentällä on.

Kyllähän Agilityliitolla on iso rooli, mut ehkä me vähän vielä haetaan, et mikä se rooli pitäis olla (-- joku haluaa, että liitto ohjaisi tosi paljon vaikka nyt kouluttamista ja sellasta käytännön kenttätöitä, mikä taas ois ehkä enemmänkin sitä seurojen hommaa. Ja sit taas liitolla ehkä vois olla jotain muuta annettavaa niille seuroille, et ne seurat kykenis tekee tavallaan sitä normihommaa sit paremmin. (H4)

Jos ajatellaan tällä hetkellä seurojen asemaa kentässä, niin miten ne rahoittaa toimintansa, miten me saadaan harrastajia, koulutuksia niille harrastajille, miten niitä seurojen koulutuksia vetävien henkilöiden niinku valmentajien ja kouluttajien taito kehittyy, miten me tuetaan sitä puolta, miten me järjestetään esimerkiksi yhdistykset saamaan toisiltansa apua. Niin kyllä se semmoisena yhdistävänä ja kehittävänä, lajin edelläkävijänä, niinku työrukkasena pitää mennä eteenpäin. Sillä tavalla, että me luodaan edellytyksiä lajin kehityä. (H5)

Heinilän (2018, 97) mukaan valtakunnallisten lajijärjestöjen tulee ensisijaisesti tukea jäsenseurojensa toimintaedellytyksiä, koska huippu-urheilu tarvitsee kasvupohjaiseen mahdollisimman elinvoimaisen harrastustoiminnan. Suomalaiselle urheilujärjestelmälle on ollut tyypillistä tukea ruohonjuuritason toimintaa huippu-urheilun kustannuksella, koska laajasta harrastajajoukosta uskotaan löytyvän parhaiten uusia lahjakkuuksia (Truyens, De Bosscher & Sotiriadou 2016). SAGI on pyrkinyt muiden urheilujärjestöjen tavoin siirtämään toimintansa painopistettä harrasteurheiluun, koska sen uskotaan palvelevan huippu-urheilun kehittymistä parhaiten.

Ja pitkään mentiin vähän huippu edellä (-- kuinka järkevää se on, kun se sama raha laitettais sinne pohjalle, jolloin me mahdollistettaisiin aina vain enemmän ja enemmän tulijoita. Kyllä sieltä ne timantit sitten hioutuu, jos meidän pohja ois kunnossa. (H4)

Lajiliiton toimintaa tarkastellessa on tärkeä ottaa huomioon liiton ja seurojen välinen yhteistyö. Nämä toimijat ovat rakenteellisesti toisistaan erillään, joten niiden väliltä puuttuu suora kontakti. Rakenteellinen ero voi johtaa siihen, että lajiliiton ja seurojen välillä ei kulje riittä-

vän paljon informaatiota, joka aiheuttaa jännitteitä toimijoiden välille. (Koski & Heikkala 1998, 156.) Agilityliittoa on kritisoitu paljon siitä, että se on ottanut paikkansa seurojen yläpuolella olevana erillisenä organisaationa eikä niinkään seuroja yhdistävänä toimijana. Viestintä lajiliiton ja seurojen välillä on ollut puutteellista, joka on aiheuttanut seuroissa turhautumista ja jopa jonkinasteista lajiliittovastaisuutta.

Lajiliitto on semmonen ylhäällä oleva organisaatio, josta tulee sitten enemmän niitä sääntöjä ja ohjeita sit sinne alaspäin. Vois olla vielä enemmän semmosta avustavaa toimintaa tai semmosta vuoropuhelua, ja se vois koota sitten seuroja yhteen enemmän, ettei jokainen seura mieti samoja juttuja yksin. (H1)

SAGI koetaan vähän semmoisena erillisenä, ikävä kyllä. Ja kyllä kentällä on tosi paljon ihmisiä, jotka kokee, et SAGI ei anna mitään, et se vaan vie. (H4)

Seurayhteistyön lisäksi SAGIn toimintaa on vaikeuttanut heikosti hoidettu taloushallinto, jota edes opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksilla ei ole saatu tasapainoon. Uuden kilpailu- ja tulosjärjestelmän budjetti ylittyi niin paljon, että kesällä 2018 SAGI joutui irtisanomaan ja lomauttamaan työntekijöitään jättäen jäljelle enää vain yhden puolipäiväisen toimistosihteerin. Kosken ja Heikkalan (1998, 77–78) mielestä lajiliitto tarvitsee tietyn minimimäärän henkilöstöä toimiakseen kunnolla, sillä liitossa työn määrä on käytännössä loppumaton. Kun lajiliiton palvelualueena on koko Suomi, ei vapaaehtoisten aika yksinkertaisesti riitä kaikkeen. Näiden ajatusten pohjalta Agilityliiton tekemät ratkaisut näyttävät huolestuttavilta lajin jatkoa ajatellen.

SAGI ei ole vielä saavuttanut Kikulisin ym. (1992) organisaatiomallin kolmatta ja viimeistä vaihetta, joka tunnetaan ”johdon toimistona”. Kolmannessa vaiheessa organisaatio keskittyy kapeasti huippu-urheilun kehittämiseen ja päätöksenteko siirtyy vapaaehtoisilta ammattilaisille (Koski & Heikkala 1998, 33). Agilityliiton kokemat talousvaikeudet ovat oikeastaan vienteet sitä päinvastaiseen suuntaan, sillä tällä hetkellä liitto pyörii lähinnä talkootyöntekijöiden voimin.

5.2 Seurat muodostavat toiminnan perustan

Liikuntaseurat ovat eräänlaisia yhteiskunnan peilejä, joiden toiminta heijastaa yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia (Koski 2009, 126). Seuratoiminta perustui alkuaan yhteiskunnallisiin uudistusliikkeisiin ja aatevirtauksiin, kuten kansallisuusliikkeeseen, raittiusaatteeseen ja työväenliikkeeseen. Liikunta oli pitkään vain väline muiden aatteellisten tavoitteiden saavuttamisessa. Ilman tämänkaltaisia yhteyksiä vahvoihin yhteiskunnallisiin liikkeisiin liikunta tuskin olisi saavuttanut niin suurta kansanliikkeen asemaa suomalaisten keskuudessa kuin sillä tällä hetkellä on. (Heinilä & Koski 1991, 2; Koski 2000b, 30.)

Yksittäisen liikuntaseuran sopeutuminen yhteiskunnalliseen tilanteeseen tapahtuu paikkakuntatasolla. Paikkakunnan tarjoamat mahdollisuudet ja resurssit luovat ne reunaehdot, joiden puitteissa liikuntaseuran toiminta organisoituu. (Itkonen 1991, 60.) Heinilä (1986, 10) esittää erilaisia käyttäytymismalleja, joiden mukaan seurat toimivat yhteisessä ympäristössä. Kilpailullisessa käyttäytymismallissa seurat kilpailevat keskenään ympäristön voimavaroista. Yhteistoiminnallisessa mallissa seurat toimivat yhteistyössä hyödyntääkseen ympäristön resursseja mahdollisimman tehokkaasti. Reviirijakoisessa käyttäytymismallissa seurat puolestaan hyödyntävät ympäristön voimavaroja tietyillä alueilla joko sopimus pohjaisesti tai perinteisen käytännön mukaan. Riippumattomassa mallissa jokainen seura hyödyntää ympäristöään muista riippumatta. (Heinilä 1986, 10.) Agilityseurat toimivat usein samoilla alueilla toisistaan riippumatta, mutta pienemmillä paikkakunnilla ne saattavat joutua kilpailemaan samoista harrastajista. Haastatteluissa toivottiin, että seuroihin tulisi lisää yhteistoiminnallisen mallin piirteitä, sillä yhteistyön voimin pienet seurat pystyisivät järjestämään laadukkaampaa toimintaa jäsenilleen.

Varmasti saatais parempaa agilitya ja hyviä ideoita, kun lisättäis [yhteistyötä] myös lähiseurojen kanssa. (H1)

Agilityseurojen tehtävänä on tarjota matalan kynnyksen toimintaa niin aloitteleville kuin pidempäänkin lajia harrastaneille henkilöille. Seuroissa järjestetään alkeiskursseja, viikkokouluksia ja tarjotaan puitteet itsenäiselle harjoittelulle. Lisäksi seurojen tehtävänä on järjestää

lajiliiton lisäksi ainoana tahona Suomessa virallisia agilitykilpailuja. Etelä-Suomen seuroihin on tällä hetkellä niin paljon pyrkijöitä, etteivät ne pysty tarjoamaan ryhmäpaikkoja kaikille halukkaille. Siellä aloittelevat harrastajat pääsevät seuratoimintaan mukaan lähinnä alkeiskurssien kautta, joita järjestetään, kun seuroissa on tilaa uusille jäsenille tai erään haastateltavan sanoin ”*tarvitaan lisää talkootyöntekijöitä*”. Muualla maassa tilanne on parempi, eikä aloittelevia harrastajia jouduta jättämään samalla tavalla seuratoiminnan ulkopuolelle.

No kyllä se [seura] on se, joka liikuttaa sen massan, ja varsinkin ne perusharrastajat on niissä seuroissa. Seuroissa on se laaja harrastajaporukka. (H1)

Agilityseurat ovat riippuvaisia aktiivisista jäsenistä, jotka toimivat niin seuratoiminnan kohteina kuin sen toteuttajinakin (ks. Koski 2009, 51). Mitä aktiivisemmin jäsenistö osallistuu seuran yhteisten asioiden hoitoon ja päätöksentekoon, sitä paremmin toiminta vastaa jäsenistön intressejä (Heinilä 1986, 30). Agilityseurat joutuvat kilpailemaan muiden sosiaalisten yhteisöjen kanssa harrastajien ajankäytöstä, sillä esimerkiksi työ ja perhe asettavat ihmisille paljon vaatimuksia, jotka vievät aikaa koiraharrastukselta (Gillespie, Leffler & Lerner 2002). Tämän vuoksi on tärkeää, että seuratoiminta tarjoaa harrastajille monenlaisia rooleja, joista voi valita omaan elämäntilanteeseensa sopivimman. Osa ihmisistä haluaa sitoutua seuratoimintaan ainoastaan viemällä lapsensa harjoituksiin, kun taas toiset käyttävät suuren osan vapaa-ajastaan seuratyön eteen (Koski 2009, 25).

Tässä lajissa on tietysti niin paljon erilaisia rooleja, et jotkut tykkää kisata, jotkut tykkää koutsata ja jotkut tykkää tehdä enemmän sit tota järjestöpuolen juttua. Jokaiselle on vähän jotakin, vähän oman kiinnostuksen mukaan ehkä. (H3)

Moninaisten roolien myötä seuratoiminnan merkitys ihmisten keskuudessa on laajentunut. Kosken (2009, 23–24) mukaan ihmisillä on nykyään ainakin neljä erilaista käsitystä siitä, mikä ja mitä liikuntaseura on. Ensinnäkin seurat voidaan nähdä eräänlaisina julkisina palveluina, joita on mahdollista käyttää esimerkiksi kirjaston tai sairaalan tapaan. Tällöin seurasta halutaan saada tasokasta palvelua edullisin hinnoin. Toinen yleinen ajatusmalli on seurojen näkeminen valintamyymälänä, josta ihminen voi asiakkaan roolissa ostaa tuotteita ilman sen suu-

rempia sitoumuksia. Tässä ajattelumallissa seurojen tuottamia palveluita vertaillaan keskenään ja valitaan parhaiten omia vaatimuksia vastaava liikuntaseura. Kolmannessa mallissa seura nähdään tuotantolaitoksena, jossa seuratoimintaan osallistuvista ihmisistä tuotetaan huippu-urheilijoita. Tämän käsityksen mukaan taloudelliset sijoitukset maksavat itsensä takaisin tulevaisuudessa, joten seuratoiminnasta ollaan valmiita maksamaan suuriakin summia. Neljäs käsitys liikuntaseuroista korostaa puolestaan seuratoiminnan perinteistä ajatusmallia, jossa seuratoiminnan keskiössä on yhteisvastuu ja ryhmän yhteenkuuluvuus. Tällöin seura nähdään jäsenten muodostamana kokonaisuutena, jossa vapaaehtoistyöllä on suuri rooli. (Koski 2009, 23–24.)

Agilityn seuratoiminta on hyvin paljon neljännen ajattelumallin kaltaista, jossa yhteisvastuu muodostaa toiminnan keskeisen tukipilarin. Yksityisen sektorin kouluttajat ja koirakoulujen ympärille perustetut seurat ovat tuoneet kuitenkin myös valintamyymälän kaltaista toimintaa agilityn seurakentälle, joka on laajentanut seurojen palvelutarjontaa ammattimaisempaan suuntaan. Harrastajat vaativat seuroilta parasta mahdollista koulutusta, käyttävät siihen paljon taloudellisia resursseja ja odottavat koulutuksesta saadun hyödyn heijastuvan myös kilpailutulosiin (Ikonen & Pehkonen 2017b). Pystyäkseen vastaamaan ympäristön ja jäsenistön muuttuviin haasteisiin seurojen on kyettävä jatkuvasti uudistumaan ja kehittymään, sillä kaikkia organisaatioita uhkaa toiminnan urautuminen totuttuihin muotoihin (Heinilä 1986, 83). Valintamyymälän kaltaisen agilityseuran uhkakuvana nähdään harrastajien heikentynyt sitoutuminen seuratoiminnan kehittämiseen ja talkootyöhön.

Sitä mietin enemmän niiden talkoiden ja muiden perusteella, koska kaikissa lajeissa on nähtävissä, että mieluummin kohtuullisella rahalla kuin itse tekemällä. Että siksi vähän pelottaa se seurojen asema, koska ei ne pyöri näillä budjeteilla ilman talkoota ja sitten taas pitää nostaa hintoja, jos sinne palkattais joku, joka pyörittää. (H1)

Suurin osa suomalaisista agilityseuroista on järjestäytynyt rekisteröidyiksi yhdistyksiksi, joten ne ovat oikeuskelpoisia toimijoita. Seurat ovat samalla voittoa tavoittelemattomia yhteisöjä. (Hossain ym. 2013, 35.) Julkisen sektorin myöntämät avustukset vaikuttavat seurojen yhdistysmuotoisuuteen, sillä seurat eivät saa avustusta, jos niitä ei ole rekisteröity (Ikonen 2015,

43). Seurojen on mahdollista saada toimintaansa joko suoraa rahallista avustusta tai kunnat voivat tukea seuroja välillisesti tarjoamalla edullisia liikuntapaikkoja (Ilmanen 2015, 20). Agilityseurat ovat saaneet varsin vähän kuntien jakamia toiminta-avustuksia, koska laji ei ole osannut hakea riittävän voimakkaasti liikuntapuolen rahoitusta. Vuosittainen seuratukiavustus on vaihdellut paikkakunnasta riippuen sadan euron ja muutaman tuhannen euron välillä (Suomen Agilityliitto 2018).

Agility vois hakea enemmän rahoitusta, pyytää kunnalta, että miten me saadaan tukea näihin asioihin. Mut ei me, kaikki ajattelee sen [rahoituksen] sen koiran kautta, ei sen liikunnan kautta. Ja mä sanoisin, et se on semmonen seuraava steppi, mihin meidän pitää lähteä menemään, et me opetetaan meidän seurat ajattelemaan urheilua. Sitten aletaan tappelemaan niitten urheilujärjestöjen kanssa. (H5)

Sitä [urheilustatusta] kannattais käyttää hyväksi just sinne kaupungin suuntaan, kun hakee avustuksia. (H1)

Seurat voivat hakea julkiselta sektorilta avustusta myös liikuntapaikkojen rakentamiseen. Ennen SAGIn perustamista agilityseurat eivät päässeet liikunta-avustusten piiriin, koska ilman omaa lajiliittoa agility ei täyttänyt liikuntalain edellyttämiä kriteerejä. Helsingin Agility Urheilijat (HAU) onnistui kuitenkin ensimmäisenä agilityseurana kiemurtelemaan urheilujärjestöjen välillä, jotta sai hankittua hallihankkeelleen rahoitusta. Agility ei ollut vielä tuolloin päässyt SLU:n jäseneksi, joten HAUn hallitus haki siihen kuuluvan Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n (ESLU) jäsenyyttä. ESLUn jäsenyyden myötä HAUn oli mahdollista toivoa Helsingin kaupungilta liikuntapaikan osoittamista sekä hakea opetusministeriön veikkausvoittovaroista rahoitusta liikuntapaikan rakentamiseen. HAUn jäsenhakemus hyväksyttiin ja seuralle myönnettiin lajin kannalta merkittävä valtionavustus, jonka turvin rakennettiin yksi ensimmäisistä agilityyn tarkoitetuista halleista vuonna 2003. (Unhola 2003.) Tämän jälkeen muutkin seurat ovat saaneet yksittäisiä avustuksia hallien rakentamiskustannuksiin kunnilta ja aluehallintovirastoista (Suomen Agilityliitto 2018).

Agilityssa harjoitusolosuhteet ovat parantuneet huomattavasti lajin historian aikana. Kokkonen (2015) mukaan huonot liikuntaolosuhteet estävät enää harvoin liikunnan harrastamisen Suomessa. Liikuntapaikkojen määrä on kasvanut merkittävästi vuosikymmenten saatossa, mutta vielä määrällistä kasvua merkittävämpää on ollut liikuntamahdollisuuksien laadullinen kehittyminen. Liikuntapaikkojen turvallisuuteen ja tasokkuuteen kiinnitetään yhä enemmän huomiota, josta kertoo tila- ja olosuhdeasioiden nousu liikuntaseurojen toiseksi tärkeimmäksi panostamisen kohteeksi Suomessa (Koski & Mäenpää 2018, 85). Hyvien harrastusolosuhteiden tarjoamisen katsotaan olevan myös yksi agilityseurojen tärkeimmistä tehtävistä.

Mut toisaalta sen seuran tehtävä on mun mielestä myös niinku jäsenilleen antaa hyvät treeniolosuhteet ja aikaa treenaamiseen. (H2)

Harjoitustilojen kehittäminen on toisaalta myös syönyt paljon agilityseurojen resursseja. Suurin osa seuroista vuokraa talviharjoitteluun pieniä teollisuus- ja liiketiloja ulkopuolisilta yrittäjiltä, joista maksetaan kuukausivuokraa vaihtelevasti alle 1 000 eurosta 4 000 euroon. Jotkin seurat ovat rakentaneet tai ostaneet oman hallin joko suoraan seuran tai seuran perustaman halliyhtiön kautta. Nämä hallit on rahoitettu pääasiassa seuran keräämillä tuloilla ja lainalla, mutta muutamat hallit ovat saaneet hankkeeseen myös Leader-rahoitusta. (Ikonen 2017, 22, 24, 28.) Mittavat investoinnit harjoitustiloihin ovat johtaneet siihen, että seurat ovat alkaneet kerätä mahdollisimman paljon tuloja järjestämällä erilaisia tapahtumia ja kilpailuja. Talkoovoimin pyörivissä seuroissa on tämän vuoksi jouduttu nostamaan jäsenistön työvelvoitteita, joka on kiristänyt seurojen ilmapiiriä ja saanut ihmiset hakeutumaan entistä enemmän yksityisen sektorin palveluiden ääreen. Taloudelliset kysymykset ja talkootuntimäärän rajaaminen näyttävätkin olevan agilityseurojen tulevaisuuden suuria haasteita halli-investointien keskellä.

Mä koen, että näiden halliresurssien ja muiden takia vähän nyt ollaan semmosen puun ja kuoren välissä, että on pakko järkätä aika paljon kaikkea, jolloin sitä talkootuntimäärää tulee aika paljon. Jotenkin koen, että silloin 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa oltiin joustavampia. (H1)

5.3 Yksityinen sektori vahvistuu

Yksityisen sektorin vahvistuminen on ajankohtainen ilmiö suomalaisessa liikuntakulttuurissa (Laine 2017, 110). Urheilun vaatimustason nousun ja kaupallistumisen seurauksena on kehittynyt ammattimaista yritystoimintaa huolehtimaan urheilun kilpailukyvyyn riittävydestä (Heinilä 2018, 217). Liikunta-alan yritysten määrä on kasvanut Suomessa 2000-luvulla suhteessa muiden alojen yrityksiin. Vuonna 2002 liikunta-alan yritykset kattoivat 1,4 prosenttia kaikista suomalaisista yrityksistä, kun vuonna 2011 niiden osuus oli noussut jo 1,7 prosenttiin. Liikunta-alan palveluita tarjoavien yritysten määrä on kasvanut vilkkaammin kuin urheiluteollisuus. (Gholamzadeh Fasandoz 2016, 81–82.)

Agilityn yritystoiminta lähti liikkeelle 2000-luvun alkupuolella, kun lajissa menestyneet harrastajat alkoivat tarjota koulutuspalveluita muille harrastajille. Aluksi yritystoiminta oli hyvin vaatimatonta: koulutuspalveluja tuottaneet yritykset olivat muiden liikunta-alan yritysten tapaan pieniä, joissa valmentajat työskentelivät toiminimellä (ks. Laine 2015, 87). Myöhemmin mukaan tulivat myös osakeyhtiöt, jotka työllistivät useampia kouluttajia.

Kyl siinä varmaan 2005 paikkeilla ehkä alkoi tulla ensimmäisiä yrityksiä, jotka pyörittivät koulutusta. Varmaan koirakouluja on voinut olla aikaisemmin, mutta sanotaan niinku agilityyn. (H3)

Haastattelujen mukaan yksityinen sektori kasvoi agilyssä voimakkaasti etenkin pääkaupunkiseudulla, jossa yritystoiminnalle avautui markkinarako seurojen rinnalle. Nykyisin kaupallisia toimijoita on ympäri maan, mutta monipuolisinta tarjontaa on edelleen suurissa kaupungeissa. Yksityinen sektori tarjoaa agilypalveluita viikkokoulutuksista erilaisiin leireihin ja täsmäkoulutuksiin. Osa koulutuspalveluista vastaa seurojen tarjoamaa koulutusta, mutta yritykset markkinoivat myös laajemmin agilyn eri osa-alueisiin painottuvia kursseja. Nowy, Wicker, Feiler ja Breuer (2015) esittävät, että liikunta-alan kaupalliset yritykset alkavat levittäytyä voittoa tavoittelemattomien yhdistysten alueelle ja haalivat sieltä uusia asiakkaita yritystensä toimintaan. Agilyssä ei kuitenkaan ole vielä muodostunut kilpailua seurojen ja yritysten välille, vaan molemmille nähdään olevan tilaa ja kysyntää agilyharrastajien keskuudessa.

Ne [yksityinen ja kolmas sektori] täydentää toisiaan mun mielestä paremmin, et ei ne niinku, mun mielestä ne ei niinku kilpaile samoista harrastajista. (H3)

Yksityinen sektori tarjoaa koulutuspalveluita aina agilityn vasta-alkajista maajoukkueetason kilpailijoihin asti. Yritykset eivät halua lokeroitua vain tiettyyn harrastajakuntaan, vaan ne pyrkivät tarjoamaan monipuolista koulutusta jokaisen harrastajan tavoitteiden mukaan. Kaupalliset toimijat ovat alkaneet vastata myös agilityn alkeiden opettamisesta, koska monilla seuroilla ei ole joko resursseja järjestää alkeiskursseja tai mahdollisuutta ottaa lisää harrastajia toimintaansa mukaan. Etenkin pääkaupunkiseudun seurat ovat erään haastateltavan sanoin ”tupaten täynnä”.

Yksityiset toimijat selkeesti vastaa siihen tarpeeseen, et tavallaan kouluttaa niitä ihmisiä, ketkä ei mahdu seuroihin. Ja tämä pääkaupunkiseudulla. (H2)

Osa harrastajista hyödyntää sekä seurojen että kaupallisten yritysten tarjoamia palveluita. Nämä harrastajat osallistuvat seurojen järjestämään halvempaan viikkokoulutuksen tai hankkivat itsenäisen trenioikeuden seuran tiloihin, mutta käyvät sen lisäksi kaupallisten yritysten järjestämissä valmennuksissa. Mitä pidemmälle agilitys harrastaja etenee, sitä enemmän hakeudutaan kaupallisten toimijoiden palveluiden ääreen laadukkaamman koulutuksen toivossa. Agilitys voidaan havaita Nowyn ym. (2015) esittämä ajatus siitä, että kaupalliset yritykset panostavat koulutuksen ja ohjaajien laatuun keskimäärin enemmän kuin voittoa tavoittelemattomat yhdistykset. Yksityisellä sektorilla toimiessa välttää myös seuroissa vaaditut talkoovelvoitteet, jotka ovat monelle harrastajalle seurassa toimimisen kynnyksikysymys.

Ehkä ne, ketkä on sit matkalla sinne huipulle tai haluaa pyrkiä vielä johonkin seuraavalle tasolle, niin usein sitten hakee sitä ulkopuolista valmennusta, koska seurat harvemmin tällä hetkellä pystyy sitä tarjoamaan. (H2)

Siinä [yksityisessä sektorissa] on varmaan se valmennuksen laatu ja se, et sillä välttää sen aika suuren työvelvoitteen. (H3)

Seurat ja kaupalliset toimijat tekevät myös jonkin verran yhteistyötä keskenään. Arvostetut valmentajat käyvät pitämässä koulutuksia seurojen tiloissa eri puolilla maata, jolloin myös yrityskeskittymistä kauempana asuvat harrastajat pääsevät osallistumaan koulutuksiin. Suurissa kaupungeissa osa valmentajista kouluttaa säännöllisesti seurojen viikkoryhmiä toiminimellä, ja monet seurat pystyvät tarjoamaan sillä tavoin laadukasta koulutusta jäsenilleen. Toiminimellä kouluttaminen on kuitenkin aiheuttanut myös kitkaa seuroissa: monet harrastajat pitävät epärealistina, että toiminimellä kouluttaville maksetaan valmennuksesta huomattavan paljon suurempi korvaus kuin muille seuran kouluttajille. Tästä johtuen mitä pidemmälle agilitys harrastaja etenee, sitä vähemmän on yleensä kiinnostusta kouluttaa seuroissa ilman kunnan korvausta.

Selkeesti huomaa, että mitä korkeammalle tasolle kouluttajana tai kilpailijan agilitaaja pääsee, niin kyllä se talkoilla kouluttaminen selkeesti vähenee. Monet seurat joutuu ostamaan sen huippukoulutuksen joltain, joka kouluttaa sitten toiminimellä. (H4)

Kaupalliset toimijat järjestävät koulutuksia seurojen tarjoamissa tiloissa, mutta osa yrityksistä on investoinut muiden urheilulajien tavoin myös omiin koulutustiloihin. Suomen noin 30 000 liikuntapaikasta yli neljäsosa onkin yksityisen sektorin omistuksessa (Suomi ym. 2012, 20). Agilityyn soveltuvien harjoitustilojen hankkiminen on haastavaa, koska lajin kriteerit täyttävää halleja on vähän tarjolla ja oman hallin rakentaminen vaatii puolestaan mittavia investointeja. Lisäksi voimassa oleva ALV-prosentti on vähentänyt hallien vuokraamisesta saatuja tuloja.

Mut se on vaikeeta myös yksityiselle yrittäjälle, että kun monilla halleilla ei oo tavallaan myydä halliaikaa, niin sitten yrittäjän on myös otettava aika isoja riskejä tai löydettävä joku hyvä diili jonkun hallin kanssa, jotta pystyisi lähtee kehittään sitä omaa yritystoimintaa niinku selkeesti seuraavalle tasolle. Tai sitten se helposti jää niinku itellään, et se on vähän semmosta osa-aikaista, jolloin ei oo mitään omia tiloja, vaan koulutat seurojen tiloissa tai silloin tällöin jonkun toisen yrittäjän tiloissa. (H4)

Yksityinen sektori on kehittynyt merkittävästi reilun kymmenen vuoden aikana harjoitustilojen ja koulutuksen laadun suhteen. Tällä hetkellä voidaan puhua jopa agility-yritysten kultaajasta, sillä valmennukselle riittää kysyntää harrastajien keskuudessa. Kasvanut kysyntä näkyy myös koulutusten hinnoissa, jotka ovat nousseet huomattavasti vuosien saatossa. Monella paikkakunnalla yksityistunnista saa maksaa jo lähemmäs sata euroa.

Mä muistan, kun oli ihan hurja hinta, jos joku pyysi vaikka 40€/tunti siitä yksityistunnista, et se on niinku se koko tunnin hinta. Nyt miettii, et se on kymmenen vuoden aikana käytännössä kaksinkertaistunut tai jopa ylikin. Mut onhan tietysti myös olosuhteet parantunut, hallit on hienompia ja lämpöisiä, esteet parempia. (H4)

Yksityinen sektori on siis tuonut täysin uuden ulottuvuuden agilityn harrastusmahdollisuuksiin. On mielenkiintoista nähdä, lähtevätkö seurat tulevaisuudessa vastaamaan yksityisen sektorin tarjoamiin palveluihin vai pitääkö perinteinen talkootyöhön perustuva kansalaistoiminta jatkossakin pintansa. Ainakin tällä hetkellä kaupalliset toimijat ovat saaneet hyvän jalansijan agilityn toimintakentällä.

6 AGILITYN ORGANISOITUMISEEN VAIKUTTANEET TEKIJÄT

Tutkimuksessa esitettyjen historiallisten vaiheiden taustalla on vaikuttanut monia yhteiskunnallisia ja liikuntakulttuurisia tekijöitä, jotka ovat yhdessä mahdollistaneet agilityn organisatorakenteiden muodostumisen. Heikkalan (2000, 127) mukaan liikunnan kansalaistoiminta kietoutuu tiiviisti julkisen sektorin ja hyvinvointivaltion kehitykseen, kun taas Koski (2000b, 14) määrittelee liikuntakulttuurin eriytymisen johtuneen sekä ympäristössä tapahtuneista muutoksista että liikuntakulttuurin sisäisistä tekijöistä. Näiden liikuntatieteellisestä kirjallisuudesta nousseiden ajatusten pohjalta on muodostettu seuraavat agilityn organisoitumista selittävät tekijät, jotka voidaan jakaa agilityn sisältä lähteviin lajikulttuuriin muutoksiin ja yleisiin liikuntakulttuuriin muutoksiin.

6.1 Lajikulttuuriset muutokset

Jokaiselle liikuntalajille on aikojen saatossa syntynyt oma sisäinen lajikulttuurinsa. Lajikulttuurit koostuvat yhteisistä normeista ja säädöksistä, jotka muokkaavat lajin toimintaa. Toisaalta taas lajikulttuurit voidaan nähdä ihmisiltä toisille siirtyvinä tapoina, uskomuksina, tietoina ja taitoina. (Itkonen 2012, 12–13.) Agilityn lajikulttuuri on moniin urheilulajeihin verrattuna varsin nuori ja sen muotoutuminen jatkuu edelleen. Ihmisten halu kehittää agilitya urheilulajina on kuitenkin ollut yksi merkittävä tekijä agilityssa tapahtuneiden muutosten taustalla.

Mun mielestä se ihmisten intohimo siihen, halu kehittää sitä lajia, et tää on semmonen juttu, mikä on kehittämisen arvoinen. Se on varmaan se, mistä kaikki lähtee. Sit tulee niinku tavallaan se, et on lähetty tekemään halleja, yhdistykset kehittyneet, lajiliittotoiminta on tullut, ammattimaisia valmentajia, ihmiset haluaa toimia tän lajin parissa. Kyllä se siihen nivoutuu. (H3)

Se ihmisten halu, ei edes mikään yhden ihmisen, vaan useampien ja suuren joukon ihmisiä halu kehittää tätä lajia niinku oikeaksi urheiluksi. (H3)

Liikuntakulttuurin eriytyminen on saanut aikaan seuralähtöisen harrasteurheilun ja kilpaurheilun erottautumisen, mikä heijastuu myös agilityn lajikulttuuriin. Kilpaurheilu ja erityisesti huippu-urheilu on Heinilän (2018, 131) mukaan ”kansainvälistä lainakulttuuria”, kun taas terveyst- ja kuntoliikunta edustaa kaikille sopivaa liikunnallisesti aktiivista elämäntapaa. Pehkonen ja Ikosen (2016) mukaan agility on eriytynyt huippu-urheiluun ja sport-for-all -ajattelumallin pohjalta nousevaan harrasteliikuntaan. Agilityn harrastajat tunnistavat lajin sisällä tapahtuneen harraste- ja kilpaurheilun eriytymisen, mutta eivät pidä sitä yhtä voimakkaana kuin monissa muissa urheilulajeissa.

Sillain se [agility] on eriytynyt, et kyl jokainen tietää, ketkä on huippuja. Ne ketkä on sinne pyrkiviä, ketkä on melkein siinä ja ketkä on sit jotain muuta. Se on eriytynyt jollain lailla joo, mutta se ei ole eriytynyt niin paljon, kun se on ehkä joissain muissa urheilulajeissa. (H3)

Agilityssa on ollut pitkään valloillaan sport-for-all -ajattelumalli, joka korostaa kaikkien ihmisten mahdollisuutta harrastaa agilitya. Se antaa mahdollisuuden liikkua omien taitojensa mukaan ilman tavoitteellista pyrkimystä huipulle. Tällainen liikunta edistää ihmisten terveyttä ja lisää sosiaalista pääomaa. (Torres & McLaughlin 2015.) Sport-for-all edesauttaa myös tasa-arvoisten liikuntamahdollisuuksien lisäämistä eri väestöryhmissä. (Hargreaves 1994, 237). Agilityn kilpailujärjestelmä on voimistanut sport-for-all -ajattelumallia, sillä arvokilpailuja lukuun ottamatta Suomessa järjestettävät kilpailut ovat avoimia kaikille harrastajille. Kilpailut ovatkin keskeinen motivaatiota nostava tekijä harrastuksen taustalla (ks. Hulstein 2014, 69; Majanen 2009, 38). Suomessa agilityseurat järjestävät kilpailuja ympäri vuoden ja niiden lisäksi on mahdollista osallistua kansallisiin arvokilpailuihin sekä tavoitella paikkaa kansainvälisille kentille. Agilityn kilpailukulttuuri on muuttunut vuosien saatossa, sillä ennen kilpailut olivat aikataulultaan väljiä ja saattoivat kestää koko päivän, mutta nykyään kilpailut pyritään aikatauluttamaan hyvin tiiviisti (Pehkonen & Ikonen 2016). Starttimäärät ovat myös kasvaneet, sillä kilpailuja järjestäviä seuroja on entistä enemmän ja olosuhteet ovat parantuneet merkittävästi. Lisäksi arvokilpailujen karsintoja on lisätty ja osallistumiskriteereitä tiukennettu, jotka kannustavat harrastajia kilpailemaan enemmän.

Harrasteurheilun lisäksi myös huippu-urheilulla on kiistatta paikkansa suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Huipulla kilpaileminen palvelee pientä joukkoa urheilijoita, joilla on edellytyksiä pärjätä urheilussa. Huippu-urheilu voi kuitenkin koskettaa urheilijoiden lisäksi myös muita ihmisiä, sillä se edistää sosiaalista yhteenkuuluvuutta. (Torres & McLaughlin 2015.) Huippu-urheilun vaikutusten ulottumista tavallisten ihmisten pariin kutsutaan nimellä ”trickle-down-effect”. Ilmiössä huippu-urheilun myönteisten vaikutusten ajatellaan motivoivan alemman tason harrastajia. ”Trickle-down-effect” vaikuttaa ihmisiin menestyksen ja huippusuoritusten tuoman innostuksen, urheilijapersoonien ihannoimisen sekä urheilutapahtumien järjestämisen kautta. (Breuer & Wicker 2015.) Tarasti (2017) lisää ilmiöön vielä neljännekin vaikutuksen, joka on huippu-urheilun keräämien taloudellisten hyötyjen valuminen kilpa- ja kuntourheiluun. Haastattelussa nousikin esille, etteivät huippu- ja harrasteurheilu ole toisiaan poissulkevia asioita, vaan molemmille on paikkansa myös agilyssä.

Mun mielestä siinä ei pitäisi olla semmosta vastakkainasettelua, että jos on huippu-urheilua niin ei voi olla harrastajia tai toisinpäin. (H2)

Varsinaisen huippu-urheilujärjestelmän muodostumiseen on suomalaisessa liikuntakulttuurissa vielä pitkä matka. Ronglan (2015) huomauttaa, ettei pohjoismaisessa urheilujärjestelmässä ole havaittavissa erillistä huippu-urheilun organisaatorakennetta, vaan samat seurat vastaavat sekä huippu-urheilun että harrasteurheilun kehittämisestä. Yhteen sulautunut organisaatorakenne kuvastaa pohjoismaisen hyvinvointivaltion mallia, jossa kaikki ihmiset ja yhdistykset ovat tasa-arvoisessa asemassa. Agilityn huippu-urheilu on organisoitunut samoihin kolmannen sektorin rakenteisiin harrasteurheilun kanssa, joista sitä on vaikea erottaa omaksi lohkokseen. Haastatteluissa kuitenkin esitettiin, että harraste- ja huippu-urheilijat voitaisiin erottaa selkeämmin toisistaan arvokilpailujen osalta. Toivottiin, että ainakin Suomen maajoukkuekarsintoihin rajattaisiin mukaan vain sellaiset koirakot, joilla olisi realistinen mahdollisuus pärjätä maailman huipulla.

Mun mielestä lähtökohtaisesti jos joku lähtee MM-kisoihin, niin sillä pitäisi olla mahdollisuus voittaa (--) ja se tiedostetaan, et jos siellä [maajoukkuekarsinnoissa] on niinku 250 koiraa, niin ne kaikki ei voi olla potentiaalisia MM-kisoissa pärjääjiä. (H2)

Agilityharrastajien keskuudessa on nostettu esille ajatus, että perustettaisiin erillinen kilpailuluokka huipulle tähtääville koirakoille (Pehkonen & Ikonen 2016). Huippu-urheilun eriyttäminen on herättänyt paljon mielipiteitä puolesta ja vastaan, sillä se muuttaisi pitkään toimineen, kaikille avoimen kilpailujärjestelmän luonteen täysin. Lisäksi uuden kilpailuluokan käytännön järjestelyt mietityttävät, sillä huipulla kilpailevia koirakoita on Suomessa vielä varsin vähän.

Sitähän on mietitty, että ois neljäs luokka, missä kisaamisen pitää pysyä tietyllä tasolla tai sieltä putoo pois (--). mä en tiedä riittääkö huippu-urheilussa harrastajat sitä varten vielä. (H2)

Urheilustatuksen tavoittelun myötä kysymys huippu-urheilun edistämisestä on ollut agilityssa useasti esillä ja se on vaikuttanut lajin eriytymiseen. Agilityn imagoa on haluttu muuttaa urheilullisempaan suuntaan, joka on lisännyt esimerkiksi uutisointia agilityn huipulla kilpailevista urheilijoista. Kansainvälisesti mitattuna Suomi on menestynyt hyvin agilityssa, josta kertovat lukuisat voitettut mitalit niin yksilö- kuin joukkuekilpailuista. Ronglanin (2015) mukaan pohjoismaisessa liikuntakulttuurissa on kova julkinen paine menestyä kansainvälisesti, mutta samalla pitäisi pystyä turvaamaan laajan harrastajajoukon liikuntamahdollisuudet. SAGIn toiminnan painopiste on urheilustatuksesta huolimatta pysynyt seuratoiminnan kehittämisessä ja suuren harrastajamassan liikuttamisessa. Lajiliitossa koetaan, että suomalainen agilitykenttä ei ole vielä valmis huippu-urheiluun painottuvaan organisaatorakenteeseen. Erään haastateltavan sanoin: ”Tässä suhteessa Suomi ei oo se tiennäyttäjää.”

6.2 Ammattimaistuminen

Agilityn organisoitumista suomalaiseen liikuntakulttuuriin on vauhdittanut merkittävästi lajin ammattimaistuminen, joka on seurausta koko urheiluliikkeen ammattimaistumisesta. Kansainvälinen Olympiakomitea päätti luopua amatöörisäännöksistään 1980-luvun lopulla, eli ammattimaistuminen ja viihteellistyminen ovat korostuneet kilpa- ja huippu-urheilussa vasta viimeisten parinkymmenen vuoden aikana (Kokkonen 2015). Urheilun ammattimaistumista vastustettiin pitkään, koska sen katsottiin järkyttävän urheilun hyvän kertomuksen arvoma-

ilmaa (Itkonen 2013). Agilityssa ammattimaistumisen pelättiin samalla tavoin horjuttavan lajin identiteettiä hauskana liikuntamuotona, joten vasta urheilustatuksen myötä on alettu puhua tavoitteellisen kilpaurheilun erottamisesta harrasteurheilusta.

Miten ne ihmisten asenteet tavallaan kehittyi siinä, et sitten annetaankin lupa semmosselle huippu-urheilun kehittymiselle, mutta nähtäis, että se ei oo pois niiltä kaikilta muilta harrastajilta. Et kaikilla olisi se oma paikkansa siinä. (H2)

Tarastin (2017) mukaan huippu-urheilu on eriytynyt vielä kilpaurheilusta erilliseksi toimintalohkoksi. Agilityssa ei voida puhua varsinaisesta kaupallisuuteen pohjautuvasta huippu-urheilusta, sillä lajin parissa ei liiku suuria rahapalkintoja tai sponsorisopimuksia. Näin ollen lajiharjoittelulla tai kilpailemisella yksikään agilityharrastaja ei elätä itseään, mutta hyvin menestyneet agilityurheilijat ovat usein tunnettuja kouluttajia. Agilityssa menestyminen tuo näkyvyyttä, jota voi hyödyntää oman toiminimen tai yrityksen markkinoinnissa. Suomen ja maailman menestyneimpien urheilijoiden tarjoamat koulutuspalvelut ovatkin agilityn ammattimaistumisen ainutlaatuinen piirre, jota ei muissa lajeissa samalla tavalla esiinny.

Eihän se oo pelkästään suomalainen ilmiö, et kyllähän pitkin Eurooppaa parhaat agilitylitaajat on melkein kaikki ammattikoutseja (--)) ei nyt kaikki, mut niinku suurin osa niistä. (H3)

Ammattilaisurheilun puuttuminen agilitysta ei tarkoita sitä, etteikö lajin parissa olisi kehittynyt tietynlaista ammattimaisuutta. Varsinaisen agilitykoulutuksen rinnalla markkinoidaan ohjaajan fysiikkakoulutuksia, psyykkisen valmentautumisen kursseja ja täsmäkoulutuksia esimerkiksi juoksukontakteihin. Agilitykoiria koulutetaan esteosaamiseltaan entistä taitavammiksi ja ohjaajien liikkumista analysoidaan tarkasti videokuvan avulla. Agilityharrastajan treenimäärät voivat nousta suuriksi, jos pyrkii kehittämään säännöllisesti jokaista lajin vaatimaa osa-aluetta. Harjoittelun vastapainona on huolehdittava myös omasta ja koiran palautumisesta. Näiden lisäksi vielä mahdollinen muiden harrastajien kouluttaminen vie huomattavan paljon agilityammattilaisen resursseja, joten ajankäytön perusteella voidaan puhua hyvin ammattimaisesta urheilusta.

Kyllä niinku ammattimaisuutta on todella paljon. Siis hyvinkin paljon siinä suhteessa, kun rahaa ei voi siitä saada. (H3)

Agilityseurojen toiminta on kehittynyt lajin ammattimaistumisen seurauksena. Muutos näkyy konkreettisimmin uusien hallien rakentamisena ja parantuneina treeniolosuhteina, jotka ovat lisänneet harjoittelun turvallisuutta muun muassa este- ja alustamateriaalien osalta. Seurakouluuttajien taitotasoa on pyritty kehittämään lajiliitossa koulutusohjaajakurssien avulla, jonka lisäksi ammattivalmentajat käyvät valmentamassa harrastajia seurojen ulkopuolelta. Kosken (2000a, 50) mukaan urheilun ammattimaistuminen ilmenee seuroissa juurikin suurempana systemaattisuutena, pätevämpinä ohjaajina ja parempina olosuhteina. Suuret investoinnit ja hyvin organisoitu toiminta kertovat seurojen vakiintuneesta tilanteesta, jossa uskalletaan ottaa taloudellisia riskejä toiminnan kehittämiseksi. Kaikki nämä seuroissa tapahtuneet muutokset ovat tehneet agilitysta entistä järjestäytyneempää, joka näkyy esimerkiksi harrastus- ja kilpailuolosuhteiden laadun kehittymisenä.

Muualla maailmassa on tavallaan katottu mallia siitä, et miten hyvin täällä on kaikki maajoukkuekarsinnat ja SM-kisat järjestetty. Siellä on livestreamit ja livetulokset ja kaikki mitä ei muualla maailmassa todellakaan oo. (H2)

Liikunnan seuratoiminta on huipputasolla muuttunut talkoohenkisestä vapaaehtoistyöstä kohti bisnesmaailmaa (Zacheus 2008, 207). Urheilun ammattimaistumisen seurauksena perinteisen seuratoiminnan rinnalle on noussut uudenlainen seuratyyppe, joka keskittyy ainoastaan kilpaurheiluun. Ammattimaistuminen näkyy kilpaurheiluun keskittyneissä seuroissa sekä hallinnossa että yleisessä toimintakulttuurissa. Näkyvin muutos uusissa toimintamalleissa on managerialismi eli yritysmaailman mallien ja markkinamekanismien soveltaminen seuratoimintaan. (Heikkala 2000, 120.) Agilityssa näin voimakasta markkinakeskeistä seuratyyppeä ei ole vielä muodostunut, vaan suurtenkin agilityseurojen toiminta perustuu vapaaehtoistyöhön. Markkinakeskeisyyden vahvistuminen vaatisi enemmän näkyvyyttä ja sponsoreita myös koiraharrastuspiirien ulkopuolelta, eikä tämänkaltaista seuratyyppeä ole odotettavissa agilityyn vielä pitkään aikaan.

*Jos laji kasvaa tavallaan koiramaailman ulkopuolisten silmin myös niin isoksi, et siinä nähdään jotain mainosarvoa, niin ehkä sitten alkaa isommat rahat pyörimään siellä. Mut nyt se ammattimaistuminen on näkynyt vaan ehkä niitten yksittäisten yrittäjien ta-
sossa, et kuinka hyvät hallit niillä on ja kuinka hyvät treeniolosuhteet ja sitten että
kuinka laajaa valmennusta ne on alkanut järjestää. (H2)*

Agilityn ammattimaistuminen näkyy myös lajiliiton toiminnassa. Kosken ja Heikkalan (1998, 129) mukaan ammattimaistuminen ilmenee lajiliitoissa erilaisina ulottuvuuksina, kuten tietoi-
ntaidon ja tehokkuuden kehittymisenä sekä toiminnan tavoitteellisuutena. Näiden lisäksi suu-
rella osalla lajiliitoista on Agilityliiton tapaan omat toimistotilat ja palkattuja työntekijöitä,
jotka tekevät lajiliiton toiminnasta systemaattisempaa. SAGIn talousvaikeudet veivät liiton
toimintaa takaisin vapaaehtoistyöntekijöiden vastuulle, mutta tulevaisuus näyttää, jatkuuko
lajin ammattimaistuminen vielä myös lajiliiton tasolla.

6.3 Kaupallistuminen

Yksityinen sektori on nostanut agilityssa suosiotaan muiden liikuntalajien tavoin. Liikunnalli-
sen elämäntavan näkyvyys lisääntyi 1980-luvulla, jonka seurauksena kaupalliset kytkennät
alkoivat vahvistua. Liikunnan ja urheilun tuotteistaminen lisäsi yksityisten liikuntapalvelujen
tarjontaa. Liikuntakulutus notkahti hetkellisesti 1990-luvun lamavuosien aikana, mutta on sen
jälkeen kasvanut nopeasti. (Kokkonen 2015.) Liikunnasta on tullut yksilöllisen elämäntyylin
rakennusaines ja tapa viettää viihteellistä vapaa-aikaa. Jatkuvasti markkinoille tulleet uudet
lajit ja urheiluvälineiden tuotekehittely ovat viime vuosikymmeninä mahdollistaneet liikunnan
harrastamisen mahdollisimman monille liikkujille iästä, peruskunnosta ja taloudellisesta tilan-
teesta riippumatta. (Vehmas 2010, 48.) Kaupallisuuden nähdään tuoneen agilityn pariin uusia
innovaatioita, jotka ovat vieneet lajia eteenpäin. Esimerkiksi verkkopohjaiset etävalmennukset
ovat saaneet alkunsa kaupallisilta toimijoilta, mikä on mahdollistanut lajin leviämisen tehok-
kaasti eri maanosiin. Näin ollen kaupallistuminen on edesauttanut merkittävästi yksityisen
sektorin organisoitumista ja uusien yritysten perustamista.

Tietyt jutut, innovaatiot ja muut, on tullut sieltä kaupallisuuden kautta (--)) siis mä nään et vaikka se on varmaan nostanut osaltaan myös hintoja, on lähdetty sitten vie-mään niinku monia asioita eteenpäin, se on vähän semmonen kaksiteräinen juttu. Mut kyllä mä silti nään sen kaupallisuuden kuitenkin, siinä on enemmän hyviä asioita kuin huonoja asioita. (H4)

Kaupallistumisen seurauksena liikuntapalveluiden kuluttamista koskevat asenteet ovat muuttuneet. Kuluttamisessa tapahtunut muutos on avannut markkinoita erilaisille liikunta-alan toimijoille, mutta samalla se on nostanut myös julkisiin palveluihin kohdistuneita odotuksia. (Kokkonen 2015.) Julkiselta ja kolmannelta sektorilta odotetaan yhtä laadukkaita liikuntapalveluita kuin kaupallisilta toimijoilta, mutta huokeampaan hintaan. Kasvaneet odotukset ovat ajaneet seuroja hankkimaan sponsoreita toiminnalleen, joka on Vehmaksen ym. (2005, 58) mukaan yksi merkittävimmistä kaupallisuuden ilmentymistä liikunta-alalla. Agilityn sponsoroinnista ovat olleet kiinnostuneita lähinnä koira-alan yritykset, jotka ovat tukeneet seurojen toimintaa esimerkiksi lahjoittamalla kilpailupalkintoja ja saaneet sitä kautta näkyvyyttä koira-harrastajien keskuudessa. Muutamia koiraurheiluhalleja on jopa nimetty seuran pääsponsorina toimivan yrityksen mukaan, kuten Musti ja Mirri Areena Kuopiossa ja Hau-Hau Champion Areena Seinäjoella. Suuriin urheilulajeihin verrattuna agilityn sponsorointi on kuitenkin vielä vähäistä ja rahalliset avustukset pieniä.

Paljon enemmän tavallaan semmoset eläinaiheiset tai koiramaailman yritykset on kiinnostunut sponsoroinnista (--)) sitten ehkä enemmän löytyy yksittäiselle harrastajalle ja yksityisille toimijoille ja seuroille sponsoreita, et tavallaan niinku tommonen kenttä on siinä kasvanut. (H2)

Yksityisen sektorin kasvulla on ollut vaikutuksensa myös agilityseurojen toimintaan. Seurat ovat perinteisesti nojanneet jäsenten vapaaehtoistyöhön perustuneeseen kansalaistoimintaan (ks. Heinilä & Koski 1991, 1; Itkonen 2012, 10), mutta vapaaehtoistyön luonne on muuttunut kaupallistumisen seurauksena. Kaupallistuminen on tehnyt agilityseuroihin sitoutumisesta muiden liikuntaseurojen tavoin lyhytjänteistä (ks. Koski 2009, 127), sillä monipuolisempia palveluita voi ostaa saman paikkakunnan yrityksiltä. Vapaaehtoistyön luonteen muuttuminen

on aiheuttanut monissa seuroissa suuria haasteita, koska harrastajien työpanosta tarvitaan seuran hallintopuolen lisäksi kouluttamisessa ja kilpailujen järjestämisessä.

No se [kaupallistuminen] on ainakin pienentänyt sitä ihmisten sitoutumista siihen omaan seuraan, että ei enää sitouduta niin vahvasti ja haluta tehdä niitä oman seuran resursseja paremmaksi (--) et semmonen pitkäjänteinen työ siellä kotiseurassa on väljentynt selvästi. (H1)

Liikuntakulttuurin eriytyminen ja kaupallistuminen ovat johtaneet siihen, että liikunnan harrastamisesta on tullut pitkälti taloudellisista resursseista riippuvaista kuluttamista (Vehmas 2010, 50). Harrastuskustannusten kasvu on ristiriidassa suomalaisen urheilupolitiikan kanssa, joka pyrkii luomaan tasavertaiset liikuntamahdollisuudet kaikille kansalaisille (ks. Green & Collins 2008). Agilitystakin on tullut tietyllä tapaa elintasoharrastus, sillä harrastusmaksujen lisäksi koirien terveyden hoitaminen vaatii paljon rahallisia resursseja. Koiria käytetään säännöllisesti hierojilla, fysioterapeuteilla ja osteopaateilla, jotta ne pysyvät hyvässä kilpailukunnossa. Kustannuksia lisäävät vielä erilaiset valmennukset ja leirit, joissa hyvin menestyneet kilpailijat kouluttavat muita harrastajia. (Ikonen & Pehkonen 2017b.)

Kyllähän agility on myös elintasoharrastus, et jos mietitään missä maissa on hyviä agilitaajia ja mistä tulee MM-kisoihin, missä on laaja harrastuspohja, niin kaikkihan ne on tämmöisiä länsimaisia hyvinvointivaltioita. (H4)

Puronahon (2006, 170) mukaan liikunnan harrastamisen kokonaiskustannukset ovat olleet kotitalouksissa viime vuosina nousussa. Kustannuksia lisäävät muun muassa vaatimukset laadukkaammista palveluista ja olosuhteista sekä asiantuntevammasta valmennuksesta. Agilityssa vain pieni vähemmistö kisaajista tienaa elantonsa kouluttamalla (Lund 2014, 141), joten suurin osa harrastajista maksaa hyvistä treeniolosuhteista ja laadukkaasta valmennuksesta. Haastatteluissa nousi esille huoli kaupallisen sektorin vaikutuksesta harrastuskustannusten kasvuun.

Mut toisaalta on niin pitkään harrastanut, niin näkee sit ehkä sen agilityn kallistumisen ja mietin sitten, et onko se osittain sen yksityisen puolen tuomaa. Että koirien pito yleisesti on kallistunut ja sitten treenimaksut kallistuu. Kuitenkin agility on ollut halpa laji ja sitä on melkein kaikki voinut harrastaa sen edullisuuden takia, että alkaako se sit karata vähän budjetiltaan kalliiksi. (H1)

Kaupallistuminen yhteiskunnallisena ilmiönä on muuttanut merkittävästi agilityn toimintakenttää. Mitä suurempi kiinnostus yleisöllä lajia kohtaan on, sitä kaupallisemmaksi sen toimintajärjestelmä on muuttunut (Heinilä 2018, 219). Harrastajamäärien kasvun myötä agilitys on alkanut eräänlainen yksityisen sektorin valtakausi, jossa yrityksiä perustetaan kovalla tahdilla ja lajin parista etsitään jatkuvasti uusia markkinarakoja. Perinteisten koulutuspalveluiden rinnalle on kehitetty kansainvälisille markkinoille tähtääviä sovelluksia muun muassa lajiharjoitteluun liittyen. Toisaalta kaupallistuminen on tuonut uudenlaisia haasteita liikunta-seurojen toiminnan kehittämiseen ja vapaaehtoistyöntekijöiden rekrytointiin, sillä kaupalliset koulutuspalvelut tarjoavat mahdollisuuden harrastaa agilitya ilman ylimääräisiä talkoovelvoitteita.

6.4 Media

Ammattimaistumisen ja kaupallistumisen seurauksena agility on näkynyt ja kuulunut viime vuosina niin televisiossa, radiossa, sanomalehdissä kuin erilaisissa sosiaalisen median kanavissakin. Medialla on tärkeä tehtävä yleisön kiinnostuksen herättäjänä ja ylläpitäjänä (Heinilä 2018, 63), mutta myös lajin kannalta uusien harrastajien ja yhteistyökumppanien hankkimisessa (Koski & Heikkala 1998, 153). Median avulla on pyritty muokkaamaan agilityn imagoa urheilullisemmaksi ja tekemään lajista tunnetumpaa suuren yleisön keskuudessa. Toisaalta media on ollut aikanaan luomassa leikkimielistä kuvaa agilitystä ja lokeroinut lajia voimakkaasti urheilun ulkopuolelle. Voidaan siis perustellusti sanoa, että medialla on ollut osansa agilityn organisoitumisen taustalla.

Heinilän (1977, 9) mukaan median yhteiskunnallinen vaikutus liikuntakulttuurissa perustuu siihen, että se muokkaa ihmisten käsityksiä liikunnasta ja sen merkityksestä yhteiskunnassa

sekä jokaisen ihmisen omassa elämässä. Agilityn harrastajat eivät ole olleet tyytyväisiä siihen, miten lajista on uutisoitu mediassa. Toimittajat korostavat mielellään agilityn leikkisää luonnetta, mutta pitkäjänteistä työtä huipulle pääsemiseksi harvemmin huomioidaan. (Pehkonen & Ikonen 2016.) Koiran kanssa harrastettavaa agilitya on verrattu jopa alpukka-agilityyn otsikolla ”Alpakka kilpailee agilityssa siinä missä koirakin” (Yle 2011), vaikka lajit ovat sekä luonteeltaan että kilpailun tasoltaan aivan erilaisia. Tällaiset uutiset ovat vaikuttaneet merkittävästi agilityn imagoon, joka on näyttäytynyt lehdissä enemmän vapaa-ajan puuhasteluna kuin urheiluna.

Kyllähän ne lehdet mielellään tekee koirista juttuja ja lifestyle-juttuja ja tämmösiä vapaa-ajan juttuja, mut se on siellä vapaa-aikaosiossa aina, et se ei oo siellä urheiluosiossa. (H3)

Urheilustatuksen ja siihen liittyvän keskustelun myötä agility on ylittänyt uutiskynnyksen useammin kuin aiempina vuosina, ja lajista kirjoitetut artikkelit ovat alkaneet löytää tiensä urheilusivuille. Pehkonen ja Ikonen (2016) ovat havainneet lajin uutisoinnissa mielenkiintoisen ilmiön, jonka mukaan useimmiten miehet antavat agilityurheilulle äänen ja kasvot, vaikka lajin harrastajakunta on selkeästi naisvaltainen. Ilmiö kuvastaa naisten medianäkyvyyttä koko urheilun saralla: naisista kirjoitetaan mielellään henkilötarinoita urheilun ulkopuolelta, kun taas miesten urheilua kuvaillaan useimmiten tulosten, saavutusten ja tilastojen kautta (Kay 2003, 100; Pirinen 2006).

Perinteisten mediakanavien lisäksi uudet sosiaalisen median ja teknologian innovaatiot ovat vaikuttaneet suomalaisten liikkumiseen. Teknologian kehittymisen on nähty vähentäneen ihmisten fyysistä aktiivisuutta (Rantala 2014, 23), mutta sillä on ollut myös paljon liikuntaa edistäviä vaikutuksia. Agilityn ympärille on muodostunut tiivis sosiaalisen median verkosto, joka on helpottanut ajatusten välittämistä muille harrastajille (ks. Ikonen & Pehkonen 2017b). Sosiaalisen median myötä uudet agilitytrendit ovat levinneet nopeasti maasta toiseen, jonka lisäksi se on helpottanut yritysten kehittämien verkkopohjaisten palvelujen markkinointia. Lajiliiton aktiivinen toiminta sosiaalisen median kanavissa on puolestaan lisännyt muiden maiden tietoisuutta agilityn ainutlaatuisesta asemasta suomalaisessa liikuntajärjestelmässä.

Uudet median kanavat ovat tuoneet paljon uusia innovaatioita agilityn ympärille ja mahdollistaneet esimerkiksi yksityisen sektorin levittytymisen koko Suomeen. Kokkosen (2015) sanoin: ”*Sanomalehdet, radio, elokuvat, televisio ja videot eivät lopettaneet liikkumista, eikä sitä tee sosiaalinen mediakaan.*”

6.5 Harrastajien naisvaltaisuus ja ikärakenne

Agilityn urheilullistumista hidastaneita tekijöitä ovat olleet lajin naisvaltaisuus ja harrastajien ikärakenne. Urheilun historian tiedetään olleen hyvin miehinen, jossa naisten on ollut vaikea nousta valta-asemiin (Kay 2003, 95). Suomen julkisessa liikuntahallinnossa, liikunnan keskusjärjestöissä ja seuratoiminnassa naisten osuus päättävissä elimissä on ollut häviävän pieni. Historian saatossa on jopa vieroksuttu ajatusta siitä, että naiset voisivat olla urheiluseurojen vastuullisissa luottamuselimissä. (Heinilä 1977, 13–16.) Yhä edelleen miehet hallitsevat suomalaisen urheilun päätöksentekoa ja johtamista, sillä liikuntajärjestöjen puheenjohtajista 84 prosenttia on miehiä (Turpeinen & Hakamäki 2018, 62–64). Näin ollen naisvaltaisella agilityllä on ollut hyvin haastava tie miesten hallitseman urheilun kentälle.

No kyllä siis ihan varmasti se [naisvaltaisuus] vaikeuttaa, on ainakin aluksi vaikeuttanut, et ehkä se jossain vaiheessa voi myös olla sitten etukin. Mutta kyllä se naisvaltaisuus, aina se koetaan helposti vähän sellaisena keppihevosteluna. Et siihen tulee niinku semmonen leima. (H4)

Viime vuosikymmeninä liikunnan tasa-arvo on parantunut ja naisille on tullut enemmän mahdollisuuksia harrastaa urheilua niin suomalaisessa kuin kansainvälisessäkin urheiluliikkeessä (Heinilä 2018, 154; Theberge 2000, 324). Siitä huolimatta huippu-urheilu osoittautuu vielä vahvasti miesten ammatiksi, sillä Suomessa vakuutuksen alaisista ammattiurheilijoista vain kaksi prosenttia on naisia (Turpeinen & Hakamäki 2018, 52). Miehet käyvät useammin seuraamassa urheilua paikan päällä, ainoastaan agilityy yhdessä tanssin, taitoluistelun, ratsastuksen, uinnin ja voimistelun kanssa tekee tähän poikkeuksen. Vuonna 2010 julkaistun kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan agilityyä kävi katsomassa vähintään kerran vuodessa 14 000 ihmistä, joista suurin osa oli naisia. (Suomen Liikunta ja Urheilu 2010, 16–17.)

Agilityharrastajien sukupuolijakauman lisäksi toinen merkittävä demografinen tekijä lajin organisoitumisen taustalla on ollut harrastajien ikärakenne, joka poikkeaa merkittävästi monen muun urheilulajin harrastajien ikärakenteesta. Suurin osa agilityn harrastajista on aikuisia, ikähaitarin vaihdellessa aina opiskelijoista eläkeläisiin asti. Agility on saanut imagon keski-ikäisten naisten suosimana harrastuksena, joka ei todennäköisesti ole ollut lajin valttikortti urheilustatuksen tavoittelussa. Toisaalta taas voidaan ajatella, että agilityharrastajien poikkeuksellinen ikärakenne on ollut vauhdittamassa lajin kehitystä, koska innokkaat harrastajat ovat kyenneet itse vastaamaan seuratoiminnasta.

Toisaalta varmaan [harrastajien ikärakenne] on helpottanut seurojen kehittymistä tai olemassaoloa. Ei oo ne äitit, jotka pyörittää niitä seuroja, vaan me omat, ihan me harrastajat on voitu tehdä sitä. Et ehkä se on myös mahdollistanut oikeesti talkootöinä hankittua niitä halleja ja muita. (H1)

Lasten ja nuorten osuus agilityn harrastajista on hyvin pieni. Vuonna 2016 kilpailulisenssin lunasti 264 alle 18-vuotiasta harrastajaa, joista vain 23 oli alle 12-vuotiaita. Kilpailulisenssejä lunastettiin koko maassa tuolloin 5 889 kappaletta. (SAGIn vuosikertomus 2016.) Vertailun vuoksi voidaan todeta, että muiden lajien seuroista keskimäärin yli 80 prosenttia kertoo lasten ja nuorten liikunnan olevan keskeinen painopiste tulevaisuuden seuratoiminnassa (Koski 2012). Haastatteluissa epäiltiin agilityn harrastamisen kynnyksen olevan nuorille korkea, koska kaikki osallistujat kilpailevat samoissa luokissa. Kynnystä on yritetty madaltaa vain nuorille suunnatuilla arvokilpailuilla, jotka ovat osoittautuneet onnistuneiksi tapahtumiksi.

Ehkä se on vähän ollut silleen, että kaikista nuorimmat, niitten on vaikea kisata aikuisia vastaan. Et sehän on vähän eriytynyt, et sitten on ollut junioriharrastajaryhmiä ja sitten on junioreille ne SM-kisat ja näin. Voi olla, että jatkossa tulee enemmänkin joutain, en tiä. (H2)

Agility sopii hyvin myös lasten ja nuorten harrastukseksi, sillä Krøgerin, Slettebøn ja Fossumin (2015) tutkimuksen mukaan agilityn avulla on onnistuttu kasvattamaan vähän liikkuvien lasten liikuntamotivaatiota. Niewiadomska (2013) esittää, että agilitylla voi olla myönteinen

vaikutus perheenjäsenten välisiin suhteisiin, koska se mahdollistaa lapselle ja vanhemmalle yhteisen harrastuksen. Monet nuoret ovatkin päätyneet lajin pariin vanhempien perässä, kun ovat pystyneet harjoittelemaan valmiiksi koulutetulla koiralla tai saaneet apua oman harrastuskoiran kasvattamisessa. Voidaan jopa puhua uusista agilitysukupolven edustajista, jotka ovat kulkeneet pienestä pitäen vanhempien mukana harjoituksissa ja kilpailuissa.

Agilityn naisvaltaisuus ja korkea ikärakenne tekevät siitä poikkeuksellisen urheilulajin suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Agilitylla on huomattavia terveyttä edistäviä vaikutuksia etenkin aikuisväestössä, joka liikkuu terveytensä kannalta keskimäärin liian vähän. Tutkimusten mukaan aikuiset ovat suurimman osan valveillaoloajastaan paikallaan, vaikka liikunnan terveyshyödyt tunnetaan hyvin. Päivittäisestä liikunnasta iso osa etenkin naisilla on niin kevyttä, ettei se yllä suositusten mukaisen terveyttä edistävän liikunnan tasolle. (Turpeinen & Hakamäki 2018, 37.) Agility sen sijaan haastaa ohjaajat fyysisesti vaativiin urheilusuorituksiin, jonka lisäksi koiran kunnosta huolehtiminen lisää myös ihmisten arkiliikuntaa. Tämän takia agilitysta on tullut yhteiskunnallisesti merkittävä liikuntamuoto.

7 POHDINTA

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena oli muodostaa kokonaiskuva agilityn organisoitumisesta suomalaisessa liikuntakulttuurissa ja erotella sen taustalla vaikuttaneita tekijöitä liikuntatieteellisen tiedon valossa. Seuraavaksi perustellaan, miksi tutkimuksen tulokset ovat lajin kannalta merkittäviä ja millaisiin haasteisiin on jatkossa hyvä varautua. Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen tärkeimmät johtopäätökset ja pohditaan niiden vaikutuksia agilityn tulevaisuuteen. Lopuksi arvioidaan tutkimusprosessin onnistumista ja esitetään tutkimuksen pohjalta nousseita jatkotutkimusehdotuksia.

7.1 Agilityn organisaatorakenteiden muodostuminen

Agility lähti liikkeelle Englannista Cruftsin koiranäyttelyn viihdelajina (Lund 2010, 133), josta se levisi Suomeen 1980-luvun lopulla (Unhola 2014, 288). Laji kehittyi ensimmäisten vuosikymmenten aikana nopeaa vauhtia ja harrastajien taitotaso kasvoi silmissä. Nykyään koirien esteosaamiseen, ohjaustekniikoiden hiomiseen ja optimaalisten linjojen saavuttamiseen kiinnitetään erityistä huomiota, sillä kilpailut ratkotaan sadasosasekuntien turvin. Agilitysta on tullut länsimaisen yhteiskunnan tavoin kilpailukulttuuria korostava urheilulaji, jossa arvostetaan menestystä ja jatkuvaa kehitystä. Kilpailijamäärien kasvu on saanut aikaan myös lajin vaatimustason nousun. (ks. Heinilä 2018, 209–210.)

Agilityn lajikulttuurin kehittyminen on vaatinut toimivien organisaatorakenteiden muodostumista. Laji alkoi järjestäytyä heti alkuvaiheista lähtien kolmannen sektorin koiraharrastusyhdistykseen, joista siirryttiin pikkuhiljaa agilityn erikoisseuroihin. Lajin kattojärjestöksi tuli muiden koiraharrastuslajien tapaan Suomen Kennelliitto, joka vastasi lajin hallinnollisista ja kansainvälisistä asioista. 1990-luvun lopulla agilityseurojen edustajat perustivat yhteisen toimielimen, Suomen Agilityliigan, jonka avulla pyrittiin vaikuttamaan lajin asioihin ja muodostamaan maailman ensimmäinen agilityn lajiliitto. Agility-yhteisö saavuttikin merkkipaalunsa vuonna 2006, kun Suomen Agilityliitto perustettiin. Kymmenen vuotta myöhemmin toteutui toinen pitkäaikainen haave, kun laji saavutti ”urheilustatuksen” ja pääsi nauttimaan opetus- ja

kulttuuriministeriön myöntämistä avustuksista. Näiden saavutusten väliin mahtui paljon työntäyteisiä vuosia, joiden aikana agility haki paikkaansa koira- ja urheilumaailman välillä.

Agilityn historiasta voidaan löytää paljon yhtäläisyyksiä suomalaisen liikuntakulttuurin kehitysvaiheisiin, joita Itkonen (1996, 215–229) kuvaa kansalaistoiminnan kausien luokittelusaan. Vaikka agility sijoittuu ajallisesti 1980-luvulla alkaneen eriytyneen toiminnan aikakaudelle, on sen lajihistoria käynyt läpi samoja vaiheita perinteisten liikuntalajien kanssa. Agility ja sen ympärille perustetut seurat liittyivät heti lajin alkuvaiheessa koiraharrastusten kattojärjestönä toimineeseen Kennelliittoon, aivan kuten järjestökulttuurin liikuntaseurat liittyivät omiin kansallisiin keskusjärjestöihinsä. Ensimmäisten vuosien aikana lajin ympärille alettiin kehittää toimivaa kilpailujärjestelmää, vaikka olosuhteet harjoitteluun ja kilpailemiseen olivat alkeelliset. Harjoittelu oli enemmän harrastelua kuin tavoitteellista urheilua, eikä kilpailuissa ollut vielä tietoaakaan toimivista tulospalveluista tai sähköisistä ajanotoista. Tämän 1990-luvulle sijoittuneen ajanjakson voidaan katsoa vastanneen harrastuksellis-kilpailullista kautta, jonka aikana suomalainen urheilu siirtyi kilpakentille.

Lajiliiton perustamisen jälkeen agilityssa alkoi nousta esiin Itkosen (1996, 215–229) luokittelemien kilpailullis-valmennuksellisen kauden piirteitä, sillä koulutus- ja valmennusjärjestelmän uudistaminen keräsi lajiliitossa paljon huomiota. SAGI lähti mukaan monista muista urheilulajeista tunnettuun valmentaja- ja ohjaajakoulutusmalliin (VOK), joka mahdollisti entistä tehokkaamman valmentajakoulutuksen järjestämisen. Uudistetun koulutusjärjestelmän myötä harrastajien taitotaso kasvoi ja lajista tuli entistä kilpailullisempaa. Lisäksi agilityn harjoitteluolosuhteet kehittyivät ja uusia koiraurheilukeskuksia nousi useisiin kaupunkeihin. Vasta aivan viime vuosina agilityyn on alkanut tulla eriytyneen liikuntakulttuurin piirteitä, kun kilpaurheilun eriytyminen harrasteurheilusta on noussut monissa asiayhteyksissä tunteita herättäväksi puheenaiheeksi. Laaja harrastajakunta ei ole vielä ollut kilpailujärjestelmän osalta valmis muutokseen, mutta ranking-systeemiin perustuneita arvokisakarsintoja on jo järjestetty. Lisäksi yksityisen sektorin kasvu on tuonut uusia toimijoita agilityn kentälle ja tehnyt harrastamisesta entistä tavoitteellisempaa.

Agilityn historiallisten vaiheiden taustalla vaikutti monia lajin sisäisiä ja yleisiä liikuntakulttuurisia tekijöitä, jotka yhdessä mahdollistivat urheilustatuksen saavuttamisen. Agilityn parissa tehdyt sääntöuudistukset ja kilpailujärjestelmän muutokset kehittivät lajikulttuuria urheilullisempaan suuntaan, joka johti lajin ammattimaistumiseen. Liikuntakulttuurin kaupallistumisen seurauksena yksityinen sektori puolestaan kasvoi seuratoiminnan rinnalle ja uudenlaiset koulutuspalvelut löysivät tiensä agilityn toimintakentälle. Näiden muutosten johdosta agility alkoi eriytyä kilpa- ja harrasteurheiluksi, joka lisäsi lajin kiinnostusta median silmissä. Kasvanut medianäkyvyys muokkasi päättäjien mielikuvaa agilitysta ja laji alettiin mieltää urheiluksi. Urheilustatuksen tavoittelu oli siis pitkä ja monivaiheinen prosessi, joka vaati lajin kehittymistä harrasteurheilusta tavoitteelliseksi kilpaurheiluksi. Pitkää aikajännettä voidaan selittää osaltaan lajin naisvaltaisuuudella ja korkealla ikärakenteella, jotka hidastivat lajin imagon muuttumista miehisessä liikuntakulttuurissa.

7.2 Agilityn tulevaisuus

Agilityn tulevaisuus kietoutuu seurojen, lajiliiton ja yksityisen sektorin toiminnan ympärille. Suomen Agilityliiton perustaminen oli maailmanlaajuisesti edistyksellinen kehitysaskel, mutta kansainvälisen esimerkin puuttuessa lajiliiton ensimmäiset vuodet menivät oman roolin ja toiminnan painopisteiden etsimisessä. Vaikka lajiliiton suunnitteluvaiheessa tehtiin perustavanlaatuisen selvitys liiton tarpeellisuudesta, osoittautui lajiliiton johtaminen odotettua hankalammaksi. Liiton organisaatorakenne muuttui useaan kertaan ja oli paikoitellen hyvin monitasoinen. Hallituksella oli iso päätäntävalta asioihin, eikä toimikuntatyöskentelylle annettu riittävää arvoa. Liitto olisi tarvinnut selkeämmän strategian ja toimintasuunnitelman, jotta kaikki osapuolet olisivat olleet selvillä yhteisistä tavoitteista (ks. Koski & Heikkala 1998, 139). Lisäksi seurat tunsivat puutteellisen viestinnän takia olonsa ulkopuoliseksi, vaikka SAGI perustettiin juuri niiden toimintaa helpottavaksi yhteistyöelimeksi.

Kosken (2009, 70) mukaan toiminnan perustuessa vapaaehtoisten tarjoamaan työpanokseen on oleellista pitää yllä myönteistä ilmapiiriä, jotta saadaan aikaan innokasta ja tuloksellista toimintaa. Riidat ja arvovaltakysymykset heikentävät organisaation toimintakulttuuria. Agilityliitossa työilmapiiriin on alettu kiinnittää erityistä huomiota vasta viime vuosina, kun liiton

toimintatapojen huomattiin olleen toimikunnissa työskennelleiden kannalta lannistavia. Vapaaehtoistyöhön perustuvassa toiminnassa tulisi uskaltaa luottaa enemmän työntekijöiden osaamiseen ja antaa niille riittävästi vastuuta. Hyvällä yhteistyöllä ja kannustavalla ilmapiirillä saadaan tehtäviinsä sitoutuneita työntekijöitä, mikä puolestaan johtaa parempiin tuloksiin (Torrente, Salanova, Llorens & Schaufeli 2012). Hyvän työilmapiirin palauttaminen on yksi SAGIn tulevaisuuden haasteista, sillä ilman vapaaehtoistyöntekijöitä pienen lajin toimintaedellytykset ovat kapeat.

Agilityliiton ympärille on kasvanut vuosien saatossa tiheä seuraverkosto, jonka toiminnan keskipisteenä on harrastusmahdollisuuksien järjestäminen seurojen jäsenille. Seurojen toiminnasta on tullut entistä tavoitteellisempaa ja ammattimaisempaa, vaikka ne pyörivätkin vielä vapaaehtoistyöntekijöiden voimin. Seurat ovat kohdistaneet resursseja agilityn harjoitteluosuhteiden kehittämiseen, mikä on mahdollistanut lähes kaikkialla Suomessa ympärivuotisen harjoittelun ja kilpailemisen. Uusia koiraurheilukeskuksia on rakentunut nyt jo lähes kaikkiin suuriin kaupunkeihin. Agilityseurojen ammattimaistumiskehitys ei ole vaatinut muiden urheilulajien tavoin palkattujen työntekijöiden hankkimista, vaan se on tapahtunut puhtaasti vapaaehtoistyön pohjalta (ks. Koski 2009, 92).

Seuratoiminnan tulevaisuuden haasteet liittyvät eittämättä lajiliiton tavoin talouden kestävyys-teen, vapaaehtoistyön kiinnostavuuteen ja harrastajamäärien säilyttämiseen. Halleja varten nostettuja lainoja pitäisi lyhentää, mutta samalla harrastuskustannukset tulisi säilyttää kilpailukykyisinä. Tämän yhtälön toteuttamiseen tarvitaan aktiivisia seuratoimijoita, jotka ovat valmiita tekemään talkootöitä oman seuransa eteen. Samalla kuitenkin yksityinen sektori vahvistuu ja tarjoaa harrastajille laadukasta valmennusta ilman talkootyövaatimuksia. Yksityisen sektorin kehitys juontaa juurensa koko liikuntakulttuurin kaupallistumiseen, joka on tehnyt liikunnasta vapaa-ajan kulutustuotteen (Kokkonen 2015). Kaupallistuminen on tuonut vaihtoehtoisia harrastusmuotoja agilityn kentälle, mutta samalla se on saanut aikaan harrastuskustannusten kasvua. Nähtäväksi jää, pitääkö seuratoiminta tulevaisuudessa edelleen pintansa vai kasvattaako kaupallinen tarjonta suosiotaan.

Organisaatiorakenteiden lisäksi agilityn lajikulttuuri on jatkuvassa muutoksessa. Kilpailukeisyyden vahvistuminen aiheuttaa sekä uhkia että mahdollisuuksia lajin tulevaisuuteen, mutta ennen kaikkea se herättää kysymyksiä koiraurheilun eettisyydestä. Urheilun historian tiedetään olleen eläimille varsin raaka ja julma aina antiikin ajoista lähtien, sillä eläimet ovat kärsineet muun muassa gladiaattoriesityksissä, koiratappeluissa ja rodeonäytöksissä. Agilitya ei onneksi voi edes verrata näihin urheilumuotoihin, sillä koirien hyvää kohtelua pidetään lajissa ehdottoman tärkeänä asiana (ks. Lund 2014, 154). Agilityssa menestyminen vaatii hyvää joukkuepeliä, joka vahvistaa koiran ja ihmisen välistä yhteistyötä (ks. Farrell, Hope, Hulstein & Spaulding 2015; Hulstein 2014, 75; Majanen 2009, 37). Tästä huolimatta lajin eettisyyttä on hyvä pysähtyä miettimään kaikkien urheilupyrkimysten lomassa.

Morrisin (2014, 174) mukaan urheilu ei saa aiheuttaa eläimille harmia rajoittamalla niiden vapautta tai onnellisuutta, mutta valitettavasti liiallinen menestyksen tavoittelu saattaa jättää koirien hyvinvoinnin urheilun jalkoihin. Yhä nuoremmilla koirilla aloitetaan säännöllinen lajiharjoittelu, jotta päästään etenemään mahdollisimman nopeasti huipulle (Ikonen & Pehkonen 2017b). Lisäksi kilpailumäärät ovat kasvaneet, kun arvokilpailuihin vaadittuja kriteereitä on tiukennettu ja tärkeitä kilpailuita hajautettu jokaiseen vuodenaikaan. Pahimmassa tapauksessa koirat eivät saa kunnollista kilpailutaukoa koko vuoden aikana. Tämä on huolestuttavaa, sillä kilpailutilanteiden on todettu nostavan koiran stressitasoa (Pastore ym. 2011) ja loukaantumisalttiutta (Kerr, Fields & Comstock 2014). Harvassa lajissa urheilijoiden kilpailukausi on yhtä pitkä ilman kunnollisia lepo- ja harjoittelujaksoja.

Agilityn nousu suomalaiseen liikuntakulttuuriin ei siis ole tuonut pelkästään kiiltokuvamaisia näkymiä lajin tulevaisuuteen. Kilpailu harrastajista on kovaa, taloudelliset resurssit tiukat ja harjoitteluolosuhteiden laatuun sekä turvallisuuteen pitäisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Lajiliitossa tarvitaan perinteisen liikunta- ja lajituntemuksen lisäksi osaamista myös johtamisesta, taloudesta ja markkinoinnista (Koski & Heikkala 1998, 80–81). Kaiken tämän keskellä tulisi pystyä vastaamaan harrastajien vaatimukseen tehokkaammasta hallinnosta ja monipuolisemmasta toiminnasta. Kovien paineiden alla ollut Agilityliitto ajautuikin kesällä 2018 yllättäviin taloudellisiin vaikeuksiin, jotka johtivat työntekijöiden irtisanomisiin ja lomauttamisiin sekä lajiliiton toiminnan palauttamiseen talkootyön varaan. Päätökset eivät olleet missään nimessä helppoja, mutta niitä oli taloudellisen tilanteen takia tehtävä. Jatkossa

mitataan seurojen ja harrastajien tahdonvoimaa nostaa lajiliitto jaloilleen, jotta suomalaisen agilityn taso säilyisi tulevaisuudessakin korkeana. Tilanne vaatii yhteistyön löytymistä eri toimijoiden välillä ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutumista. Heikkalan (2000, 129) mukaan suomalaisessa urheilujärjestelmässä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö on kasvanut, joten miksei samaa voisi tapahtua myös agilitysissä.

Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että Suomi on ollut todellinen uranuurtaja agilityn kehittämisessä koiraharrastuksesta urheiluksi. Lajin yhteiskunnallinen merkitys aikuisväestön liikuttajana ja etenkin naisten suosimana harrastuslajina on huomion arvoista. Paljon on kuitenkin vielä tehtävää, ennen kuin laji toden teolla pääsee suomalaiseen urheiluyhteisöön mukaan. Agility on viimein saanut opetus- ja kulttuuriministeriöltä myönteisen päätöksen lajin valtionapukelpoisuudesta, mutta monelta muilta osin se on vielä muiden urheilulajien varjossa. Seuraavina vuosina selviää, riittääkö lajilla lopulta resurssit nousta koko kansan suosimaksi urheilulajiksi. Lähtökohdat siihen ovat hyvät, mutta pelkästään urheilustatuksen varaan ei voi enää tuudittautua.

7.3 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimusprosessin arviointi on oleellinen osa tutkimuksen toteuttamista, josta voi oppia seuraavia tutkimusprojekteja varten. Tässä alaluvussa tarkastellaan tutkimuksen etenemistä ja mietitään tutkimusprosessin aikana kohdattuja esteitä. Vaikka tutkimuksen tavoitteet toteutuivat mielestäni hyvin, jälkeen päin arvioituna monia asioita olisi voinut tehdä toisinkin.

Tutkimuksen edetessä jouduin muuttamaan tutkimussuunnitelmaa useaan otteeseen. Olin lähtökohtaisesti kiinnostunut agilityseurojen tutkimisesta, enkä ollut ajatellut tekeväni näin mitavaa läpikäyntiä lajin historiaan. Tutkimusaineisto vei kuitenkin mukanaan, sillä huomasin, ettei agilityn järjestäytymistä suomalaisessa liikuntakulttuurissa ollut vielä tutkittu. Tutkimustehtävän tarkentuessa jouduin myös miettimään tutkimuksen rakennetta uudestaan. Lisäksi karsin useita haastatteluissa keskustelua herättäneitä aiheita tulososiosta pois, jotta teksti pysyi tutkimustehtävän mukaisena.

Tutkimuksen edetessä huomasin, kuinka suuren palan olin tutkimustehtävän kanssa haukannut. Lajin historia ja siihen liittyvät käännteet osoittautuivat huomattavasti monimutkaisemmiksi asioiksi kuin olin alkuaan kuvitellut. Haastattelut olisivat poikineet aina vain lisää haastatteluja, ja tutkimukseen liittyvää asiakirja-aineistoa olisi voinut kerätä vielä paljon enemmän. Jouduin kuitenkin rajallisten resurssien vuoksi pysymään alkuperäisessä suunnitelmasani haastateltavien määrän ja aineiston suhteen. Tämän vuoksi osa lajin muutosvaiheisiin liittyvistä näkökulmista jäi varmasti puutteellisiksi, mutta mielestäni aineisto antoi kuitenkin mahdollisuuden hyvän kokonaiskuvan hahmottamiseen. Tutkimuksen tarkoituksena oli toimia pintaraapaisuna agilityn historiaan, jonka vaiheisiin voi myöhemmin syventyä tarkemmin. Jälkeenpäin jäi harmittamaan ainoastaan se, etten saanut tutkimukseen Kennelliiton tai muiden sidosryhmien näkemystä agilityn organisoitumisen vaiheista. Näin ollen tutkimus kertoi vain agilityharrastajien näkökulman lajin kehityksestä.

Mielestäni tutkimusmenetelmät ja aineistonkeruumenetelmät tukivat hyvin tutkimuksen tavoitetta. Tutkimus toteutettiin laadullisten menetelmien avulla, joiden tarkoituksena oli tuoda ymmärrystä agilityn organisoitumisesta suomalaisessa liikuntakulttuurissa sekä auttaa tulkitsemaan sen taustalla vaikuttaneita tekijöitä. Haastatteluilla haettiin täydennystä asiakirja-aineiston tietoihin, jotta erilaisissa rooleissa toimineiden henkilöiden näkökulmat tulivat huomioituiksi tutkimuksessa. Haastatteluaineiston kerääminen onnistui hyvin, vaikka jouduin ensimmäisten haastattelujen jälkeen tarkentamaan muutamia haastattelurungon kysymyksiä. Kaikki haastateltavat osasivat kertoa omanlaisensa näkemyksen lajin vaiheista, joten sain mielestäni kerättyä asiakirjoja monipuolisesti täydentävän haastatteluaineiston.

Tutkimuksen tekeminen oli kaikkine vaiheineen vaativa, mutta mielenkiintoinen prosessi. Aiheeseen liittyy vielä paljon tutkimuksellisia aukkoja, joita olisi hyvä täydentää tulevaisuudessa. Agility tarjoaa oivan mahdollisuuden poikkitieteellisen tutkimuksen tekemiseen ja erilaisten tutkimusasetelmien muodostamiseen. Lajin urheilustatuksen lisäksi voisi tutkia laadullisesti myös esimerkiksi koiriin, agility-yhteisöihin tai lajikulttuuriin liittyviä asioita. Tutkimuksen edetessä huomasin, että tilastollisen tutkimuksen tekeminen olisi myös paikallaan esimerkiksi harrastaja- ja seuraprofiilien määrittelyssä.

Ennen kaikkea toivon, että agilitya innostutaan tutkimaan enemmän myös liikuntatieteellisestä näkökulmasta. Agility on lajina ja harrastajakuntana poikkeuksellinen eriytyneen liikuntakulttuurin tuote, joka tarjoaa paljon kiinnostavia tutkimusaiheita ja tarttumapintoja. Agility on laajentanut suomalaisen liikuntakulttuurin käsitettä nostamalla koiraurheilun näkyvyyttä mediassa ja muuttamalla ihmisten mielikuvaa uusista liikuntamuodoista. Laji on myös tärkeä kansanterveyden edistäjä, sillä se liikuttaa kaikenikäisiä harrastajia. Lisäksi suomalainen agilitykulttuuri näyttäytyy edelläkävijänä muiden maiden agility-yhdistysten järjestäytymiselle ja urheilustatuksen tavoittelulle. Luulen, että urheiluyhteisön uutena jäsenenä agilitylla tulee olemaan vielä paljon annettavaa liikuntatieteelliselle tutkimukselle.

LÄHTEET

Asiakirja-aineisto

Agility Sports Bulletin (ASB) -lehti

- Kilpailijatilastot 1999–2004.

Suomen Agilityliiga (A-liiga)

- Lajiliittoselvitys 2000.
- Toimintakertomukset hallituskausilta 1999–2000 ja 2000–2001.
- Vuosikokousten pöytäkirjat 6.11.1999, 11.11.2000 ja 27.10.2001.
- Hallituksen kokouksen pöytäkirja 23.3.2002.
- Vuosikokouksen lehdistötiedote 6.12.2003.

Suomen Agilityliitto (SAGI)

- Toiminta- ja vuosikertomukset 2007–2016.

Kirjallisuus

- Aarresola, O. 2010. VOK-hankkeen vaikuttavuus. Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittämishankkeen arviointi 2010. KIHUn julkaisusarja 21. Viitattu 5.8.2018
https://www.urheilututkimukset.fi/media/urtu/julkaisut/2010_aar_vok-hanke_sel10_96321.pdf
- Agility ry. 2018. Historia. Viitattu 23.8.2018. <http://agry.fi/historia/>
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Bauman, Z. 2002. Notkea Moderni. Tampere: Vastapaino.
- Breuer, C. & Wicker, P. 2015. Arguments and Evidence of Bridging Elite Performance and Mass Participation Sports from an Economic Perspective. Teoksessa Elite Sport and Sport-for-All: Bridging the Two Cultures? London: Routledge.
- Byers, T. 2013. Using Critical Realism: A New Perspective on Control of Volunteers in Sport Clubs. European Sport Management Quarterly 13 (1), 5–31.
doi:10.1080/16184742.2012.744765

- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.
- Farrell, J. M., Hope, A. E., Hulstein, R. & Spaulding, S. J. 2015. Dog-Sport Competitors: What Motivates People to Participate with Their Dogs in Sporting Events? *Anthrozoös* 28 (1), 66–71. doi:10.2752/089279315X1412935072201.
- Gholamzadeh Fasandoz, H. 2016. Sport as an Industry in Finland: Exploring the Economic Significance, Contributions, and Development of the Sport Sector as an Industry. Jyväskylän yliopisto. *Studies in sport, physical education and health* 240.
- Gillespie, D. L., Leffler, A. & Lerner, E. 2002. If it weren't for my hobby, I'd have a life: Dog sports, serious leisure, and boundary negotiations. *Leisure Studies* 21 (3–4), 285–304. doi:10.1080/0261436022000030632.
- Green, M. & Collins, S. 2008. Policy, Politics and Path Dependency: Sport Development in Australia and Finland. *Sport Management Review* 11 (3), 225–251. doi:10.1016/S1441-3523(08)70111-6
- Hargreaves, J. 1994. *Sporting females: Critical issues in the history and sociology of women's sport*. London: Routledge.
- Heikkala, J. 2000. Liikunnan järjestökentän muutokset ja toimintaympäristö. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski. *Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 152, 119–134.
- Heikkala, J., Honkanen, P., Laine, L., Pullinen, M. & Ruuskanen-Himma, E. 2003. *Liikunnan ja urheilun tarina*. SLU: Liikunnan ja Urheilun Maailma 17.
- Heinilä, K. 1977. Nainen suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Jyväskylän yliopisto. *Liikuntasuunnittelun laitoksen tutkimuksia* 15.
- Heinilä, K. 1986. Liikuntaseura sosiaalisena organisaationa. Jyväskylän yliopisto. *Liikuntasuunnittelun laitoksen tutkimuksia* 38.
- Heinilä, K. 2018. *Minne menet Suomen urheilu? Kilpavarustelusta kestäväan kehitykseen*. Helsinki: Into.

- Heinilä, K. & Koski, P. 1991. Suomalainen liikuntaseura. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu- ja 125.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hossain, T., Suortti, K. & Kallio, M. 2013. Urheiluseurat kunniaan: Liikunnan ja urheilun rahoituksen painopisteeksi perustaso – lapset ja nuoret. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 7. Viitattu 13.10.2018.
http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/287/Urheiluseurat_kunniaan_www.pdf
- Hulstein, R. 2014. Dog Sports: A Mixed Methods Exploration of Motivation in Agility Participation. Lakehead University. School of Kinesiology. Degree of Master of Science in Kinesiology.
- Ikonen, H-M. & Pehkonen, S. 2017a. Harrastuksesta viralliseksi urheiluksi - agility. Liikunta & Tiede 54 (2–3), 50–53.
- Ikonen, H-M. & Pehkonen, S. 2017b. 'I <3 my high-performance dog': Love for the sport in agility coach representations in social media. *Sport in Society* 20 (11), 1684–1698.
 doi:10.1080/17430437.2017.1310201
- Ikonen, M. 2017. Agilityseurojen harrastushallien liiketoimintamallit ja taloudenhoito. Saimaan ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelman opinnäytetyö.
- Ilmanen, K. 2015. Liikuntapalvelujen muutos 1800-luvun lopulta 2000-luvulle. Teoksessa H. Ikonen & A. Laine (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitoksen tutkimuksia 1, 19–38.
- Itkonen, H. 1991. ”Tarmompa poekija ollaan”: Tutkimus suomalaisen urheiluseuran muutoksesta. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 35.
- Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu: Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Helsinki: Gaudemus.
- Itkonen, H. 2012. Liikuntasosiologia urheilun, liikunnan ja ruumiillisuuden jäljillä. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat: Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitoksen tutkimuksia 1, 7–20.

- Itkonen, H. 2013. Urheilun kentällä globaalia ja lokaalia räätälöidään koko ajan uusiksi. *Liikunta & Tiede* 50 (5), 5–8.
- Itkonen, H. 2015. Kansalaistoimintojen kaudet ja muuttuvat käytännöt. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitoksen tutkimuksia 1, 39–58.
- Itkonen, H. & Laine, A. 2015. Suuntana liikunnan käsitteet ja käytännöt. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitoksen tutkimuksia 1, 7–15.
- Itkonen, H. & Nevala, A. 1991. Eriytyvä urheiluseura - paluu monimuotoisuuteen. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) *Liikunnan vuoksi. Näkökulmia liikuntakulttuurin muutokseen*. Kannus: Koivu ja tähti Oy, 15–23.
- Kay, T. 2003 *Sport and Gender*. Teoksessa B. Houlihan. (toim.) *Sport and Society. A Student Introduction*. London: Sage, 88–104.
- Kerr, Z. Y., Fields, S. & Comstock, R. D. 2014. Epidemiology of Injury Among Handlers and Dogs Competing in the Sport of Agility. *Journal of Physical Activity and Health* 11 (5), 1032–1040. doi:10.1123/jpah.2012-0236
- Kikulis, L., Slack, T. & Hinings, B. 1992. Institutionally Specific Design Archetypes: A Framework for Understanding Change in National Sport Organizations. *International Review for the Sociology of Sport* 27 (4), 343–370.
- Koivisto, N. 2010. *Liikunta-alan yrittäjyyden kehittämisstrategia 2020*. Helsinki: Diges ry.
- Kokkonen, J. 2015. Liikuntakulttuurin kehityksen laaja kaari: Urheilun suurvallasta on tullut liikunnan pikkujättiläinen. *Liikunta & Tiede* 52 (1), 33–38.
- Kokkonen J. & Stenvall, J. 2015. Asiantuntijalausunto Valtakunnallisen liikunta- ja urheilun organisaatio, Valo ry:n toiminnasta valtionavustuspolitiikan näkökulmasta. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 5. Viitattu 22.8.2018.
http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/370/Asiantuntijalausunto_valon_toiminnasta_2015_www.pdf
- Koski, P. 2000a. Liikunta kansalaisaktiivisuutena. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski. *Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 152, 40–55.
- Koski, P. 2000b. *Maaailma muuttuu, muuttuvatko seurat*. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan kehittämiskeskus 7.

- Koski, P. 2006. Katsaus liikunnan kansalaistoiminnan tutkimukseen Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. Viitattu 25.6.2018.
<http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/274/KanstoimMeta2006.pdf>
- Koski, P. 2009. Liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa. SLU:n julkaisusarja 7.
- Koski, P. 2012. Finnish sports club as a mirror of society. *International Journal of Sport Policy and Politics* 4 (2), 257–275. doi:10.1080/19406940.2012.656852.
- Koski, P. & Heikkala, J. 1998. Suomalaisten urheiluorganisaatioiden muutos: Lajiliitot professionaalistumisen prosessissa. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia 63.
- Koski, P. & Mäenpää, P. 2018. Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 25. Viitattu 5.8.2018.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160926/okm25.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Krøger, E., Slettebø, Å. & Fossum, M. 2015. Agility Activities for Children in a Municipality in Norway. *Journal of Community Health Nursing* 32, 53–67.
doi:10.1080/07370016.2015.992265.
- Laine, A. 2015. Liikunta- ja urheilualan yrityskenttä. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitoksen tutkimuksia 1, 77–98.
- Laine, A. 2017. FINLAND: The Importance of the Private Sport Sector Has Increased in the 2000s. Teoksessa A. Laine & H. Vehmas (toim.) *The Private Sport Sector in Europe: A Cross-National Comparative Perspective*. Cham: Springer International Publishing AG, 107–124.
- Lehtonen, K. 2014. Onks yhteistä todellisuutta? Liikuntajärjestöjen rakenneuudistus 2009–2012. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 283. Viitattu 20.8.2018.
https://www.likes.fi/filebank/898-Onks_yhteista_todellisuutta_Lehtonen_netti.pdf
- Liikuntalaki 1979. Laki 984/1979. Finlex-tietokanta. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Liikuntalaki 2015. Laki 390/2015. Finlex-tietokanta. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Lund, G. 2014. Taking Teamwork Seriously: The Sport of Dog Agility as an Ethical Model of Cross-species Companionship. Teoksessa J. Gillet & M. Gilbert (toim.) *Sport, Animals, and Society*. New York: Routledge, 133–161.

- Lüschen, G. 1981. The analysis of sport organizations. Teoksessa G. Lüschen & G. Sage (toim.) Handbook of social science of sport. Champaign: Stipes Publishing Company, 316–329.
- Lämsä, J. 2004. Huippu-urheilu pohjoismaissa: Selvitys Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan liikuntapolitiikasta, huippu-urheilujärjestelmästä sekä urheilun rahoituksesta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 21. Viitattu 4.8.2018.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80428/tr21.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Majanen, K. 2009. Tavoitteellisesti toimivien koiraharrastusryhmien jäsenten informaatiokäytännöt. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Mason, J. 2002. Qualitative researching. 2nd edition. London: Sage.
- Morris, S. P. 2014 The Ethics of Interspecies Sports. Teoksessa J. Gillet & M. Gilbert (toim.) Sport, Animals, and Society. New York: Routledge, 163–178.
- Mähönen, L. 2001. Koirien ketteryyskisailulle urheilun status? Agilityväki harkitsee oman lajiliiton perustamista. Koiramme 105 (4), 35–36.
- Mäkinen, J., Lämsä, J., Aarresola, O., Frantsi, J., Vihinen, T., Laine, K., Lehtonen, K. & Saari, A. 2015. Liikuntajärjestöjen arvioinnin kehittäminen ja lajiliittokysely. KIHUn julkaisusarja 50. Viitattu 9.8.2018.
<https://www.urheilututkimukset.fi/media/urtu/julkaisut/julkaisusarja50.pdf>
- Niewiadomska, M. 2013. Agility as a Modern Form of Recreation. Physical education of students 3, 84–86. doi:10.6084/m9.figshare.663633.
- Nowy, T., Wicker, P., Feiler, S. & Breuer, C. 2015. Organizational Performance of Nonprofit and For-profit Sport Organizations. European Sport Management Quarterly 15 (2), 155–175. doi:10.1080/16184742.2014.995691.
- Ottavainen, M. 1995. Agilityn edustusjoukkueet karsittiin Vantaalla: Ensikertalaiset otuloksilla agilityn arvokisoihin. Koiramme 99 (9), 54–58.
- Pastore, C., Pirrone F., Balzarotti F., Faustini, M., Pierantoni, L. & Albertini, M. 2011. Evaluation of Physiological and Behavioral Stress-dependent Parameters in Agility Dogs. Journal of Veterinary Behavior 6 (3): 188–194. doi:10.1016/j.jveb.2011.01.001.
- Patton, M. Q. 2002. Qualitative research & evaluation methods. 3th edition. Thousand Oaks: Sage.

- Pehkonen, S. & Ikonen H-M. 2016. Too good to be a sport? Why dog agility struggles in gaining recognition as a sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 1–17. doi:10.1177/1012690216679834.
- Pirinen, R. 2006. Urheileva Nainen lehtiteksteissä. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiiaalipsykologian laitos. *Acta Universitatis Tamperensis* 1138.
- Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi: Tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessista, resursseista ja kustannuksista. *Jyväskylä studies in business and economics* 52.
- Rakkolainen, P. 2009. Agility pääsi urheiluperheeseen: SLU valitsi Agilityliiton tukijäsenekseen. *Koiramme* 113 (12), 86–88.
- Rantala, M. 2014. Sata vuotta toistoa: Liikunnan asemointi ja argumentointi suomalaisessa liikuntapolitiikassa vuosina 1909–2013. *Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 287. Viitattu 25.5.2018. https://www.likes.fi/filebank/987-Sata_vuotta_toistoa_Rantala_2014_netti.pdf
- Rinehart, R. E. 2000. Emerging Arriving Sport: Alternatives to Formal Sport. Teoksessa J. Coakley & E. Dunning (toim.) *Handbook of Sport Studies*. London: SAGE, 504–520.
- Ronglan, L. T. 2015. Elite sport in Scandinavian welfare states: Legitimacy under pressure? *International Journal of Sport Policy and Politics* 7 (3), 345–363. doi:10.1080/19406940.2014.987309
- Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2015. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 180–190.
- Salasuo, M., Berg, P., Lehtonen, K. & Laine, K. 2016. Kentiltä kabinetteihin - suomalaisen urheiluliikkeen nykytila ja tulevaisuus. *Liikunta & Tiede* 53 (4), 24–29.
- Suomen Agilityliitto. 2018. Heruuko tukea? Putkeen!: Suomen Agilityliiton jäsenlehti 1/2018, 30–31.
- Suomen Kennelliitto. 2018. Kennelliitto - koira-alan asiantuntija jo vuodesta 1889. Viitattu 23.8.2018. <https://www.kennelliitto.fi>
- Suomen Liikunta ja Urheilu. 2010. Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010: Vapaaehtoistyö. SLU:n julkaisusarja 8.

- Suomi, K., Sjöholm, K., Matilainen, P., Glan, V., Nuutinen, L., Myllylä, S., Pavelka, B., Vetenranta, J., Vehkakoski, K. & Lee, A. 2012. Liikuntapaikkapalvelut ja väestön tasa-arvo: Seurantatutkimus liikuntapaikkapalveluiden muutoksista 1998–2009. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. Viitattu 6.8.2018.
<https://www.jyu.fi/sport/fi/liikunnan-yhteiskuntatieteet/tiedostot/suomi-liikuntapaikkapalvelut-ja-tasa-arvo.pdf>
- Talasterä, J. 2016. Agility loikkaa vihdoon viralliseksi urheilulajiksi: ”Harrastajan ei enää tarvitse maksaa kaikkea”. Yle. Viitattu 9.3.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-8691265>
- Tarasti, L. 2017. Huippu-urheilu on eriytynyt myös kilpaurheilusta. *Liikunta & Tiede* 54 (4), 62–64.
- Theberge, N. 2000. Gender and Sport. Teoksessa J. Coakley & E. Dunning (toim.) *Handbook of Sport Studies*. London: SAGE, 322–334.
- Torrente, P., Salanova, M., Llorens, S. & Schaufeli, W. B. 2012. Teams make it work: How team work engagement mediates between social resources and performance in teams. *Psicothema* 24 (1), 106–112.
- Torres, C.R. & McLaughlin, D.W. 2015. More fulfilling lives through sport: An intersubjective justification for balancing elite sport and sport-for-all. Teoksessa *Elite Sport and Sport-for-All: Bridging the Two Cultures?* London: Routledge,
- Truyens, J., De Bosscher, V. & Sotiriadou, P. 2016. An Analysis of Countries' Organizational Resources, Capacities, and Resource Configurations in Athletics. *Journal of Sport Management* 30 (5), 566–585. doi:10.1123/jsm.2015-0368
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turpeinen, S. & Hakamäki, M. 2018 Liikunta ja tasa-arvo 2017: Katsaus sukupuolten tasa-arvon nykytilaan liikunta-alalla. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 6. Viitattu 19.4.2019.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160521/OKM_6_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Unhola, K. 2003. Pääkaupunkiseudulle tehtiin talkoilla kaksi agilityhallia. *Koiramme* 107 (3), 14–17.
- Unhola, K. 2014. Elämää koiran kanssa. Suomalainen koiraharrastus ennen ja nyt. Helsinki: Art House.

- Valkonen, M-L. 2001a. Toisiko urheiluksi luokittelu agilityyn ikäviä lieveilmiöitä? *Koiramme* 105 (4), 37–39.
- Valkonen, M-L. 2001b. Urheiluliitto toivottaa agilityn tervetulleeksi. *Koiramme* 105 (4), 40–41.
- Vehmas, H. 2010. Liikuntamatkalla Suomessa: Vapaa-ajan valintoja jälkimodernissa yhteiskunnassa. Jyväskylän yliopisto. *Studies in sport, physical education and health* 143.
- Vehmas, H., Kontsas, M., Koskinen, T., Kämppi, K. & Puronaho, K. 2005. Klerot II. Liikunta-alan elinkeinorakenne ja osaamistarpeet. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistäitiö. Cuporen julkaisuja 11. Viitattu 8.10.2018.
https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2005/cupore_11_klerot_ii_.pdf
- Verohallinto. 2018. Liikuntapalvelujen arvonlisäverokanta. Viitattu 25.6.2018.
<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60609/liikuntapalvelujen-arvonlis%C3%A4verokanta/>
- Yle. 2011. Alpakka kilpailee agilityssa siinä missä koirakin. Viitattu 22.9.2018.
<https://yle.fi/uutiset/3-5374201>
- Zacheus, T. 2008. Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen: Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos. Turun yliopisto. Sarja C: Scripta linguæ fennica edita 268.
- Zacheus, T. 2010. Liikuntaan ja urheiluun liittyvät merkitykset suomalaisten elämän aikana. *Kasvatus & Aika* 4 (2), 55–68. Viitattu 20.8.2018
http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/artikkeli_zacheus_2006101802.pdf

LIITE 1

HAASTATTELURUNKO

1. Taustatiedot

- Kuinka kauan olet harrastanut agilityä?
- Millä tasolla harrastat agilityä?
- Missä roolissa toimit tällä hetkellä? Missä rooleissa olet toiminut aiemmin?

2. Agilityn toimintakenttä

- Mikä on lajiliiton / seurojen / yksityisen sektorin / julkisen sektorin rooli agilityssä?
- Millaista toimintaa eri toimijat järjestävät? Mille kohderyhmille?
- Miten kuvailisit eri toimijoiden välistä yhteistyötä?
- Onko toimintakentässä alueellisia eroja?

3. Agilityssä tapahtuneet muutokset ja lajin organisoituminen

- Miten agility alkoi organisoitua Suomessa? Mitkä ovat olleet lajin organisoitumisen keskeisiä vaiheita?
- Miten kuvailisit Kennelliiton vaikutusta lajin kehitykseen?
- Miten urheilustatus on vaikuttanut agilityyn? Miten luulet sen vaikuttavan lajiin tulevaisuudessa?
- Miten agilityssä tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet lajin harrastajiin?
- Onko agilityssä havaittavissa huippu-urheilun eriytymistä harrasteurheilusta? Miten tämä näkyy lajissa?
- Millaisena näet agilityn tulevaisuuden?

4. Agilityn organisoitumiseen vaikuttaneet tekijät

- Mitkä tekijät ovat edistäneet ja mitkä hidastaneet agilityn organisoitumista?
- Miten agilityn toimijoiden roolit ovat muuttuneet?
- Mitkä muut tekijät ovat saattaneet vaikuttaa agilityssä tapahtuneisiin muutoksiin?